

ΠΡΑΚΤΙΚΑ. ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

1.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 27 ΜΑΡΤΙΟΥ 1928
ΠΡΟΕΔΡΙΑ Δ. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ
ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ. (*)

ΟΜΙΛΗΤΗΣ Π. Δ. ΜΕΡΤΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

1. Τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ παρουσιάζει ἡ ἐξέτασις τοῦ θεσμοῦ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, καθ' ἣν μάλιστα στιγμὴν πρόκειται νὰ λειτουργήσῃ καὶ παρ' ἡμῖν τοιοῦτα Συμβούλιον, εἶναι πρόδηλον. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ θεσμὸς τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπανεισήχθη παρ' ἡμῖν οὐ μόνον διὰ τοῦ ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος τοῦ 1911 καὶ τοῦ μὴ ἐκτελεσθέντος νόμου τοῦ 1914, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ψηφισθέντος Συντάγματος, ὡς δὲ δείκνυται ἐκ τῶν διατάξεων τούτων καὶ ἐκ τῶν γενομένων κατὰ τὴν ψήφισιν αὐτῶν συζητήσεων, τὸ ἐν Ἑλλάδι συσταθσομένον Συμβούλιον Ἐπικρατείας βασισθήσεται ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ μακροῦ λειτουργοῦντος τοιοῦτου Συμβουλίου, ὅπερ καὶ ἄλλαι νομοθεσίαι ἔχον ὡς πρότυπον.

Θὰ ἐξετάσωμεν ὅθεν κεφαλαιωδέστατα α) τὰ τῆς ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τοῦ ἐν Γαλλίᾳ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, β) τὰς εἰς τοῦτο ὑπαγομένας ὑποθέσεις ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ μετὰ γενικῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τῷ θεσμῷ τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων, γ) τὰ κυριώτερα τῶν ἄλλων συστημάτων διοικητικῆς δικαιοδοσίας ἐν ταῖς γενικωτάταις αὐτῶν γραμμαῖς, καὶ δ) θέλομεν φέροι παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τινῶν κεφαλαιωδῶν ζητημάτων, αἵτινα θέλει γεννήσῃ παρ' ἡμῖν ἢ εἰσαγωγή τοῦ ἐν λόγῳ θεσμοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς δεούσης ὀργανώσεως αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι.

(*) Εὐκαιρίαν εἰς τὴν μελέτην τοῦ θεσμοῦ τούτου παρέσχεν ἡμῖν ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διαμονὴ ἡμῶν ἐν Γαλλίᾳ, ἔνθα, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐπεσκέφθημεν, τῇ μεσολαβήσῃ τῆς ἐν Παριῶσις Ἑλλην. Πρεσβείας, καὶ τὸ ἐκπὶ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ὃδ' ἐκ καθέκαστου ἐκ τοῦ συνέγγυ; ἐμελετήσαμεν. Ὁ διατρεχέστατος Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τούτου καὶ σοφὸς Καθηγητὴς καὶ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Colson, εὐγενέστατα δεχθεὶς ἡμᾶς, μᾶς ἔφερεν εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς κ. κ. Lagrange, Secrétaire du Contentieux, καὶ Henry Puget, Auditeur, Agrégé des Facultés de Droit, οἵτινες παρέσχον ἡμῖν, ἐκτός σειρᾶς τῶν κειμένων διατάξεων, χρησιμωτάτας πληροφορίας περὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὅστινος παρηκολουθήσαμεν καὶ συνεδριάσεις.

Εἰς τοὺς ἀξιοτίμους τούτους κυρίους θεωροῦμεν καθήκον νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὰς θερμὰς ἡμῶν εὐχαριστίας.

Μετὰ τὴν ἐκ Γαλλίας ἐπιστροφὴν μας, ὑπεβάλομεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης ζητηθεῖσαν σχετικὴν ἔκθεσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑ

2. Ἐν Γαλλίᾳ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ἔχον πᾶς τὴν καταγωγὴν του εἰς τὸ παλαιὸν Conseil du roi, συνεστήθη τὸ πρῶτον ἐπὶ Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως διὰ τοῦ Συντάγματος τῆς 22 frimaire τοῦ ἔτους VIII μὲ νομοθετικὴν καὶ ἐπὶ ὑποθέσεων ἀμφισβητητέων διοικητικῶν ἀρμοδιότητα, ὑπέστη ἀλλεκαλλήλους ριζικὰς μεταρρυθμίσεις, συνδεομένης μετὰ τῶν καθεστωτικῶν μεταβολῶν, αἵτινες ἔλαβον χώραν ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὰ τρία πρῶτα τέταρτα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀναδιοργανώθη δὲ ἐν ἔτει 1872 διὰ τοῦ νόμου τῆς 24 Μαΐου τοῦ ἔτους τούτου, μετὰ τινος δὲ μεταρρυθμίσεως, ἰδίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1874, 1875, 1879, 1888, 1900, 1910, 1911 καὶ 1923—ἔξ ὧν αἱ τῶν ἔτων 1910 καὶ 1923 αἱ σπουδαιότεραι—ἀπεκρυσταλλώθη εἰς τὴν σημερινὴν αὐτοῦ ἐμφάνισιν.

Προσωπικόν. 3. Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας εἶναι ὁ ἐκείστοτε Ἐπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, ὅστις ὁμοῦς δὲν δικαιοῦται νὰ μετέχη τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συμβουλίου ὡς Διοικ. Δικαστηρίου, κατὰ κανόνα δὲ δὲν λαμβάνει μέρος οὐδ' εἰς τὰς συνεδριάσεις αὐτοῦ ὡς Συμβουλευτικῶν Σώματος.

Τὸ Συμβούλιον περιλαμβάνει:

- α) 1 Ἀντιπρόεδρος,
- β) 35 τακτικοὺς Συμβούλους,
- γ) 23 ἑκτάκτους Συμβούλους,
- δ) 1 Γενικὸν Γραμματέα,
- ε) 1 Εἰδικὸν Γραμματέα τοῦ Ἀμφισβητουμένου Διοικητικοῦ,
- στ) 37 *Maitres des requêtes*,
- ζ) 40 *Auditeurs*, ἔξ ὧν 18 πρῶτης τάξεως καὶ 22 δευτέρας τάξεως.

4. Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου διορίζεται διὰ διατάγματος εἰς τῶν τακτικῶν Συμβούλων. Ὁ Ἀντιπρόεδρος ἔχει τὴν γενικὴν διεύθυνσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Σώματος, προεδρεύει τῶν συνεδριάσεων τῆς ὁλομελείας τοῦ Συμβουλίου δικάζοντος ὡς Διοικ. Δικαστηρίου, ὡς καὶ τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συμβουλίου ὡς Συμβουλευτικῶν Σώματος, ὅταν δὲν μετέχη τούτων ὁ Ἐπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, ὡς συνήθως συμβαίνει κλπ.

5. Οἱ τακτικοὶ Σύμβουλοι τῆς Ἐπικρατείας διορίζονται καὶ ἀνακαλοῦνται διὰ Διατάγματος τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ἐπουργοῦ.

Τὰ δύο τρίτα τοῦλάχιστον τῶν κενουμένων θέσεων λαμβάνονται ἐκ τῶν *Maitres des requêtes*. Οὐδεὶς ἄλλος ὄρος διὰ τὸν διορισμὸν Συμβούλου ἀπαι-

τείται εκτός ηλικίας 40 ετών (Loi du 25 Février 1875, art. 4. Loi du 13 Juillet 1911, art. 90. Loi du 1. Mars 1923, art. 7).

6. Έκτακτοι Σύμβουλοι της Έπικρατείας διορίζονται ανώτατοι υπάλληλοι της Διοικήσεως, ίδιαι Γενικοί Διευθυνται των Έπουργείων. Ούτοι ουδέποτε μετέχουσι των συνεδριάσεων του Συμβουλίου ως Διοικητικού Δικαστηρίου, αλλά μόνον των συνεδριάσεων αυτού ως Συμβουλευτικού Σώματος, και τούτο όπως φέρωσιν ενώπιον του Συμβουλίου τας αντιλήψεις της ενεργού Διοικήσεως. Αποβάλλουσι δ' αυτοδικαίως τον τίτλον του Συμβούλου εϋθύς ως αποβάλωσι τὸ διοικητικὸν ἀξίωμα, ὅπερ κατέχουσιν (Loi de 1872, art. 5 § 1).

7. Οι *Maitres des requêtes*, καθὼς και ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου και ὁ Εἰδ. Γραμματεὺς τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, οἵτινες ἔχουσιν ὁμοίως βαθμὸν *Maitre des requêtes*, διορίζονται διὰ Διατάγματος, ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου και τῶν Προέδρων τῶν Τμημάτων. Τὰ τρία τέταρτα τῶν κενουμένων θέσεων πληροῦνται ἐκ τῶν *Auditeurs α'* τάξεως, αἱ δὲ λοιπαὶ θέσεις δύνανται νὰ πληρωθῶσιν μεταξύ τῶν ἔχόντων τοῦλάχιστον δεκαετῆ δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Ἡλικία διὰ τὸν διορισμὸν εἰς θέσιν *Maitre des requêtes* ἀπαιτεῖται 30ετής (Loi de 1872, art. 5. Loi de 1910, art. 97. Loi de 1911, art. 90).

8. Οι *Auditeurs α'* τάξεως διορίζονται ἐκ τῶν ὑπηρετούντων β' τάξεως ἢ ἐκ τῶν προϋπηρεησάντων τοιούτων.

Οἱ δὲ *Auditeurs β'* τάξεως διορίζονται κατόπιν διαγωνισμοῦ, οὗ τὰ καθέκαστα καθορίζονται διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 21 Ἀπριλίου 1913, τροποποιηθέντος ὑπὸ τῶν Διαταγμάτων τῆς 20 Μαΐου 1922 και τῆς 6 Μαρτίου 1925.

Λειτουργία τοῦ Συμβουλίου.

9. Τὸ Συμβούλιον διαιρεῖται εἰς δύο μεγάλα Τμήματα ἢ Μέρη, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰς δύο κεφαλαιώδεις αὐτοῦ ἀρμοδιότητας, τὴν ἀρμοδιότητα αὐτοῦ ὡς διοικ. Δικαστηρίου (*Contentieux*) και τὴν ἀρμοδιότητα αὐταῦ ὡς Συμβουλευτικοῦ Σώματος (*Partie administrative*).

10. Τὸ Συμβούλιον τῆς Έπικρατείας ὡς Συμβ. Σῶμα γνωμοδοτεῖ ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὑποβαλλομένων εἰς τοῦτο θεμάτων, ἐπὶ νομοσχεδίων παραπεμπομένων εἰς αὐτὸ ὑπὸ τῶν Βουλῶν ἢ τῆς Κυβερνήσεως, ἐπὶ Διαταγμάτων κλπ. Νομοσχέδια, κυρίως εἰπεῖν, σήμερον δὲν παρασκευάζονται κολλὰ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Συμβουλίου τῆς Έπικρατείας. Εἶναι γνωστὴ ἡ σήμερον ἐν Γαλλίᾳ ἰδέσις τῶν Ἐπιτροπῶν τῶν Βουλῶν, ὧν ἡ ἕξ ἀρμοδιοτήτων και ἕξ ἀνδρῶν ἐπιστημονικοῦ και πολιτικοῦ κύρους συγκρότησις συνδυαζομένη μὲ τὰ κρατοῦντα κοινοβουλευτικὰ ἔθιμα-ἐξασφαλίζει εἰς αὐτὰς προέχουσαν θέσιν ἐν τῇ νομοπαρασκευαστικῇ ἐργασίᾳ. Πολλὰ ἐν τούτοις νομοσχέδια, πρὶν συζητηθῶσιν ὑπὸ τῶν Βουλῶν, παρασκευάζονται ὑπὸ Ἐπιτροπῶν, εἰς ἃς μετέχουσι

Σύμβουλοι τῆς Ἐπικρατείας, ἢ προεδρευομένων ὑπὸ Συμβούλων τῆς Ἐπικρατείας.

11. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου, ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου ἡ δύναμις τῶν Λαϊκῶν Ἀντιπροσωπειῶν, τῶν Βουλῶν, εἶναι ἀληθῶς μεγάλη, καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἡ πρακτικὴ ἐξασφάλισε τὴν συνδρομὴν εἰδικῶν προσωπικοτήτων ἐν τῇ νομοπαρασκευαστικῇ ἐργασίᾳ.

Πολλὰ νομοσχέδια, καλῶς κατὰ βράσιν μελετηθέντα, περιλαμβάνουσι τὰς γενικωτάτας γραμμὰς τοῦ εἰσαγομένου θεσμοῦ, παραπέμπουσι δ' ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας, ἐν αἷς· καὶ τοιαῦται οὐσιώδεις, εἰς τὸν διὰ κανονιστικῶν Διαταγμάτων (Règlements d'Administration publique) καθορισμὸν (Loi de 1872, art. 8).

Ἐν αἷς περιπτώσεσιν ὁ νόμος ἀπαιτεῖ γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας καὶ ἡ Κυβέρνησις ὀφείλουσι νὰ τὴν ζητήσουν, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ τὴν ἀκολουθήσουν. Ἐκτὸς σπανίων περιπτώσεων, καθ' ἃς ὁ νόμος ἀπαιτεῖ σύμφωνον γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Τὰ ἐκδιδόμενα τοιαῦτα διατάγματα δέον νὰ περιέχῃσι μείλιαν ὅτι ἐμεικτήθησαν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. «Le Conseil d'Etat entendu».

Loi de 1872, art. 13. Rolland, Berthélemy, Droit administratif.)

Τὰ κανονιστικὰ Διατάγματα (Règlements d'Administration publique) εἶναι ἐκ τῶν κυριωτέρων καθηκόντων τοῦ Συμβουλίου ὡς Συμβουλευτικοῦ Σώματος. Πλείστοι διοικητικοὶ ὄργανισμοὶ ἔχουσιν οὕτω παρασκευασθῆ. Ὑπὸ τὴν ἔκθεσιν ταύτην ἡ συμβουλή τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας δὲν εἶνε τυχαίας σημασίας.

12. Ἄλλὰ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας πληροῖ καὶ τὴν Ἐλλειψιν Νομικοῦ Συμβουλίου, καθόσον, ὡς γνωστόν, ἐν Γαλλίᾳ δὲν ὑπάρχει εἰδικὸν τοιοῦτο Συμβούλιον, ὡς ἐν Ἑλλάδι. Εἶναι γνωστὸν πόσαι νομικαὶ κορυφαὶ ὑπάρχουσιν ἐν Γαλλίᾳ καὶ τίς συνήθως ἡ νομικὴ κατάρτισις τῶν κλειστῶν μελῶν τῶν Γαλλικῶν Κυβερνήσεων. Καὶ ὅμως ὅσάκις ὑπάρχει ζήτημά τι κατέχον πράγματα τῇ Κυβερνήσει, αὕτη ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Ὅθω, ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις εὐρέθη, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου ἂν ἢ μετὰ τοῦ Βατικανοῦ συμφωνία (concordat) ἰσχύη ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ πολέμου προσαρτηθείσαις Ἐπαρχίαις τῆς Γαλλίας, Ἀλσατία καὶ Λωρραίνῃ. Καὶ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἀπεφάνητο καταφατικῶς.

13. Ἐξ ἄλλου τὸ Συμβούλιον τοῦτο ὡς Διοικ. Δικαστήριον, διακρίνει, εἴτε κατὰ πρῶτον καὶ τελευταῖον βαθμὸν, εἴτε κατ' ἔφεσιν, εἴτε κατ' ἀναίρεσιν, τὰς ἐκ τῆς λειτουργίας τῶν Δημοσίων ὑπηρεσιῶν προκύπτουσας διαφορὰς. Ἴδιᾳ δὲ ἀποφαινεται, κατ' αἴτησιν, περὶ ἀκυρώσεως τῶν πράξεων τῶν διοικ. ἀρχῶν δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας.

14. Τὰ διττὰ αὐτοῦ καθήκοντα, ὡς Συμβουλευτικοῦ Σώματος καὶ

ὡς Διοικ. Δικαστηρίου, ἐκτελεῖ τὸ Συμβούλιον εἴτε ἐν ὀλομελείᾳ (Assemblée) εἴτε κατὰ τμήματα (en Sections).

15. Πρὸς τοῦτο τὸ Διοικητικὸν Μέρος (La Partie Administrative) τοῦ Συμβουλίου διαίρεται εἰς 4 Τμήματα (Sections), ἕκαστον μὲ ὠρισμένην καθ' Ἑπουργεῖα ἀρμοδιότητα.

Ἐκαστον Τμήμα ἔχει Πρόεδρον καὶ ἀριθμὸν τινα τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων Συμβούλων, Maitres des requêtes καὶ Auditeurs. Οἱ Σύμβουλοι καὶ οἱ Maitres des requêtes κατανέμονται ἐν τοῖς τμήμασι κατὰ τριετίαν διὰ Διατάγματος τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας οἱ πρῶτοι, καὶ δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν Προέδρων τῶν Τμημάτων, οἱ δεύτεροι. Οἱ δὲ Auditeurs τοποθετοῦνται ἐν τοῖς τμήμασι καθ' ἕκαστον ἔτος δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου. Μετάθεσις τῶν Συμβούλων τῆς Ἐπικρατείας ἀπὸ Τμήματος εἰς Τμήμα δὲν ἐπιτρέπεται διαρκούσης τῆς τριετίας, παρὰ κατ' αἴτησιν αὐτῶν καὶ μετὰ γνώμην τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου, πάντοτε δὲ διὰ Διατάγματος.

Ἐφ' ἑκάστου ζητήματος διορίζεται Εἰσηγητής. Ἐὰν ζήτημά τι ἀνάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν πλείονων τοῦ ἑνὸς Τμημάτων, ταῦτα συνέρχονται εἰς κοινὴν σύρραξιν. Κατὰ κανόνα ἡ γνώμη τοῦ ἀρμοδίου τμήματος ἀρκεῖ ἕκτος ἂν πρόκειται περὶ σπουδαίων θεμάτων, ἐφ' ὧν ἀποφαίνεται ἡ ὀλομέλεια καὶ ἐφ' ὧν τὸ ἀρμόδιον Τμήμα ἐκτελεῖ τὴν προκατασκευαστικὴν ἐργασίαν.

16. Ἡ δ' ὀλομέλεια ἢ Γεν. Συνέλευσις τοῦ Συμβουλίου ὡς Συμβουλευτικὸν Σώματος (l'Assemblée Générale du Conseil d'État) ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Ἑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, τῶν λοιπῶν Ἑπουργῶν, τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου, τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων Συμβούλων, τῶν Maitres des requêtes καὶ τῶν auditeurs. Αὕτη ἀποφαίνεται πάντοτε ἐπὶ τῶν κανονιστικῶν Διαταγμάτων (Règlements d'administration publique) καὶ ἐπὶ ἄλλων σπουδαίων θεμάτων. Ἐπίσης εἰς Ἑπουργὸς ἢ ὁ Πρόεδρος τοῦ ἀρμοδίου Τμήματος ἢ αὐτὸ τὸ Τμήμα δύνανται νὰ παραπέμψωσιν ὑπόθεσιν τῶν εἰς τὴν ὀλομέλειαν.

17. Καίτοι τὸ προσωπικὸν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας εἶναι ποικίλης ἀρμοδιότητος, ἐν τούτοις ἡ Κυβέρνησις δύναται νὰ καλέσῃ ὅπως μετασχωσὶ τῶν συνεδριάσεων εἴτε τῆς ὀλομελείας εἴτε τῶν Τμημάτων αὐτοῦ πρόσωπα, ὧν αἱ εἰδικαὶ γνώσεις ἤθελον διαφωτίσει τὴν συζήτησιν. Τὸ πρόσωπα ταῦτα μόνον συμβουλευτικὴν ψήφον ἔχουσιν (Loi de 1872 art. 14).

18. Αἱ συνεδριάσεις τῶν Διοικ. Τμημάτων καὶ τῆς ὀλομελείας τοῦ Συμβουλίου λειτουργοῦντος ὡς Συμβουλευτικὸν Σώματος εἶναι μυστικά.

19. Ὁ Ἑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ἔχει ψήφον ἐπὶ πάντων τῶν ζητημάτων ἐν τε τῇ ὀλομελείᾳ καὶ τοῖς Τμήμασι τοῦ Συμβουλίου, δταν προδρῶν τούτων. Οἱ λοιποὶ Ἑπουργοὶ δύνανται νὰ μετασχωσὶ μόνον τῆς ὀλο-

μελείας, ἔχουσι δὲ μόνον ψῆφον ἐπὶ τῶν ὑπαγομένων εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν θεμάτων (Loi de 1872, art. 2).

Οἱ Ἐπιτακτοὶ Σύμβουλοι ἔχουσι ψῆφον ἔν τε τῇ Ὀλομελείᾳ καὶ τοῖς τμήμασιν, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τῶν ἑξαρτωμένων ἐκ τοῦ Ὑπουργείου, εἰς δ' ἀνήκουσιν. Ἐπὶ τῶν ἄλλων ὑποθέσεων ἔχουσιν ἀπλῶς γνώμην συμβουλευτικὴν.

Οἱ *Maitres des requêtes* ἔχουσι ψῆφον ἔν τε τῇ Ὀλομελείᾳ καὶ τοῖς τμήμασιν ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων, ὧν ἐτάχθησαν Εἰσηγηταί, καὶ γνώμην συμβουλευτικὴν ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Οἱ δ' *Auditeurs* μόνον ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων, ὧν τυγχάνωσιν Εἰσηγηταί, ἔχουσι ψῆφον ἔν τοῖς Τμήμασι καὶ γνώμην συμβουλευτικὴν παρὰ τῇ Ὀλομελείᾳ (Loi de 1872, art. 11).

Τὸ Συμβούλιον ὡς Διοικητικὸν Δικαστήριον.

20. Διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑπάρχει παρὰ τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας, δύο Τμήματα: ἡ *Section du Contentieux* καὶ ἡ *Section spéciale du Contentieux*. Ἐκ τούτων ἡ δευτέρα δικάζει τὰς ὑποθέσεις ἀμέσων φόρων καὶ ἐλλογῶν, ἡ δὲ πρώτη τὰς ἄλλας τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑποθέσεις.

21. Ἡ *Section du Contentieux* διαφεύεται εἰς δύο *Sous Sections*, ὧν ἑκατέρω ὑποδιαφεύεται εἰς δύο *Comités d' instruction*, ἧτοι Ἐπιτροπὰς μὴ δικαζούσας, ἀλλὰ σκοπούσας τὴν προπαρασκευαστικὴν τῶν ὑποθέσεων, αἵτινες θὰ ἐκδικασθῶσιν ὑπὸ τῆς *Sous-Section*, ἣ τῆς *Section*. Ἐκάστη τῶν Ἐπιτροπῶν τούτων, συγκεκμημένη ἐκ 3 Συμβούλων, ὧν εἰς Πρόεδρος, ἐνεργεῖ ὅλην τὴν ἀναγκαίαν ἐφ' ἐκάστης ὑποθέσεως προπαρασκευαστικὴν ἐργασίαν.

Ἐν τούτοις ἔν νομοσχέδιον τῆς 25 Ἰανουαρίου 1925 προβλέπει τὴν διαίρεσιν τῆς *Section* ταύτης εἰς 4, ἀντὶ 2, *Sous-Sections*, αἵτινες θὰ προπαρασκευάζουν καὶ θὰ δικάζουν τὰς δευτερευούσας ὑποθέσεις, ὅπως καὶ ἡ *Section*.

Οὕτω τὰ 4 *Comités d' instruction* δὲν θὰ εἶχον λόγον ὑπάρξεως.

22. Ἡ ἑτέρα *Section spéciale du Contentieux* διαφεύεται εἰς τρεῖς *Sous Section*, ὧν ἑκάστη περιλαμβάνουσα 4 Συμβούλους, ἔχει τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ δικάζει ὡς καὶ ἡ *Section* (Loi de 1923, Décret du 4 Août 1923).

Ἡ διαίρεσις τῶν δύο *Section du Contentieux* εἰς *Sous Section* ἐγένετο προφανῶς πρὸς ταχύτεραν ἐκδίκασιν τῶν ὑποθέσεων.

23. Πλὴν τῶν δύο τούτων Τμημάτων (*Sections*) ὑπάρχει καὶ ἡ Ὀλομέλεια τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας δικάζοντος ὡς Διοικ. Δικαστηρίου *l'Assemblée publique du Conseil d'État statuant au Contentieux*.

Αὕτη συγκροτεῖται ἐκ τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου, τοῦ Προέδρου καὶ τῶν Συμβούλων τῆς *Section du Contentieux* καὶ ἐκ 5 ἄλλων

τακτικῶν Συμβούλων, ἐκλεγομένων κατ' ἔτος, ἐκ τῶν μελῶν τῶν Διοικητικῶν Τμημάτων, ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου (περὶ τῆς ἐγένετο λόγος ἐν § 16).

24. Τὸ Συμβούλιον, δικάζον εἴτε ἐν Ὀλομελείᾳ εἴτε κατὰ τμήματα εἴτε κατὰ ὑποτμήματα (en Sous Sections) εἰς δὲν εὐρύσκηται ἐν ἀπαρτίᾳ, συμπληροῦται ὑπὸ ἄλλων τακτικῶν Συμβούλων καὶ ἐν ἀνάγκῃ ὑπὸ Maître de requêtes, καλουμένων κατὰ σειρὰν διορισμοῦ.

25. Σημειωτέον ὅτι, ἐξαιρέσει τῶν προσφυγῶν πρὸς ἀκύρωσιν πράξεων τῶν διοικ. ἀρχῶν δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας (recours en annulation pour excès de pouvoir), αἰτήσεις δικάζονται πάντοτε ὑπὸ τῆς Ὀλομελείας (Loi du 8 Avril 1910 art. 96 § 2) διὰ τὰς ἄλλας ὑποθέσεις ἀμφοτέρων τῶν τμημάτων δὲν ὑπάρχει κινῶν δοξῶν καθ' ὅλην τίνες θὰ δικασθῶσιν ὑπὸ τῆς Ὀλομελείας ἢ τῆς Section ἢ τῆς Sous-Section. Τοῦτο ἰσχυρίζεται μόνον ἡ σπουδαιότης ἐκάστης ὑποθέσεως, κρινομένη ὑπὸ τοῦ Comité d' instruction ἢ ὑπὸ τῆς Sous Section τῆς Section ἢ ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου ἢ ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Section ἢ ὑπὸ ἑνὸς Συμβούλου ἢ ὑπὸ τοῦ Commissaire du gouvernement. Δηλαδή, ἐκάστη ὑπόθεσις ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, ὑποβαλλομένη εἰς τὸ Συμβούλιον, ἐὰν μὲν ἀνάγῃται εἰς τὴν ἄμεσον φορολογίαν ἢ εἰς ἐκλογάς, θὰ περιέλθῃ εἰς τὸ Β' τμήμα (Section spéciale du Contentieux), ἀν' δ' ἀναφέρεται εἰς ἄλλο ἀντικείμενον, θὰ περιέλθῃ εἰς τὸ Α' τμήμα (Section du Contentieux), ἀλλ' ἐν ἑκατέρῃ τῶν περιπτώσεων τούτων θὰ εἰσαχθῇ, κατὰ κανόνα, πρὸς ἐκδίκασιν εἰς μίαν τῶν οἰκείων Sous—Sections. Ἀλλ' ἐν τῇ προόδῳ τῆς διαδικασίας ἢ καὶ πρὸ τῆς ἐναρξέως ταύτης, δύναται νὰ παραπεμφθῇ εἰς τὴν Section ἢ εἰς τὴν Ὀλομελείαν, εἴτε κατ' ἀπόφασιν τῆς Sous-Section ἢ τῆς Section ἢ τοῦ Comité d' instruction (ἐν τῷ α' τμήματι), εἴτε κατ' αἰτησιν τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου ἢ τοῦ Προέδρου τῆς Section ἢ ἑνὸς Συμβούλου τῆς Sous—Section ἢ τοῦ Commissaire du gouvernement (Loi du 1 Mars 1923, art 3).

26. Παρὰ τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας εἴτε τοῦτο δικάζει ἐν Ὀλομελείᾳ εἴτε ἐν τμήματι (en Section) εἴτε ἐν ὑποτμήματι (en Sous—Section), χρὴ εἰσαγγελέως ἐκτελεῖ εἰς τῶν Commissaires du gouvernement. Οὗτοι διορίζονται διὰ διατάγματος, ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου, ἐκ τῶν Maîtres de requêtes, ἐκ τῶν Auditeurs δὲ οἱ ἀναπληρωματικοὶ (Commissaires Adjoints).

Παρὰ δὲ τὸ ὄνομα, ὅπερ φέρουσι καὶ ὅπερ δικαιολογεῖται ἱστορικῶς ἐκ τοῦ σκοποῦ ὃν προέθετο ἡ εἰσαγαγούσα τὸν θεσμόν ordonnance τῆς 12 Μαρτίου 1831, δὲν εἶναι ποσῶς σήμερον ἀντιπρόσωποι τῆς Κυβερνήσεως παρὰ τῷ Ὑπάτῳ τούτῳ Διοικητικῷ Δικαστηρίῳ. Ὁ ἀποκλειστικὸς τῶν ὁδῶν εἶναι νὰ ὑποστηρίξωσιν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου, δικάζοντος εἴτε ἐν Ὀλομελείᾳ εἴτε κατὰ τμήματα, τὴν γνώμην, ἣτις φαίνεται αὐτοῖς πλέον σύμφωνος πρὸς τὸ δίκαιον ἐφ' ἐκάστης κρινομένης ὑποθέσεως.

Ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Διοικήσεως ἐν γένει ἡ ἀνεξαρχτεία

των Commissaires du gouvernement είναι πλήρης. Οὐδέποτε εἰς Commissaire du gouvernement δύναται νὰ διαταχθῆ νὰ ὑποστηρῆ ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν γνώμην. Ἄλλ' ἀπέναντι τοῦ Δικαστηρίου καρ' ᾧ ἐκτελοῦσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν, ἢ ἀνεξαρτησία των δὲν εἶναι ἀκόλουτος. Διότι πράγματι οὗτοι ἐξαρτῶνται κάπως ἐκ τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν Προέδρων τῶν Τμημάτων. Ἄλλ' ἐκ τούτου οὐδὲν τὸ ἄτοπον.

27. Κατὰ κανόνα οἱ Commissaires du gouvernement εἶναι νομομαθεῖς ἐγνωσμένου κύρους. Τινὲς τῶν ἀγορευσέων (conclusions) τούτων εἶναι περὶ φημοί. Οὗτοι συμβάλλουσι τὰ μέγιστα εἰς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων, ἅτινα φέρονται ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου καὶ τέμνουσι νέας ὁδοὺς ἐπὶ τῶν συγχρόνων μεγάλων προβλημάτων, ὧν τοῦτο ἐπιλαμβάνεται.

Ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ Γάλλοι συγγραφεῖς τοῦ δημοσίου δικαίου σχολιάζοντες τὴν νομολογίαν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἀσχολοῦνται ἰδιαιτέρως μὲ τὰς conclusions τῶν Commissaires du gouvernement, περὶ ὧν ἐκφράζονται κατ' ἀρχὴν μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἄκρας ἐκτιμῆσεως. Εἶναι καὶ τοῦτο μία ἀκόμη ἀπόδειξις ὅτι τὰ πρόσωπα στηρίζουν τοὺς θεσμούς. Ἀρκεῖ νὰ προστεθῆ ὅτι δ κ. Tardieu, ἤδη ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων ἔργων παρὰ τῇ συμμαχικῇ Κυβερνήσει τοῦ κ. Poincaré καὶ ἀρχηγὸς μιᾶς δυνάμεως τῆς δεξιᾶς ἐν τῇ Βουλῇ, καὶ δ κ. Léon Blum, ὁ πολὺς ἤδη ἀρχηγὸς τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, ἦσαν πρό τινων ἐτῶν, ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου των, Commissaires du gouvernement au Conseil d'État.

28. Ὑπάρχουσιν οὐχ ἥττον ἐν Γαλίᾳ καὶ οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι δεόν νὰ δημιουργηθῆ παρὰ τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας Εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ ἐνιαία, ἱεραρχικῶς ἐργαζομένη, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ἐνότις τῶν παρουσιαζομένων ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου ἀπόψεων ἐκ μέρους τῶν Commissaires du gouvernement.

Ἄλλ' τὸ πλεονέκτημα τῆς ἐνότιτος ταύτης, θὰ ἐγίνετο ἐπὶ θυσίᾳ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς γνώμης τῶν διακεκριμένων τούτων ἐπιστημόνων.

«Εἶναι ὀλίγον λυπηρὸν —γράφει ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς κ. Berthélemy (Droit administratif) ὅτι μεταξὺ τῶν Commissaires du gouvernement δὲν ὑπάρχει συνεννόησις, ἢν θὰ ἐπραγματοποιεῖ ἔν τινι μέτρῳ ἡ ὀργάνωσις τῆς ἱεραρχίας καὶ ἡ ὑπαγωγή αὐτῶν εἰς κοινὸν προϊστάμενον. Ἡ μεγάλη ἀξία ἣν ἔχουσι συνήθως οἱ ὀριζόμενοι ὡς Commissaires du Gouvernement συντελεῖ ἵνα αἱ ἀγορεύσεις των (leurs conclusions) ἔχωσιν ἐπὶ τοῦ προσανατολισμοῦ τῆς νομολογίας ἀρχουσιν ἐπιρροήν. Αὐτοὶ προκαλοῦσι τὰς νέας λύσεις εἰς τὰς ὁποίας τὰ δικαστικά μας ἤδη ἀπενέμουσι» σχεδὸν τὴν μορφήν ὀριστικῶν ἐρμηνειῶν. Δὲν εἶναι οὐχ' ἥττον σπάνιον ὅπως οἱ Commissaires du gouvernement, ὧν ἀκολουθεῖται προθύμως ἡ γνώμη, ἔχωσιν ἐπὶ τοιούτων ἢ τοιούτων μεγάλων ζητημάτων γνώμης ἀντιθέτους. Σπειώσωμεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι τὸ ἄτοπον τοῦτο συμψηφίζεται εὐρῶς διὰ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς γνώμης τῶν Commissaires du gouvernement».

Διαδικασία ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου.

29. Ἡ ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου διαδικασία εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀναγκαστική, διευθυνομένη παρὰ τοῦ Δικαστηρίου καὶ ὄχι παρὰ τῶν διαδίδων, καὶ ἔγγραφος, καθόσον ἡ ἔκδοσις τῆς ἀποφάσεως στηρίζεται ἐπὶ ἔγγράφων καὶ ἐκθέσεων. Ἐν Γαλλίᾳ δὲν ὑπάρχει διάταξις τοῦ Συντάγματος ἀπαιτοῦσα δημοσιότητα τῶν συνεδριάσεων. Ἐν τούτοις αἱ συνεδριάσεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας εἶναι δημοσίαι, ἐκτὸς τῶν συνεδριάσεων τῶν Τμημάτων δικαζόντων ὑποθέσεις, δι' αἷς δὲν ὑπάρχει διορισμὸς δικηγόρου.

30. Ἐκάστη ὑπόθεσις εἰσάγεται ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου δι' αἰτήσεως ἢ προσφυγῆς (requête), τοῦ ἐνδιαφερομένου, ἥτις ἐπαληθεύεται διὰ τῆς συγκεντρώσεως ὄλων τῶν ἀναγκαίων στοιχείων ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου τμήματος ἢ ὑποτμήματος ἢ τοῦ Comité d'instruction.

Ἐφ' ἐκάστης ὑποθέσεως διορίζεται εισηγητὴς συνήθως εἰς Maître des requêtes ἢ Auditeur.

Τὰ ἀρμόδια τμήματα τάσσουν εἰς τοὺς Ὑπουργοὺς καὶ εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους προθεσμίαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὀφείλουν νὰ παράσχουν τὰ ἀναγκαζοῦντα στοιχεῖα. Παρερχομένης τῆς προθεσμίας ταύτης, τὸ Συμβούλιον δύναται νὰ προβῆ εἰς τὴν ἐκδίκασιν καὶ ἄνευ τῶν ζητηθέντων στοιχείων (Décret du 4 Août 1923, art. 4, 16 καὶ 22).

31. Ἐφ' ἐκάστης ὑποθέσεως συντάσσεται ὑπὸ τοῦ Εἰσηγητοῦ ἔκθεσις ἥτις, ὅταν ἡ ὑπόθεσις δικάζεται ὑπὸ τῆς Ὀλομελείας, ἐμφανίζεται ὡς ἔκθεσις τοῦ τμήματος (Section) παρ' οὗ καὶ συζητεῖται πρὸ τῆς παρὰ τῆς Ὀλομελείας ἐκδικάσεως, ὅταν δ' ἡ ὑπόθεσις δικάζεται παρὰ τοῦ τμήματος, ἡ ἔκθεσις συζητεῖται καὶ κρίνεται προηγουμένως παρὰ τοῦ ὑποτμήματος (Sous-Section) ἢ τοῦ Comité d'instruction.

Οὕτω, πρὶν εἶθῃ ἡ ὑπόθεσις εἰς τελικὴν συζήτησιν ἐνώπιον τῆς Ὀλομελείας ἢ Τμήματος, ἡ προδικασία ὑπάρχει πλήρης. Ἡ ἔκθεσις μάλιστα ἀνακοινοῦται εἰς τὸν Commissaire du Gouvernement, ὅστις ἔχει ὀρθωθῆ διὰ τὴν ὑπόθεσιν, ἂν δ' οὗτος διαφωνήσῃ πρὸς τὸ πόρισμα ταύτης, εἶθισται νὰ γίνῃται δευτέρω διάσκεψις τοῦ τμήματος ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως πρὸ τῆς ὀριστικῆς συζητήσεως τῆς ὑποθέσεως ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου.

32. Κατὰ τὴν ὀριστικὴν συζήτησιν τῆς ὑποθέσεως ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, ἂν ἡ συνεδρίασις αὐτοῦ εἶναι δημοσία, ἡ δ' ἔκθεσις τοῦ τμήματος ἢ τοῦ ὑποτμήματος (Sous-Section) περιέχει ἐρωτήματα, ταῦτα κοινοποιοῦνται 4 τοῦλάχιστον πρὸ τῆς συνεδριάσεως ἡμέρας εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους (Loi de 1872, art. 18).

Πινάκιον τῶν ἐκδικασθησομένων ἐκαστοτε ὑποθέσεων, περιλαμβάνον συντομωτάτην ἀλλὰ σαφῆ περιληψιν τούτων, συντάσσεται ὑπὸ τοῦ Commissaire du Gouvernement, ὅστις ἔχει ταχθῆ νὰ ὀμιλήσῃ ἐπὶ τούτων, ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ Προεδρεύοντος τοῦ Δικαστηρίου (Ὀλομελείας, Τμήματος κλπ.) καὶ κοινοποιεῖται 4 τοῦλάχιστον πρὸ τῆς συνεδριάσεως ἡμέρας εἰς πάντας

τοὺς Συμβούλους, οἵτινες θὰ μετέσχουν τοῦ Δικαστηρίου, εἰς τοὺς Εἰσηγητὰς τῶν ὑποθέσεων (Maitres des requêtes ἢ Auditeurs), καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους Ὑπουργοὺς καὶ δικηγόρους (Décret du Août 1923, art. 7 καὶ 17).

33. Κατὰ τὴν δημοσίαν συζήτησιν τοῦ Συμβουλίου, ἀναγιγνώσκεται ὑπὸ τοῦ συντάξαντος Εἰσηγητοῦ (συνήθως Maître des requêtes) ἢ ἑκθεσίς τοῦ τμήματος ἢ τοῦ ὑπομνήματος, κατὰ τὴν περίπτωσιν. Αὕτη περιλαμβάνει τὰ οὐσιώδη σημεῖα ἐκάστης ὑποθέσεως καὶ τὰ ἐπιχειρήματα ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων ἐν συντομίᾳ.

Μετὰ τοῦτο δίδεται ὁ λόγος εἰς τοὺς δικηγόρους τῶν ἐνδιαφερομένων. οἵτινες σήμερον κατ' ἔθος (καὶ συνεννόησιν μετὰ τοῦ Συμβουλίου, ὅπως μὴ χρονίζῃ ἢ ἐκδίκασις τῶν ὑποθέσεων) δὲν ἀγορεύουσι, παρατέμποντες εἰς τὰ ὑποβληθέντα κατ' αὐτῶν ὑπομνήματα. Ἄλλως τε, ὡς προεορρήθη, ἡ διαδικασία εἶναι κυρίως ἔγγραφος. Κατόπιν ὁ Commissaire du Gouvernement ἀναγιγνώσκει τὰ ἑαυτοῦ συμπεράσματα (conclusions). Ἡ ἀγόρευσις (conclusion) τοῦ Commissaire du Gouvernement ἀποτελεῖ πλήρη καὶ ἐπισταμένην ἑκθεσίαν τῆς ὑποθέσεως, ἐμπειριστατωμένην ἐρευναν ὄλων τῶν ἀπόψεων τῶν ἐν αὐτῇ τιθεμένων ζητημάτων καὶ σκέψεις καὶ συμπεράσματα ὑποδεικνύοντα τὴν δοτέαν λύσιν.

Μετὰ τὸν Commissaire du Gouvernement οἱ δικηγόροι τῶν ἐνδιαφερομένων δὲν δύνανται νὰ ἀγορεύωσιν. Μόνον δύνανται νὰ συντάξωσιν ἀμέσως καὶ ὑποβάλωσιν ἐν τέλει τῆς συνεδριάσεως πρόχειρα σημειώματα ἐξηγοῦντα ἀπόψεις τῶν ἀντιθέτους πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Commissaire du Gouvernement ἑκτεθείσας.

34. Μετὰ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ Commissaire du Gouvernement τὸ Συμβούλιον συνεχίζει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τὴν συζήτησιν καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ πινακίῳ ὑποθέσεων, μετὰ δὲ τὸ πέρας τούτων ἀποσύρεται εἰς διάσκεψιν, ἣτις εἶναι πάντοτε, ὡς εἶκός, μυστική. Κατὰ ταύτην παρίσταται ὁ συντάξας τὴν ἑκθεσίαν ἐκάστης ὑποθέσεως Εἰσηγητῆς, κατ' οὐ πᾶν μέλος τοῦ Δικαστηρίου δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν εἰς ἐπήκοον ἀνάγνωσιν παντὸς ἐνδιαφέροντος ἔγγραφου.

Ἡ ἀπόφασις συνήθως ἐκδίδεται ἀμέσως, διότι μετὰ τὴν ὄλην προπαρασκευαστικὴν ἐργασίαν ἡ ὑπόθεσις ἔχει πλήρως μελετηθῆ. Ἄλλως τε, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τινὰ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου μετέσχον εἰς τὴν προδικασίαν καὶ ὅτι πάντα τὰ μέλη τοῦ Δικαστηρίου, ἐκ τοῦ κοινοποιουμένου αὐτοῖς 4 τοῦλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς συνεδριάσεως πινακίου μετὰ σαφοῦς περιλήψεως ἐκάστης ὑποθέσεως, ἔχουσι λάβει γνῶσιν τῶν συζητηθησομένων θεμάτων, προσέρχονται εἰς τὰς συνεδριάσεις παρεσκευασμένα. Κάποτε ἐν τούτοις, προκειμένου περὶ δυσχερῶν ζητημάτων, ἡ ἀπόφασις ἀναβάλλεται.

Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου ἀνακοινοῦνται ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει.

35. Ἐνδικομίσια. Τὰ κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου ἐπιτε-

1. Ἀνακοπή (Opposition) ὑπὸ τοῦ ἐρήμην δικασθέντος.

2. Τριτανακοπή (terce opposition), ἐάν τις, δισιούμενος νὰ ἐχη κληθῆ κατὰ τὴν ἐκδίκασιν, δὲν ἐκλήθη, ἢ δὲ ἐκδοθεῖσα ἀπόφασις προκαλεῖ εἰς αὐτὸν ζημίαν, καί.

3. Ἀναψηλάφησις (revision), ἐπιτρεπομένη ἐὰν ἡ ἀπόφασις ἐστὴν εἰχθη εἰς ψευδῆ ἔγγραφα, ἢ ἂν τις κατεδικάσθη διότι, δὲν παρουσίασε σπουδαῖον ἔγγραφον κρατούμενον παρὰ τοῦ ἀντιδικου του, ἢ ἂν ἐγένετο παράβασις τῶν διατάξεων περὶ δημοσιότητας τῶν συνεδριάσεων, περὶ προφορικῆς ὑπερασπίσεως ἢ περὶ ὑποχρεώσεως τοῦ Commissaire du Gouvernement νὰ ἀγορεύσῃ κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς ὑποθέσεως.

* Ἐπὶ τῶν ἐνδίκων τούτων μέσων ἀποφαίνεται, ὡς εἰκόσ, τὸ αὐτὸ Συμβούλιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ἈΜΦΙΣΒΗΤΟΥΜΕΝΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ, ΥΠΑΓΟΜΕΝΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ ΕΝ ΓΕΝΕΙ.

36. Ἡ ἐξέτασις τῶν ὑποθέσεων, αἵτινες ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὡς ἀνωτάτου διοικ. δικαστηρίου, φέρει κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν ἐρευναν τοῦ πολυκρότου ζητήματος τῆς ὑπόθεσεως ἰδιαιτέρων διοικητικῶν δικαστηρίων. Ἡ ἐρευνα δ' αὕτη δὲν εἶναι μόνον ἀναγκαία διότι ὁ καθορισμὸς τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ εἶναι δυσχερὴς καὶ ἔδωκε πάντοτε λαβὴν εἰς ἀμφισβητήσεις. Συνεπῶς δ' ἡ ἐκθεσις περὶ τῆς δικαιοδοσίας καὶ τοῦ ὁρίου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, οὕτινες ἡ νομολογία ὑπέστη μακρὰν ἐξέλιξιν, δὲν ἤθελεν εἰσδαὶ πλήρης οὐδὲ σαφὴς ἀνευ τῆς ἐν λόγῳ ἐρεύνης. Ἀλλ' ἡ ἐξέτασις τοῦ θέματος τούτου, θέλει διευκολύνει ἡμᾶς εἰς τὰς περὶ τοῦ γαλλικοῦ συστήματος κρίσεις, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν μελέτην τοῦ καθορισμοῦ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ παρ' ἡμῖν συσταθησομένου Συμβουλίου Ἐπικρατείας, περὶ οὗ πραγματευόμεθα ἐν τῷ Δ' Κεφαλαίῳ τοῦ παρόντος.

37. Ἐνδιαφέρει ὅθεν νὰ ἐξετασθῇ πρῶτον ἂν ὑπάρχουν κατ' ἀρχὴν ὑποθέσεις, ὧν ἡ ἐκδίκασις δεόν νὰ μὴ ἐνεργῆται ὑπὸ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων ἀλλ' ὑπὸ ἄλλων καὶ τίνες αὗται. Δεύτερον πῶς ἐλύθη τοῦτο ἐν τῇ γαλλικῇ καὶ ταῖς ἄλλαις νομοθεσίαις. Καὶ τρίτον ποία εἶναι ἡ δοθεῖσα μέχρι τοῦδε καὶ ποία ἡ δοτέα ἐν Ἑλλάδι λύσις ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

38. Ὑποστηρίζεται καὶ σήμερον ἔτι ἡ ἐκδοχὴ ὅτι, ὑπαρχουσῶν ἐν πάσῃ πολιτείᾳ τριῶν ἐξουσιῶν, τῆς νομοθετικῆς, τῆς ἐκτελεστικῆς καὶ τῆς δικαστικῆς, ἢ κατ' ἄλλην γνώμην (Jacquelin) μιᾶς ἐξουσίας (le pouvoir social) διηρημένης ὁμῶς εἰς τὰς εἰρημένας τρεῖς μερικωτέρας ἐξουσίας, πρὸς παροχὴν εἰς τὸ ἄτομον τῶν μεγαλυτέρων δυνατῶν ἐγγυήσεων προστασίας καὶ πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ δεσποτισμοῦ (διότι le pouvoir arrête le pouvoir, κατὰ

τήν πολύκροτον Έκφραση του Montesquieu), ύπαρχούσης—ύποστηρίζεται—κατά ταύτα, διακεκριμένης δικαστικής Έξουσίας, δέον εις ταύτην ν' αναγνωρισθῆ πλήρης καὶ ἀπόλυτος ἀρμοδιότης ἐπὶ πασῶν τῶν ἐγειρομένων διαφορῶν οἰασδήποτε φύσεως καὶ ἂν ὦσιν. Κατὰ τὴν ἔκδοχὴν ἑπομένως ταύτην, ἡ ὑπαρξὶς ἰδιαιτέρων διοικ. δικαστηρίων προσκρούει εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς διακρίσεως τῶν ἔξουσιῶν.

39. Ἐν Γαλλίᾳ ἡ πλειοψηφία τῶν συγγραφέων τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου παραδέχονται τὴν ὑπαρξὴν τριῶν ἔξουσιῶν, ἐνῶ ἀντιθέτως τοῦ Διοικ. Δικαίου πάντες, πλην τῶν Dareste, Artur καὶ Gautier, ἀναγνωρίζουν μόνον δύο ἔξουσίας, τὴν Νομοθετικὴν καὶ τὴν Ἐκτελεστικὴν, τὴν ἔξουσίαν τοῦ θεσπίζειν καὶ τὴν τοῦ ἔκτελεῖν τοὺς νόμους (faire les lois, les faire exécuter). Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἔκδοχὴν, ἡ δικαστικὴ ἔξουσία, ἣτις ἐρμηνεύει καὶ ἐφαρμόζει τοὺς νόμους ἐν ἐκάστη παρουσιαζομένῃ διαφορᾷ, οὐδὲν ἄλλο πράττει ἢ νὰ ἔκτελῆ τοὺς νόμους καὶ συνεπῶς αὕτη δὲν ἀποτελεῖ παρὰ ἓνα κλάδον τῆς ἐκτελεστικῆς ἔξουσίας.

40. Ἄλλ' ἡ πλειοψηφία τῶν συγγραφέων ἀναγνωρίζουν ὅτι ἡ διάκρισις αὕτη δὲν ἔχει παρὰ θεωρητικὴν σημασίαν, ἐφ' ὅσον πάντες δέχονται ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν δικαστῶν, ἐξασφαλιζομένην κυρίως διὰ τῆς ἰσοβιότητος αὐτῶν. «Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου —λέγει ὁ σοφὸς καθηγητὴς κ. Berthélemy (Droit administratif) — δὲν ἔχει παρὰ θεωρητικὴν σημασίαν. Ἡ δικαστικὴ ἔξουσία, καὶ ἂν ἀνηγορεύετο θεωρητικῶς εἰς τρίτην ἔξουσίαν τοῦ Κράτους, δὲν θὰ ἠδύνατο ἐκ τούτου νὰ εἶναι πρακτικῶς πλέον ἀνεξάρτητος».

Ἄλλως τε ἡ διάκρισις μεταξὺ τῶν διαφορῶν ἔξουσιῶν οὐδέποτε δύναται νὰ εἶναι πλήρης. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἔξουσίας εἰς τινὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα ἐκλέγεται ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς Νομοθετικῆς ἔξουσίας (ὡς ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι, κατὰ τὸ ἐσχάτως ψηφισθὲν Σύνταγμα), ὑποχρεῦται δ' εἰς τὰ πλεῖστα τῶν κτινοβουλευτικῶν, πολιτευμάτων νὰ ἐκλέγῃ τοὺς συνεργάτας του κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῆς νομοθετικῆς ἔξουσίας.

Οἱ δικασταὶ διορίζονται ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐκτελεστικῆς ἔξουσίας, τοῦτο δὲ δὲν ἐνοχλεῖ οὐδὲ καὶ πλείστους ἀποδεχομένους τὴν ὑπαρξὴν τριῶν ἔξουσιῶν συγγραφεῖς κλπ.

Ὡς δὲ παρατηρεῖ λίαν ὀρθῶς ὁ κ. Berthélemy: «Ὁ κανὼν τῆς διακρίσεως τῆς νομοθετικῆς καὶ τῆς ἐκτελεστικῆς ἔξουσίας δὲν ἔχει χαρακτηριστικὰ νομικῆς ἀληθείας, ἦν τὰ Σύντάγματα διαπιστοῦσι καὶ ἡς ἐφαρμόζουσι τὰς συνεπείας. Ἀποτελεῖ μόνον προφύλαξιν, ἣς ἡ πείρα ἀπέδειξε τὴν χρησιμότητά κατὰ τῶν δυνατῶν κατασχόμεσων μιᾶς ὑπερβολικῆς μεγάλης ἔξουσίας. Αἱ καταχρήσεις ἔξουσίας εἶναι ἀνεπτόφενκτοι, ὅταν ἡ προσταγὴ καὶ ἡ ἐκτέλεσις ἀνήκουσιν εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἢ εἰς τὸν αὐτὸν ὄμιλον προσώπων.

Ἡ διαίρεσις τῶν ἔξουσιῶν ἀποφεύγει τὰ αἰτοια τῆς δικτατορίας ἢ τῆς τυραννίας, δικτατορίας ἐξ ἴσου ἐπικινδύνου, τυραννίας ἐπίσης ἀνυποφόρου εἴτε αὐταὶ προέρχονται ἐξ ἐνός ἀνθρώπου, ὅπως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πα-

λαιᾶς μοναρχίας, εἴτε προέρχονται ἐκ μιᾶς Συνελεύσεως, ὅπως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Συμβατικῆς Συνελεύσεως, (droit administratif).

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἀλλαχοῦ προσθεῖται : « Ἡ ἀρχὴ τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν δὲν ἀποτελεῖ νομιμὴν ἀλήθειαν ἀλλὰ μόνον πολιτικὴν προφύλαξιν. Ὁ κανὼν οὗτος θὰ ἦτο ἀνεφάρμοστος ἐν δὲν ὑφίστατο μετρισμοὺς τινάς. Ὁ κανὼν τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν θὰ ἦτο πράγματι μᾶλλον δυσάρεστος παρὰ σοφός, ἂν ἐσήμαινε ὅτι αἱ δύο ἐξουσίαι ὀφείλουσι νὰ εἶναι ἀπολύτως ξέναὶ πρὸς ἀλλήλας. Ἐνδιαφέρει τὸναντίον ὅπως συνδιαζονται καὶ περιορίζονται ἀμοιβαίως καὶ συμφωνοῦσιν οὐχ ἥττον συντρέχωσαν εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, διὰ νὰ παρέχωσιν εἰς τὸ γενικὸν συμφέρον διὰ διαφόρων μεθόδων μελετημένων καὶ ἐφαρμοζομένων ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, τὰς ἱκανοποιήσεις, ἅς τοὺς ἀπαιτεῖ. » (Droit administratif).

41. Καὶ οἱ δεχόμενοι τὴν ὑπαρξιν δύο ἐξουσιῶν τῆς νομοθετικῆς καὶ ἐκτελεστικῆς συγγραφεῖς ἀναγνωρίζουν ὡς θεμελιώδη τὴν διάκρισιν τῶν λειτουργιῶν τῆς διοικήσεως ἐν γένει καὶ τῆς δικαιοσύνης, περιλαμβανομένων ἀμφοτέρων εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας (le pouvoir exécutif). Δέχονται καὶ οὗτοι ὅτι οἰαδήποτε σύγχυσις τῶν δύο τούτων λειτουργιῶν δὲν δύναται παρὰ νὰ βλάβῃ καὶ τὴν καλὴν διοίκησιν καὶ τὴν καλὴν δικαιοσύνην.

Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην τῶν δύο ἐξουσιῶν, ἡ ὑπαρξὶς εἰδικῶν διοικητικῶν δικαστηρίων δὲν προσκρούει εἰς τὸ δόγμα τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν, ἄφ' οὗ τὰ τε διοικητικὰ καὶ τὰ τακτικὰ δικαστήρια ὑπάγονται εἰς τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, τὴν ἐκτελεστικὴν.

42. Κατὰ τὴν ὀρθότεραν ἴδωσιν ἐκδοχὴν, ἡ δικαιολογία τῆς υπάρξεως διοικ. δικαστηρίων δὲν δύναται νὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐμφανίζεται τὸ δόγμα τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν. Διότι, ἂν, κατὰ τοὺς δεχομένους τὴν ὑπαρξιν τριῶν ἐξουσιῶν, ὑπάρχῃ δικ. ἐξουσία τελείως διακεκομμένη τῆς ἐκτελεστικῆς, τὸ αὐτὸ δόγμα τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν θὰ ἀπῆται ὅπως ἡ δικ. ἐξουσία μὴ ἐπεμβαίη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν ἄλλης διακεκομμένης ἐξουσίας, τῆς ἐκτελεστικῆς, κρίνουσα αὐτῆς τὰς πράξεις. Διότι, ἂν δύο ἰδιῶται δύνανται νὰ φέρωσι τὴν διαφορὰν τῶν ἐνώπιον μιᾶς ἀρχῆς ἢ ἐξουσίας, τοῦ Δικαστηρίου, αἱ διαφοραὶ μεταξὺ μιᾶς ἀνεξαρτήτου ἐξουσίας (τῆς ἐκτελεστικῆς) καὶ ἐνὸς ἰδιώτου δὲν δύνανται νὰ τεθῶσιν ὑπ' ἴσιν ἄλλης διακεκομμένης ἐξουσίας, ἄφ' ὅσον αὕτη δὲν ἀναγνωρίζεται ὑπερέτερα ἐκεῖνης. Ἐπειδὴ δὲ προφανῶς ἡ ἀνυπαρξία παντὸς δικαστικοῦ ἐλέγχου ἐπὶ κῶν πράξεων τῆς Διοικήσεως εἶναι ἐπικίνδυνος, διὰ τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ὑπαρξὶς εἰδικῶν διοικ. δικαστηρίων.

43. Οὐχ' ἥττον ὁ σοφὸς καθηγητὴς κ. Duguit ὑποστηρίζει ὀρθότερον καθ' ἡμᾶς—ὅτι τὸ λεγόμενον δόγμα τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν ἀποτελεῖ ἰδέαν κακῶς διατυπωθεῖσαν, καθόσον διδάσκει ὅτι δὲν ὑπάρχουσι κλεινοὺς ἐξουσίαι ἐν τῷ κράτει.

Καίτοι δ' ἐπικρίνει τὴν κρατοῦσαν ἐν Γαλλίᾳ θεωρίαν τῆς ἐθνικῆς

κυριαρχίας, ἐν τούτοις δέχεται ὅτι, κατὰ ταύτην, ἡ θέλησις τοῦ λαοῦ δύναται ν' ἀντιπροσωπεύηται παρὰ πλειόνων ὀργάνων. Εἶναι μάλιστα ἀπέριως προτιμότερον ν' ἀντιπροσωπεύηται ὑπὸ πλειόνων τοιούτων ἢ παρ' ἑνός, διότι τὰ ὄργανα ταῦτα θὰ περιορίζωνται καὶ θὰ μετριάζωνται ἀμοιβαίως. Ἄλλ' ἂν ὑπάρχουν πλείονα ὄργανα ἀντιπροσωπεύοντα τὴν λαϊκὴν θέλησιν, ἡ κυριαρχία δὲν δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς πλείονα στοιχεῖα καὶ δὲν εἶναι συνεπῶς δυνατόν ν' ἀπονεῖμη τις ὑπὸ τὸ ὄνομα «ἐξουσία» εἰς ἕκαστον τῶν ὀργάνων τούτων ἐν μερικὸν στοιχεῖον τῆς κυριαρχίας, ἥτις, παρὰ τὴν διαίρεσιν τῶν ὀργάνων, παραμένει μία καὶ ἀδιαιρέτος. Ὑπαρχόντων πλειόνων ὀργάνων, ἀντιπροσωπεύοντων τὴν λαϊκὴν θέλησιν, ταῦτα κατ' ἀνάγκην συνεργάζονται. Ἄλλ' ὁ τρόπος τῆς συμμετοχῆς τῶν εἰς τὴν γενικὴν κρατικὴν δραστηριότητα εἶναι διάφορος, ὁυθμίζεται δ' ὑπὸ τοῦ συντάγματος ἐκείνης πολιτείας. Ἐκεῖνο δ' ὅπερ ὀνομάζουν οὐχὶ ὀρθῶς, διάκρισιν ἐξουσιῶν (Séparation des pouvoirs) τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο π παρὰ ἡ διαφορά τῆς συμμετοχῆς τῶν διαφόρων ὀργάνων εἰς τὴν γενικὴν κρατικὴν δραστηριότητα.

Ὁ κ. Duguít διακρίνει τρεῖς κρατικὰς λειτουργίας: τὴν νομοθετικὴν, τὴν διοικητικὴν καὶ τὴν δικαστικὴν.

Ὁ ἡμέτερος κ. Σαρίπολος ἀναγνωρίζει μίαν ἐξουσίαν ἐν τῷ κράτει καὶ τὰς τρεῖς προμνημονευθείσας πολιτειακὰς λειτουργίας.

44. Κατὰ ταῦτα, ἡ ὑπαρξὶς ἐδικῶν διοικ. δικαστηρίων δικαζόντων τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, ἴσται τὰς ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Διοικήσεως προκυπτούσας διαφορὰς, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς προσκρούουσα εἰς τὸ λεγόμενον δόγμα τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν. Τοῦτο ἐγένετο ἤδη δεκτὸν ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τῶν συγγραφέων.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως τοιούτων δικαστηρίων γενικῶς ἀπὸ πολλοῦ ἀναγνωρίζεται.

Καὶ οἱ λόγοι εἶναι γνωστοί. Ὁ κυριώτερος εἶναι ὁ τῆς ἀρχῆς τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων καὶ τῆς δημιουργίας δικαστῶν ἐδικῶς παρασκευασμένων διὰ νὰ δικάζουν τὰς διοικ. διαφορὰς. Ἡ διανοσητικότης ἰδίᾳ τοῦ δικαστοῦ τῶν ἄλλων τοῦ κοινοῦ δικαίου ὑποθέσεων δὲν δύναται νὰ εἶναι ἡ αὐτὴ. Δὲν εἶναι δὲ ὀρθὸν νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια ὑποθέσεις ἀπαιτούσας τὴν γνῶσιν τοῦ Διοικ. Δικαίου τῶν διοικ. ὀργανισμῶν καὶ τῆς διοικ. ζωῆς ἐν γένει. Τὰ τακτικὰ δικαστήρια, μὴ ἔχοντα ἐπαρκῶς τὰς γνώσεις ταύτας, θὰ ἠδύναντο νὰ θίξωσι τὰ προνόμια τῆς Διοικήσεως ἢ ν' ἀδιαφορήσωσι διὰ τὸ κίβρος αὐτῆς.

45. Ἀντετάχθη ἀκόμη κατὰ τῆς ἀρχῆς τῆς ὑπάρξεως τῶν διοικ. δικαστηρίων, ὅτι διὰ τῆς ἀφαιρέσεως ἀπὸ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, ἡ Διοίκησις ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τούτων καθίσταται συγχρόνως; διάδικος καὶ δικαστής. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη δοξασία διατυπωθεῖσα καὶ ἐν Ἑλλάδι, δὲν εἶναι ὀρθή, κατὰ δὲ τὸν κ. Berthélemy ἀποτελεῖ ἄπλοῦν σόφισμα. Διότι δὲν πρόκειται διὰ τῆς ἰδρύσεως

διοικ. δικαστηρίων ν' ἀνατεθῆ εἰς τὰ δρῶντα ὄργανα τῆς Διοικήσεως ν' ἀποφαίνονται ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν πράξεων. Τὸ ζήτημα εἶναι ἀπλῶς ν' ἀνατίθεται εἰς δικαστὰς κατέχοντας τὰ τῆς Διοικήσεως ἢ ἐπὶ τοιούτων ὑποθέσεων ἀπόφανσις (Rolland, Droit administr.—Berthélemy, Droit administr.).

46. Ἐν Γαλλίᾳ, ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως τοῦ 1789, ἀπηγορεύθη εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια οὐ μόνον πᾶσα ἀνάμιξις εἰς τὰ τῆς ἐνεργοῦ διοικήσεως, ὡς ἐγένετο πρότερον ὑπὸ τῶν parlements ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἀνάμιξις εἰς ὑποθέσεις ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ. Οἱ λόγοι ἦσαν ἱστορικοί. Οὕτως ἐδημιουργήθη ἰδιαίτερα δικαιοδοσία ἐπὶ τῶν διαφορῶν τῶν γεννωμένων ἐκ τῆς λειτουργίας τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ἢ δ' ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς δικαιοδοσίας ταύτης νομολογία τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἔσχε μακρὰν ἐξέλιξιν.

47. Ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἡ ἐκτασις τῆς διοικητικῆς δικαιοδοσίας ἐστηρίχτο εἰς τὴν διάκρισιν τῶν διοικ. πράξεων εἰς *πράξεις ἐξουσίας* (actes d'autorité) καὶ *πράξεις διαχειρίσεως* (actes de gestion).

Ἐς *πράξεις ἐξουσίας* (actes d'autorité ou de puissance publique) χαρακτηρίζονται αἱ διοικητικαὶ ἐκεῖναι πράξεις, δι' ὧν ἡ Διοίκησις διατάσσει ἢ ἀπαγορεύει τι. Εἶναι αὐταὶ αἱ πράξεις αἱ συνυφασμένααι μὲ τὴν ἄσκησιν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας καὶ μὴ δυνάμεναι νὰ ἐπιχειρηθῶσιν ὑπὸ ἰδιωτῶν.

Πράξεις διαχειρίσεως (actes de gestion) εἶναι αἱ παρὰ τῶν ὀργάνων τῆς Διοικήσεως ἐνεργούμεναι πράξεις καὶ σχετιζόμεναι εἴτε μὲ τὴν ἰδιωτικὴν περιουσίαν τοῦ Κράτους καὶ τῶν λοιπῶν δημοσίων δικαίου νομικῶν προσώπων, εἴτε μὲ τὴν λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἀλλ' ἐφ' ὅσον οἱ διοικοῦντες ἐμφανίζονται ὡς νόμιμοι ἀντιπρόσωποι τῶν νομικῶν τούτων προσώπων δημοσίου δικαίου ἐνεργούντων ὡς θὰ ἐνήργη ἰδιώτης ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν ἰδίων του ὑποθέσεων. Τὰς τοιαύτας πράξεις ἐκτελεῖ ἡ Διοίκησις ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτῆς ὡς διαχειριστοῦ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ οὐχι ὡς θεματοφύλακος τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, κατὰ τὴν ἐνέργειαν δ' αὐτῶν δὲν χρησιμοποιεῖ προνόμια ἢ νομικὴν ἱκανότητα ὑπερβαίνουσαν τὴν τῶν ἰδιωτῶν ὡς ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τῶν *πράξεων ἐξουσίας* (actes d'autorité).

Ἡ διάκρισις αὕτη δύναται νὰ ἔχη πλείονος τῆς μῦς συνεπειᾶς. Ἄλλ' ἡ ἡμᾶς ἐνταῦθα ἐνδιαφέρουσα εἶναι ὅτι ἀνεγνωρίσθη ἀρμοδιότης τῶν τακτικῶν δικαστηρίων ἐπὶ πασῶν τῶν διαφορῶν τῶν δυναμένων νὰ γεννηθῶσιν ἐκ τῶν *πράξεων διαχειρίσεως* (actes de gestion). Διὰ τῆς ἐκ τῶν *πράξεων ἐξουσίας* (actes d'autorité) προκυπτούσας διαφορᾶς ἀρμοδιότητα εἶχον τὰ διοικ. δικαστήρια.

48. Ἀλλὰ, παρὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν σαφήνειν αὐτῆς, ἡ διάκρισις αὕτη ἐγκατελήφθη σχεδὸν σήμερον. Ὁ Laferrère, ὁ θερμότερος ὑποστηρικτῆς τῆς θεωρίας ταύτης, εἶχεν ἤδη ἔκτοτε παρατηρήσει ὅτι πολλαὶ διοικ. πράξεις, συντρέχουσαι εἰς τὴν *διαχείρισιν* (gestion) τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν εἶναι στενῶς συνδεδεμένααι μὲ τὴν *δημοσίαν ἐξουσίαν* (puissance publique). Τὸ ἀληθὲς εἶναι, ὡς παρατηρεῖ δ κ. Rolland, ὅτι ἐν τῇ *διαχειρίσει* τῶν

κυρίως δημοσίων ὑπηρεσιῶν δὲν ὑπάρχουν πράξεις, περὶ τῶν ὁποίων θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐνεργοῦνται ὑπὸ τὰς συνθήκας ὅφ' ἃς ἡ διώτης ἐνεργεῖ ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ ὑποθέσεσιν. Ἡ ἀρχὴ τοῦ γαλλικοῦ διοικ. δικαίου εἶναι ὅτι ἡ διαχείρισις τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν συντελεῖται ὑπὸ ἰδιαζούσας συνθήκας ἀπαιτούσας, ἰδιαίτεραν δικαιοδοσίαν. Οἱ δὲ κανόνες τοῦ κοινοῦ (ἀστικοῦ) δικαίου ἐφαρμόζονται μόνον εἰς τινὰς ἔξαιρετικὰς περιπτώσεις προβλεπομένας ὑπὸ τῶν κειμένων νόμων, καὶ εἰς ἐκείνας, ὅπου ἡ Διοίκησις ἐγκατέλειπεν οἰκιοθελῶς τὰ προνόμια αὐτῆς, εἴτε προκειμένου περὶ δλοκλήρου ἐπιχειρήσεως, ἧτις δὲν ἀποτελεῖ πλέον δημοσίαν ὑπηρεσίαν κατὰ κυριολεξίαν, εἴτε προκειμένου περὶ εἰδικῆς ἐνεργείας.

49. Ἐπὶ τῆς ἀμφισβητήσεως, ἧτις, ὡς προεφράθη, ἐγεννήθη περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς διακρίσεως τῶν πράξεων ἐξουσίας (actes d'autorité) καὶ τῶν πράξεων διαχειρίσεως (actes de gestion), ἡ διάκρισις αὕτη κατέπεσε βαθμηδὸν καὶ δι' ἄλλον ἀκόμη λόγον ἐν Γαλλίᾳ. Διότι ἐκρίθη ὅτι αὕτη δὲν εὐρίσκειτο εἰς πλήρη ἁρμονίαν πρὸς τὰς διατάξεις τῶν Συνταγμάτων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, καθ' ἃς ἀπηγορεύθη εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια ἡ ἐκδίκασις ὑποθέσεων προκυπτουσῶν ἐξ ἐνεργειῶν τῆς Διοικήσεως, ἀνευ διακρίσεως.

50. Ἡ κυριαρχοῦσα σήμερον ἐν τῇ νομολογίᾳ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀρχή, περὶ τῆς δικαιοδοσίας τῶν Διοικ. Δικαστηρίων, εἶναι ἡ περιεχομένη εἰς τὰ συμπεράσματα (conclusions) τοῦ κ. Lomieu, Commissaire du Gouvernement ἐν τῇ ὑποθέσει Terrier :

« Πᾶσαι αἱ ἀγωγαὶ μεταξὺ τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου καὶ τρίτων ἢ μεταξὺ τῶν νομικῶν τούτων προσώπων, καὶ στηριζόμεναι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἢ τὴν μὴ ἐκτέλεσιν ἢ τὴν κακὴν ἐκτέλεσιν δημοσίας ὑπηρεσίας εἶναι ἀρμοδιότητος διοικητικῆς καὶ ἀνήκουσιν, ἂν μὴ ὑπάρχῃ ἀντίθετος διάταξις νόμου, εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ὅπερ εἶναι δικαστὴς τοῦ κοινοῦ δικαίου ἐπὶ τῶν τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑποθέσεων ».

51. Τοῦ γενικοῦ ὅμως τούτου κανόνος ὑπάρχουσιν ἔξαιρέσεις.

Καὶ πρῶτον ὑπάρχει ἀρμοδιότης τῶν τακτικῶν δικαστηρίων, δυνάμει εἰδικῶν διατάξεων, ἐπὶ διαφόρων ὑποθέσεων σχετιζομένων μὲ ἐνεργείας τῆς Διοικήσεως, ὡς ἐπὶ διαφορῶν γεννωμένων ἐν περιπτώσει ἀπαλλοτριώσεως ἰδιωτικοῦ ἀκινήτου διὰ δημοσίαν ὠφέλειαν ἐναντι ἀποζημιώσεως, ἐπὶ ὑποθέσεων ἐμμέσων φύρων κλπ.

Ἐπίσης, ὅταν ἐν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, καὶ προκειμένου περὶ δημοσίας ὑπηρεσίας κατὰ κυριολεξίαν, χρησιμοποιεῖ τὰ μέσα τοῦ κοινοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ὡς ὅταν ἐνοικιάσῃ διὰ συμβολαίου ἀκίνητον χρήσιμον τῇ δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ, αἱ ἐκ τῆς ἐνεργείας ταύτης διαφοραὶ δὲν ἐξαιροῦνται τῆς δικαιοδοσίας τῶν τακτικῶν δικαστηρίων, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει ἀντίθετος διάταξις νόμου.

52. Ὑπάρχουσιν, ἐξ ἄλλου, περιπτώσεις, καθ' ἃς δυνάμει εἰδικῶν διατάξεων ἀποφαίνονται τὰ διοικητικὰ, ἀντὶ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων. Οὕτω

τὰ Νομαρχιακὰ Συμβούλια (Conseils de préfecture) εἶναι ἀρμόδια προκειμένου περὶ παραβάσεων de grande voirie ἢτοι παραβάσεων σχετιζομένων μετὰ τὰς μεγάλας τοῦ Κράτους συγκοινωνίας. Τὰ αὐτὰ Συμβούλια ἔχουσιν ἀρμοδιότητα ἐπὶ διαφορῶν γεννωμένων ἐκ πωλήσεως κτημάτων τοῦ Κράτους.

Ὅμοιως ἄλλαι διατάξεις ἀναγνωρίζουσιν εἰς διοικ. δικαστήρια ἀρμοδιότητα ἐπὶ ὑποθέσεων μὴ σχετιζομένων μετὰ τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας ἀλλὰ μετὰ ἐπιχειρήσεις ἰδιωτικῶς γενικοῦ ἐνδιαφέροντος. Οὕτω αἱ διαφοραὶ τῆς Banque de France καὶ τοῦ προσωπικοῦ αὐτῆς κρίνονται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας κ.λ.π.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἀρμοδιότητος τῶν τακτικῶν καὶ τῶν διοικ. δικαστηρίων παραμένει ἀκόμη ἀρκετὰ λεπτόν.

53. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ δίκης, ἀστικῆς ἢ ποινικῆς, δύναται νὰ τεθῆ ἐνώπιον τῶν τακτικῶν δικαστηρίων τὸ ζήτημα τῆς ἐκτιμήσεως τῆς νομιμότητος διοικητικῆς τινος πράξεως, ὡς καὶ τῆς ἐρμηνείας τοῦ περιεχομένου τῆς πράξεως ταύτης. Ἐρωτᾶται ὁθεν: Δικαιούται τὸ Δικαστήριον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ κρίνῃ τὴν νομιμότητα ἢ ἐρμηνεύσῃ τὸ περιεχόμενον διοικ. πράξεως, ἢ ὀφείλει νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἀπόφασίν του μέχρις οὗ ἀποφανθῆ ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων τὸ ἀρμόδιον Διοικ. Δικαστήριον; Ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου γαλλικῆ νομολογία δύναται νὰ συνοψισθῆ ὡς ἑξῆς.

α) Τὰ τακτικὰ δικαστήρια εἶναι ἀρμόδια νὰ ἐρμηνεύσουν, ἐν συγκεκριμένη περιπτώσει διοικ. ἀπόφασιν κανονιστικὴν (nne décision administrative réglementaire), δηλαδὴ δταν αὐτὴ ἀφορᾷ ἀόριστον ἀριθμὸν προσώπων ἢ περιπτώσεων.

β) Ἀντιθέτως τὰ τακτικὰ δικαστήρια δὲν εἶναι ἀρμόδια νὰ ἐρμηνεύσουν τὰς ἀτομικὰς διοικ. πράξεις. Καὶ ἡ ἐρμηνεία τοιαύτης διοικητικῆς πράξεως θεωρεῖται ὡς διοικ. πράξις κατὰ τὴν νομολογίαν. Τὰ δικαστήρια ἔχουσιν ἀρμοδιότητα νὰ ἐφαρμόσουν μόνον τὴν πράξιν ταύτην ἐν ᾧ μέτρῳ τοῖς φαίνεται σαφῆς καὶ ἀκριβῆς (clair et précis) ἢ ἐφ' ὅσον δὲν ἐγείρῃ ἀληθῶς σοβαρὰν ἀμφισβήτησιν.

γ) Τὰ κοινικὰ δικαστήρια, προκειμένου περὶ παραβάσεως κανονισμοῦ (réglement, ὡς κανονιστικοῦ Διατάγματος, ἀστυν. διατάξεως κλπ), εἶναι ἀρμόδια νὰ κρίνωσιν ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει τὴν νομιμότητα τοῦ κανονισμοῦ. Καὶ δύνανται μὲν νὰ καταδικάσωσιν, ἐν κρίνωσιν τούτου νόμιμον, ὑποχρεοῦνται δὲ ν' ἀθώωσωσιν ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει.

δ) Τὰ τακτικὰ δικαστήρια, δταν δὲν πρόκειται περὶ κοινικῆς ὑποθέσεως, δὲν ἔχουσιν ἀρμοδιότητα νὰ κρίνωσιν τὴν νομιμότητα τῶν διοικ. κανονισμῶν.

ε) Ἐν πάσῃ περιπτώσει, καθ' ἣν τακτικὸν δικαστήριον ἐρμηνεύει ἢ διαπιστοῖ τὴν μὴ νομιμότητα μιᾶς διοικ. κανονιστικῆς πράξεως (décision réglementaire) ἢ ἀπόφασιν αὐτοῦ δὲν ἔχει σημασίαν παρὰ ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει. Ἴνα ἡ διοικ. κανονιστικὴ πράξις ἐξαφανισθῆ δεόν νὰ γίνῃ χρῆσις τῆς προσφυγῆς πρὸς ἀκύρωσιν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας (recours en annulation pour excès de pouvoir).

Σημειωτέον ἐπ' εὐκαιρίᾳ ὅτι γενικῶς ἐν Γαλλίᾳ, ἐκ λόγων ιστορικῶν καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῇ βάσει διατάξεων τῶν συνταγμάτων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, δὲν ἀναγνωρίζεται εἰς τὰ δικαστήρια τὸ δικαίωμα νὰ κρίνωσι τὴν συνταγματικότητα τῶν νόμων. Ἐν τούτοις ἐσχάτως ὁ διακρετῆς καθηγητῆς κ. Duguit, ἀποσκορακίσας μετὰ πολλῆς παροησίας καὶ εἰλικρινείας τὴν ἀνωτέρω γνώμην, διδάσκει ἤδη τὴν ἐναντίαν ἐκδοχὴν. Τὴν αὐτὴν ἀποψιν δέχονται καὶ οἱ Haugion, Zèze, Berthélemy.

Πράξεις Κυβερνήσεως (Actes de Gouvernement).

54. Ἐγεννήθη τὸ ζήτημα: Ὑπάρχουσι τοιαῦται πράξεις; Δηλαδή πράξεις προερχόμεναι ἐκ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ μὴ οὖσαι διοικ. πράξεις καὶ ὡς τοιαῦται ἐξαιρούμεναι παντὸς ἐλέγχου καὶ ἐκ μέρους τῶν διοικ. δικαστηρίων, τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἰδίᾳ; Τὸ πρῶγμα ἔχει μεγάλην σημασίαν. Διότι ἐν καταφατικῇ περιπτώσει α) αἱ τοιαῦται πράξεις δὲν δύναται νὰ προσβληθῶσι διὰ προσφυγῆς πρὸς ἀκύρωσιν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας (recours en annulation pour excès de pouvoir). Καὶ β) ὁ ἐκ τοιαύτης πράξεως ζημιωθείς δὲν δύναται οὐδ' ἀγωγὴν περὶ ἀποζημιώσεως νὰ ἐγείρῃ ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας (τῶν τακτικῶν δικαστηρίων μὴ ἐχόντων ἐν Γαλλίᾳ ἀρμοδιότητα ἐπὶ τοιούτων ὑποθέσεων, κατὰ τὴν ἐκτεθεισάν ἀρχὴν) πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς προξενθείσης ζημίας.

Τὸ πρόβλημα ἀπασχόλησε πολὺ τὴν ἐπιστήμην τοῦ δημοσίου δικαίου, ἐθεωρήθη δ' ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀρχῆς τῆς ὑπάρξεως *πράξεων Κυβερνήσεως*, ἐξαιρουμένων παντὸς δικαστικοῦ ἐλέγχου, ὡς ἐπικίνδυνος εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου.

55. Συγγραφεῖς μάλιστα τῆς περικοπῆς τοῦ κ. Berthélemy, ὑποστηρίζουν καὶ σήμερον ἀκόμη τὴν ἀνυπαρξίαν τοιούτων πράξεων.

Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, ὑποστηρικθεῖσαν κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν κ. κ. Brémont (Revue critique, 1888, καὶ Revue de droit public, 1898) καὶ Michoud (Annales de l'enseignement supérieur de Grenoble 1889), συμπληρωθεῖσαν δ' εἶτα καὶ ἀναπτυχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Berthélemy, ἡ *περὶ πράξεων Κυβερνήσεως* (actes de gouvernement) θεωρία εἶναι ἀνωφελῆς καὶ ἐπικίνδυνος. Ἀνωφελῆς, καθόσον, κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην, πάντοτε, ἐπὶ τῶν συνήθως φερομένων ὡς πράξεων Κυβερνήσεως ἢ οὐδεμία ὑπάρχει δικαιοδοσία ἀρμοδία ν' ἀποφανθῇ ἐπὶ ἐνδεχομένης προσφυγῆς, ἢ οὐδεὶς νομιμοποιεῖται πρὸς ὑποβολὴν προσφυγῆς, ἢ πρόκειται περὶ πράξεως ὀφειλέμενης εἰς τὴν διακριτικὴν ἐξουσίαν τῆς διοικήσεως, καθ' ἣς δὲν δύναται τις νὰ ἐπικαλεσθῇ κεκτημένον δικαίωμα. Περὶ γῶν ἄλλων πράξεων τῶν φερομένων ὡς *πράξεων Κυβερνήσεως*, ὡς μέτρα τινα γενικῆς ἀσφαλείας τοῦ Κράτους, ὁ κ. Berthélemy φρονεῖ ὅτι δυσοὶ ὅσπερ: Ἡ εἶναι σύμφωνοι πρὸς τοὺς νόμους, ὅτε οὐδεὶς λόγος νὰ διακριθῶσι τῶν ἄλλων διοικ. πράξεων ἢ δὲν εἶναι σύμφωνοι πρὸς τοὺς νόμους, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει οὐδεμίαν γενικὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ Κράτους νὰ λαμβάνῃ τοιαῦτα μέτρα καὶ συνεπῶς δύναται ταῦτα, κατόπιν προσφυγῆς, ν' ἀκυρωθῶσιν.

56. Ἡ θεωρία αὕτη τῆς ἀνυπαρξίας *πράξεων Κυβερνήσεως* ἀνεσκαυάσθη ἐπιμελῶς ὑπὸ τοῦ κ. Ναυτίου, ἡ κλειοψηφία δὲ τῶν συγγραφεῶν καὶ ἡ νομολογία σήμερον ἀναγνωρίζουν τὴν ὑπαρξίν *πράξεων Κυβερνήσεως*. Ἐν Γαλλίᾳ, ἡ τοιαύτη ἀποψὶς στηρίζεται εἰς διάταξιν τοῦ ἀρθροῦ 26 τοῦ θεμελιώδους; περὶ ἀναδιοργανώσεως τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας νόμου τοῦ ἔτους 1872, καθ' ἣν οἱ ἑΥπουργοὶ δικαιούνται νὰ διεκδικῶσιν ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου τῶν συγκρούσεων (Tribunal des conflits) τὰς εἰς τὸ Τμήμα τοῦ ἀμφισβητουμένου Διοικητικοῦ (τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας) εἰσαγομένας ὑποθέσεις, αἵτινες δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἀμφισβητούμενον διοικητικόν.

57. Ὁ καθορισμὸς ὁμῶς *πράξεων Κυβερνήσεως* ἐπὶ τῇ βάσει ἀντικειμενικοῦ κριτηρίου παρέσχεν ἰδιαιτέρως πράγματα εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ δημοσίου δικαίου.— Ἄλλοτε ἡ διοικ. νομολογία ἀπένεμε τὸν χαρακτήρα τῆς *πράξεως Κυβερνήσεως* εἰς πᾶσαν πρᾶξιν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἐμπνευσμένην ὑπὸ *πολιτικοῦ τινος σκοποῦ*. Εἶναι ἡ κληθεῖσα θεωρία τοῦ *mobile politique*, ὅ,τι ἐχαρακτήριζε τὰς πράξεις Κυβερνήσεως, ἦτο ὁ *παρὰ τῶν ἐνεργούντων ταύτας ἐπιδιωκόμενος σκοπός*. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν *πράξεων Κυβερνήσεως* ὑπῆγοντο αἱ σκοπὸν ἔχουσαι νὰ προασπίσωσι τὴν κοινωνίαν, λαμβανομένην καθ' ἑαυτὴν ἢ προσωποποιουμένην ἐν τῇ Κυβερνήσει, ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, ἑσωτερικῶν ἢ ἐξωτερικῶν, φανερῶν ἢ κεκρυμμένων, παρόντων ἢ μελλόντων. Ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός; καθορίζετο ὑπὸ τοῦ ἐνεργούντος τὴν πρᾶξιν. Ἦρκει λοιπὸν ὁ ἐνεργῶν τὴν πρᾶξιν νὰ δηλώσῃ ὅτι ἐπεδίωκε δι' αὐτῆς ὠρισμένον πολιτικὸν σκοπὸν, πίπτοντα εἰς τὴν ἀνωτέρω γενικώτατα διαγραφείσαν σφαιρᾶν, διὰ νὰ ἐξαιρέσῃ τὴν πρᾶξιν ἀπὸ παντὸς δικαστικοῦ ἐλέγχου. Ὁπως παρετήρησαν ἂν ὀρθῶς πολλοὶ συγγραφεῖς, τὸ σύστημα ἦτο ἐκτάκτως κινδυνώδες. Αἱ θύραι ἠνοίγοντο διάπλατα εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν.

58. Διὰ ταῦτα ἡ θεωρία αὕτη τοῦ *mobile politique*, καταπολεμηθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, ἔχει ἤδη ἐξ ὀλοκλήρου ἐγκαταλειφθῆ καὶ ὑπὸ τῆς νομολογίας.

Παρέμεινεν ὁμῶς καὶ παραμένει δυστυχῶς ἀκόμη ἀκαθόριστον τὸ θεωρητικὸν κριτήριον τῶν *πράξεων Κυβερνήσεως*. Ἀπορριφθεῖσης τῆς θεωρίας τοῦ *σκοποῦ* τῆς *πράξεως* (*mobile politique*) ἔδει εἰς τὴν φύσιν τῆς *πράξεως* ν' ἀναζητηθῆ ἡ βίσις τῆς διακρίσεως τῶν ἐν λόγῳ πράξεων. Προσεπάθησαν νὰ διακρίνουν τὴν *Κυβέρνησιν* ἀπὸ τὴν Διοίκησιν. Ἀλλὰ πῶς νὰ θέσουν τὰ μεταξὺ αὐτῶν ὄρια; Αἱ διαφοραὶ ἐνταῦθα εἶναι τόσαι, ὥστε θὰ ἠδύνατό τις εἰπεῖν ὅτι ἕκαστος συγγραφεὺς ἔχει καὶ ἰδίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου γνώμην. Μὲ τὴν διαφορὰν δυστυχῶς ὅτι οὐδεμία σχεδὸν τῶν γνωμῶν τούτων ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ βασιμίους ἐπικρίσεις.

Ὁ κ. Ναυτίου ὀρθεῖ τὴν *Διοίκησιν* ὡς σκοποῦσαν τὴν λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ἐν ᾧ ἡ Κυβέρνησις ἔργον ἔχει τὴν *σωτηρίαν* τῆς *πολιτικῆς ἐσθιότητος* καὶ τὴν *διαφύλαξιν* τῶν *μεγάλων ἐθνικῶν*

συμφερόντων. Αισθανόμενος όμως την αοριστίαν του όρισμού του προσεπάθησε να καθορίση τίνες όντως πράξεις αποβλέπουν εις τον άνωτέρω διαγραφόμενον σκοπόν της Κυβερνήσεως. Κατέληξεν όμως εις την έξης διατύπωσιν : « Πράξις Κυβερνήσεως είναι ή περιλαμβανομένη έν άρισμένη άκαριθμήσει πολιτικών πράξεων, μορφωθείση υπό της διοικητικής νομολογίας υπό την αυθεντίαν του Δικαστηρίου των συγκρούσεων ». Και ό όρισμός ούτος έπεκρίθη εύλόγως, διότι αποτελεί έλλειψιν όρισμού. Βλέπων την αδυναμίαν της εύρέσεως αντικειμενικού κριτηρίου της διακρίσεως, άφίνει ταύτην εις την νομολογίαν.

59. Το βέβαιον είναι ότι υπάρχει σήμερα, έν τη νομολογία του Συμβουλίου της 'Επικρατείας, κατάλογός τις, ούτως ειπείν, πράξεων, έφ' όν το Συμβούλιον κηρύσσει άπαράδεκτον πᾶσαν προσφυγήν, άπονέμον εις τας πράξεις ταύτας την ιδιότητα *πράξεων Κυβερνήσεως*. 'Ο κατάλογος ούτος τείνει συστηματικῶς να περιορισθῆ υπό της νομολογίας. Και ή τάσις αύτη είναι εύνόητος.

'Ο καθηγητής κ. Jacquelin προσεπάθησε να κατατάξη έπιστημονικώτερον τας φερομένας υπό της νομολογίας ως πράξεις Κυβερνήσεως. 'Ορμώμενος εκ του όρισμού του κ. Hauquier διδάσκει ότι ή Κυβέρνησις *σκοπόν έχει την σωτηρίαν της 'Εθνικής ένότητος*.

Τό αντικείμενον δέ τουτο της σωτηρίας της 'Εθνικής ένότητος δύναται να διακριθῆ εις δύο μεγάλας κατηγορίας.

'Εν τη πρώτῃ κατατάσσονται αἱ πράξεις αἱ σκοποῦσαι την *σωτηρίαν της έθνικής ένότητος έν τῷ έσωτερικῷ της χώρας*. Τοιαῦται είναι αἱ πράξεις, διά των οποίων ό άρχηγός του Κράτους έμφανίζει ώρισμένα προνύμια άτινα κατέχει εκ του Συντάγματος και δι' όν ενεργεῖ άλλοτε *ως συνεργάτης* (collaborateur) και άλλοτε *ως μετριαστής* (modérateur) των δύο άλλων συντεταγμένων έξουσιών, νομοθετικής και δικαστικής.

'Ως *συνεργάτης* ή εκτελεστική έξουσία ενεργεῖ πράξεις Κυβερνήσεως έν τη άσκήσει των δικαιωμάτων της νομοθετικής πρωτοβουλίας. Κατά συνέπειαν οὔδεις δικαιούται ν' άσκήση προσφυγήν κατά της άρνήσεως ένός 'Υπουργοῦ να υποβάλλῃ εις την Βουλὴν νομοσχέδιον, διαρ τῷ συνιστώσιν οἱ ένδιαφερόμενοι. Τοιαύτη δέ περίπτωσις παρουσιάσθη έν τη γαλλικῇ νομολογία.

'Εν τῷ *ρόλῳ της ως συνδέσμου και ως μετριαστοῦ* των δύο άλλων έξουσιών, ή εκτελεστική έξουσία ενεργεῖ πράξεις Κυβερνήσεως τας αναφερομένας εις τας σχέσεις της Κυβερνήσεως προς τας Βουλὰς, ήγουν διατάγματα συγκλήσεως των Βουλῶν, ή αναστολῆς των εργασιών αυτών, διαλύσεως της Βουλῆς, προεδρικά διαγγέλματα κλπ.

'Ως *μετριαστής* της δικαστ. έξουσίας ό άρχηγός της εκτελ. ενεργεῖ πράξεις Κυβερνήσεως έν τη άσκήσει του δικαιώματος της χάριτος, καθ' ής *έπίσης* κατά την νομολογίαν δέν επιτρέπεται προσφυγή.

'Εν τη *δευτέρῃ κατηγορίᾳ κατατάσσονται αἱ πράξεις αἱ αναγόμε-*

ναι εἰς τὴν ἀντιπροσώπευσιν τοῦ ἔθνους ἐν τῷ ἐξωτερικῷ και εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Κράτους μετὰ τῶν ξένων Κρατῶν. Τοιαῦται εἶναι : α) Αἱ προσαρτήσεις χώρας, β) Αἱ συνθήκαι, αἱ διπλωματικαὶ πράξεις αἱ ἀποσκοποῦσαι τὴν ἐκτέλεισιν τούτων και ἐν γένει ὅλαι αἱ πράξεις αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις, γ) Ἡ διακοπὴ τῶν διπλωματικῶν σχέσεων και ὁ πόλεμος, ὡς και ἡ κήρυξις καταστάσεως πολιορκίας.

Διάκρισις τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ.

60. Αἱ τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑποθέσεις διακρίνονται εἰς 4 κατηγορίας :

- I) Ὑποθέσεις ἀκυρώσεως (Le Contentieux de l'annulation).
- II) Ὑποθέσεις οὐσίας (Le Contentieux de la pleine juridiction).
- III) Ὑποθέσεις καταστολῆς παραβάσεων (Le Contentieux de la repression).
- IV) Ὑποθέσεις ἐρμηνείας διοικητικῶν πράξεων (Le Contentieux de l'interprétation).

61. I) Ὑποθέσεις ἀκυρώσεως (Le Contentieux de l'annulation). Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται αἱ πρὸς ἀκύρωσιν πράξεων διοικ. ἀρχῶν ἢ ἀποφάσεων διοικ. δικαστηρίων ὑποβαλλόμεναι προσφυγαί. Διὰ τούτων ζητεῖται παρὰ τοῦ διοικ. δικαστηρίου: 1) Νὰ διαπιστώσῃ α) τίς ἢ ἔννοια τῶν κειμένων διατάξεων ἐφ' ὠρισμένου θέματος, β) τὴν ἀσυμφωνίαν πρὸς τὴν νομιμότητα, οὕτω προκύπτουσαν, ὠρισμένης διοικ. πράξεως ἢ ἀποφάσεως διοικ. δικαστηρίου, και γ) ἀπαγγεῖλη τὴν ἀκύρωσιν τῆς πράξεως ἢ ἀποφάσεως ταύτης.

Πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις τῆς κατηγορίας ταύτης ὑπάγονται εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Διακρίνονται δὲ εἰς δύο ἄλλας κατηγορίας: Α) εἰς τὰς προσφυγὰς πρὸς ἀκύρωσιν τῶν πράξεων τῶν διοικ. ἀρχῶν δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας (recours en annulation pour excès de pouvoir), και Β) εἰς τὰς αἰτήσεις ἀκυρώσεως (ἀναιρέσεως) τῶν ἀποφάσεων τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων (recours en cassation).

Α) Προσφυγαὶ πρὸς ἀκύρωσιν τῶν πράξεων τῶν διοικ. ἀρχῶν δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας. (recours en annulation pour excès de pouvoir.

62. Τὸ ἔνδικον τοῦτο μέσον εἶναι ἐξαιρετικῆς πράγματι σημασίας. Ἐθεωρήθη και δικαίως ὄχι και μόνον διὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτοῦ θὰ ἔδει νὰ δημιουργηθῇ ἐν Συμβούλιον Ἐπικρατείας. Εἶναι τοῦτο ἐν ἔνδικον μέσον ἀπαραίτητον ὅπως συγκρατῇ ἐν τῇ νομιμότητι τὰς διοικ. ἀρχὰς και προσαίξῃ τὰ δικαιώματα και συμφέροντα τοῦ κολλίτου κατὰ κύσης ἐκ μέρους τῶν ἀσθαυρεσίας.

Τὸ ἔνδικον τοῦτο μέσον στηρίζεται ἐν Γαλλίᾳ, εἰς δύο γενικὰς διατάξεις ἐνός νόμου τοῦ 1790 και τοῦ ἀρθρου 9 τοῦ νόμου 1872. Ἄλλὰ πράγματι—ἐν τῇ ἀρχῇ ἰδίᾳ—ὑπῆρξεν ἔργον τῆς πρωτοβουλίας και τῆς νομολογίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Ἡ πρὸς ἀκύρωσιν αἰτησις στρέφεται κατὰ τῶν πράξεων τῆς Διοικήσεως. Πράξεις Ὑπουργῶν, Διατάγματα τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ κανονιστικὰ Διατάγματα (réglements d'administration publique), ὅτινα προκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ ἀκίδονται μετὰ γνώμην τῆς Ὀλομελείας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἐνεργοῦντος ὡς Συμβουλευτικοῦ Σώματος, ὑπόκεινται εἰς ἀκύρωσιν. Τὸ ὅτι τῶν Διαταγμάτων τούτων ἐγένετο προηγουμένη ἐπεξεργασία ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας δὲν ἀποτελεῖ, κατὰ τὴν νεωτέραν νομολογίαν τοῦ αὐτοῦ Συμβουλίου, λόγον ὅπως ἐξαιρεθῶσι τῆς προκειμένης προσφυγῆς.

63. Κατὰ τὴν νομολογίαν τοῦ Συμβουλίου, ἵνα γίνῃ τύποις δεκτὴ ἡ περὶ ἀκυρώσεως αἰτησις, δεόν:

α) Ἡ προσβαλλομένη διοικ. πράξις ἢ ἀπόφασις νὰ εἶναι ἐκτελεστὴ καὶ νὰ προέρχεται ἐκ διοικητικοῦ θεράνου. Κατὰ ταῦτα, διοικ. πράξις κατ' οὐσίαν, ἀλλὰ περιβεβλημένη τὸν τύπον νόμου ἢ συντελεσθεῖσα ὑπὸ δικαστ. ἀρχῆς διαφεύγει τὸν ἔλεγχον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. *Αἱ πράξεις Ἐμβρονησεως, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος (§§ 54—59), ἐξαιροῦνται τοῦ προκειμένου ἐνδίκου μέσου.*

β) Ὁ ἀσκῶν τὴν προσφυγὴν δεόν νὰ ἔχῃ τὴν ἱκανότητα τοῦ παρίστασθαι ἐπὶ δικαστηρίου. Δι' ἔλλειψιν τοιαύτης προϋποθέσεως ἄλλοτε ἀπερρίφθη προσφυγὴ ὑποβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ συνδικάτου τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

γ) Ὁ προσφεύγων δεόν νὰ δικαιολογῇ τὴν ἕαυτον παρ' αὐτῶ ἀμέσων καὶ προσωπικῶν συμφέροντος, ζημιωθέντος ἐκ τῆς προσβαλλομένης πράξεως. *Δὲν ἀπαιτεῖται δηλαδὴ, προσβολὴ δικαιώματος, ἀλλὰ καὶ ἀπλοῦς συμφέροντος.*

Ἄληθῶς εἰπεῖν θὰ ἠδύνατό τις ν' ἀντιληφθῆ σύστημα, καθ' ὃ ἡ προσφυγὴ θὰ ἔκτερέλετο εἰς πάντα πολίτην. Θὰ ἐδημοουργεῖτο οὕτω μίᾳ λαϊκῇ ἀγωγῇ (action populaire) κατὰ τῶν παρανόμων διοικ. πράξεων. Ἄλλὰ τὸ σύστημα τοῦτο θὰ εἶχε καὶ ἄτοπα. Διότι θὰ συνετέλει εἰς τὴν ὑποβολὴν καὶ προσφυγῶν ἐλάχιστά σοβαρῶν ἢ προερχομένων ἐξ ἐμπαθείας προσωπικῆς ἢ πολιτικῆς, θὰ ἐδυσχεραίνε δ' οὕτω διὰ τοῦ βγῆκου τῶν προσφυγῶν τὸ ἔργον τοῦ Συμβουλίου.

Ἄλλως τε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἠρμήνευσεν εὐρύτατα τὸν ὅρον τοῦτον. Διότι ἐδέχθη τύποις προσφυγὴν ὑποβληθεῖσαν ὑπὸ ἀπλοῦ φορολογουμένου, ἐπικαλουμένου τὴν ἰδιότητά του ταύτην, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀκύρωσιν ἀνομίων ἀποφάσεων ἐπιβαρυνουσῶν τὰ τοπικὰ οικονομικά. Ἐπίσης ἐδέχθη προσφυγὴν κατοίκου ὁδοῦ τινος, ζητοῦντος τὴν ἀκύρωσιν ἀνωμίου ἀποφάσεως σχετιζομένης μὲ τὴν λειτουργίαν τοῦ τροχιοδρομοῦ κλπ.

Σημειωτέον ὅτι σκοπὸς τοῦ ἐνδίκου τούτου μέσου δὲν εἶναι ἡ ἀποκατάστασις τοῦ προσβληθέντος δικαιώματος ἢ συμφέροντος τοῦ ἀσκούντος τοῦτο. *Σκοπὸς αὐτοῦ εἶναι ἡ ἀποκατάστασις τοῦ ἀντικειμενικοῦ δικαίου, τῆς προσβληθείσης νομιμότητος.*

Τὸ ὅτι διὰ τὴν ἀσκησιν τῆς προκειμένης προσφυγῆς ἀπαιτεῖται μόνον Καλιτεονάκι «Ἀρχαίον» Τόμος 8 (1926) Γ'.

προσβολή άπλου συμφέροντος, ουχι δε και δικαιώματος, ήγαγε συγγραφείς τινάς, ως δ κ. Jacquelin, να υποστηρίζουν ότι ή προσφυγή αύτη δεν άνήκει ως εκ τής φύσεώς της εις τó άμφοσθητούμενον διοικητικόν, άλλ' έχει μάλλον χαρακτήρα Ιεραρχικής προσφυγής (recours hiérarchique) ή άναφοράς (recours gracieux). Διότι κατά την παλαιάν διάκρισιν μεταξύ διοικητικής έγωγής (recours contentieux) και Ιεραρχικής προσφυγής ή άναφοράς (recours hiérarchique) ή (recours gracieux), ή μεταξύ αυτών διαφορά εις τούτο άκριβώς συνίσταται, ότι ή μόν πρώτη άφορά την προσβολήν δικαιώματος, ή δε δευτέρα και άπλου συμφέροντος. "Οθεν, κατά τον κ. Jacquelin ή υπό διοικ. δικαστηρίου έκδικασις τής τουαύτης προσφυγής άποτελεί εξαίρεσιν τής άρχής καθ' ήν αι Ιεραρχικαι προσευχαι ή άναφοραι (recours hierarchiques ή recours gracieux) δέον να υποβάλλωνται εις την έκδοΰσαν την πράξιν διοικ. άρχήν ή εις την Ιεραρχικώς προϊσταμένην ταύτης.

Και οι κ. κ. Hauriou και Berthélemy έκφραζονται κατά τρόπον άνάλογον περι τής φύσεως τής προκειμένης προσφυγής:

Υπεστηρίχθη εν τούτοις και τó αντίθετον (Michoud, Artur και Joseph Barthélemy). Τό βέβαιον όμως είναι ότι τó ένδικον τούτο μέσον, ως έχει διαμορφωθή, είναι Ιδιόρρυθμον.

δ) Δέον να μη ύπάρχη άλλο ένδικον μέσον κατά τής πράξεως (absence de tout recours parallèle) και

ε) Δέον ν' άσκηθῃ τούτο έντός τής νομίμου προθεσμίας.

64. Λόγω άκυρώσεως των διοικ. πράξεων, κατόπιν τής προκειμένης προσφυγής, είναι:

α) Άναρμοδιότης (incompétence)

β) Παράβασις τύπου (Vise de formes)

γ) Παράβασις κατ' εθείαν του νόμου ή κανονιστικού Διατάγματος στηρίζομένου εις τόν νόμον, ή έσφαλμένη αυτών έφαρμογή (violation de la loi) και

δ) Κατάχρησις έξουσίας (détournement de pouvoir). Η τελευταία αύτη περίπτωσις είναι Ιδιαιτέρας σημασίας. Διότι άποτελεί έλεγχον των αιτίων. Άτινα προεκάλεσεν την διοικ. πράξιν ής ζητείται ή άκύρωσις. Η κατάχρησις έξουσίας άποτελεί έν είδος αναρμοδιότητος, άλλά κάπως διάφορον. Έν ώ εν τῇ πρώτῃ περιπτώσει αναρμοδιότητος (incompétence «ratione persone») ή διοικ. πράξις έπεχειρήθη υπ' άλλον διοικ. όργανον ή του υπό του νόμου τεταγμένου, ένταϋθα ή πράξις, ής ζητείται ή άκύρωσις, ένηργήθη υπό του άρμοδίου όργανου, άπερ συνεμορφώθη πρός τó γραμμα του νόμου, άλλά τó ενεργήσαν όργανον έποδίαξε δια τής κατά τύποις νομίμου διοικ. πράξεως, σκοπόν διάφορον εκείνου, εν τοις επιτρέπουσι τα άνατεθειμένα αυτῷ καθήκοντα και δικαιώματα. (incompétence «ratione materiae») κ. κ. "Υπάρχει κατάχρησις έξουσίας, όταν δήμαρχός τις, χρησιμοποιών την άστυιατρικήν αυτου έξουσίαν, υποχρεοῖ τους άλλις να φέρωσι τó εμπόρεμα των εις την δημοτικήν άγοράν, ουχι όμως χάριν έποπτείας του υγιεινού των

ἰχθύων, ἀλλὰ πρὸς αὐξήσιν τῶν παρὰ τῆς κοινότητος εἰσπραττομένων δικαιωμάτων. Ἐπίσης δταν ἀπολύη ὑπὸ ἀλλήλων τινα διὰ λόγους προσοπικῆς ἐδικήσεως κλπ.

Σημειωτέον ὅτι τὸ ζήτημα τῆς καταχρήσεως ἐξουσίας, ἀναγόμενον, ὡς προεφηγήθη, εἰς τὰ προκαλέσαντα τὴν διοικ. πράξιν αἰτία παραμένει πάντοτε λίαν λεπτόν. Διὰ τοῦτο τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας δὲν ἀκυροῖ, ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ, διοικ. πράξιν παρὰ μόνον δταν ἡ ἀπόδειξις τῆς καταχρήσεως ἐξουσίας προκίπτη σαφῶς ἐκ τοῦ φακέλλου τῆς ὑποθέσεως.

Ἄγ δὲ μία διοικ. πράξις δὲν εἶναι ἠτιολογημένη—ὅπερ σὺνήθες—τὸ Συμβούλιον δὲν εἰσέρχεται εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν αἰτίων τῆς πράξεως, ἀν μὴ ὑπάρχη ἐν τῇ προσφυγῇ αἰτίαισι περὶ καταχρήσεως ἐξουσίας. Ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ ἡ κατάχρησις ἐξουσίας δύναται ν' ἀποδεικνύεται ἢ ἐξ ἄλλων ἐν τῷ φακέλλῳ τῆς ὑποθέσεως ἐγγράφων ἢ ἐκ διοικ. ἀνακρίσεως δυναμένης νὰ ἐνεργηθῇ.

65. Ἐὰν ἡ προσφυγὴ γίνῃ δεκτὴ τὸ Συμβούλιον ἀκυροῖ τὴν διοικ. πράξιν, ἣτις ἐξαφανίζεται κλέον ὡς πρὸς πάντας (erga omnes), οὐχὶ μόνον ὡς πρὸς τὸν προσφευγόντα. Αὕτη δὲν ὑφίσταται κλέον. Ἀλλὰ τὸ Συμβούλιον δὲν ὑπεισέρχεται εἰς τὰ καθήκοντα τῆς Διοικήσεως ὑποκαθιστῶν ἕτερον διοικ. πράξιν εἰς τὴν ἀκυρωθείσαν ἢ διατάσσον τὴν Διοίκησιν τί ὁφελεῖ νὰ πράξῃ μετὰ τὴν ἀκύρωσιν τῆς πράξεως.

Ἐὰν ἡ προσφυγὴ ἀπορριφθῇ τύποις, δύναται τὸ αὐτὸ ἢ ἄλλο πρόσωπον νὰ ὑποβάλῃ ἐμπροθέσμως προσφυγὴν, ἀλλ' ὑπὸ συνθήκας καθιστώσας αὐτὴν κατὰ τ' ἀνωτέρω τύποις δεκτὴν. Ἐὰν δ' ἀπορριφθῇ κατ' οὐσίαν, μόνον δι' ἄλλον λόγον ἢ δι' ἐκεῖνον, ἐφ' οὗ ἀπεφάνθη ἤδη τὸ Συμβούλιον, δύναται νὰ ὑποβληθῇ ἕτερα προσφυγὴ, εἴτε παρ' ἄλλου προσώπου εἴτε παρὰ τοῦ ὑποβαλόντος τὴν πρώτην προσφυγὴν, ἐντὸς πάντοτε τῆς νομίμου προθεσμίας, ἣτις πιθανὸν νὰ ἔχη λήξει ἤδη.

Β' Αἰτήσεις ἀκυρώσεως (ἀναιρέσεως) τῶν ἀποφάσεων τῶν διοικ. δικαστηρίων (recours en cassation).

66. Τὸ ἐνδίκιον τοῦτο μέσον στηρίζεται ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν καὶ τῶν αὐτῶν γενικῶν διατάξεων ἐφ' ὧν καὶ τὸ προηγούμενον. Διαφέρει ὅμως αὐτοῦ τριχῶς: α) Διότι τούτο στρέφεται κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν διοικ. δικαστηρίων, ἐν ᾧ ἐκεῖνο κατ' ἀποφάσεων τῶν διοικ. ἀρχῶν. β) Διότι ἡ ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας δὲν ἰσχύει ποτὲ ἀπέναντι πάντων (erga omnes), ἀλλὰ πάντοτε μετὰ τῶν διαδίκων. Καὶ γ) διότι τὸ Συμβούλιον δύναται ἐν προκειμένῳ νὰ μὴ περιορισθῇ μόνον εἰς τὴν ἀκύρωσιν τῆς προσβαλλομένης ἀποφάσεως. Δύναται νὰ παρακέρψῃ τὴν ὑπόθεσιν πρὸς ἐκδίκασιν εἰς ἄλλο ὁμοίοβαθμον καὶ ὁμοιογενὲς πρὸς τὸ δικάσαν δικαστήριον.

Αἱ ἐν τελευταίῳ βαθμῷ ἐκδοθεῖσαι ἀποφάσεις πάντων τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων ὑπόκεινται εἰς τὴν προκειμένην ἀκύρωσιν, ἄλλων μὲν δυνάμει τελεδικῶν διατάξεων ἄλλων δὲ δυνάμει τῶν γενικῶν διατάξεων, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος. Ὑποστηρίζεται καὶ ἐγένετο δεκτὸν ὅτι καὶ δταν δὲν ὑπάρχη εἰδι-

κὴ διατάξεις νόμου ἀπονέμουσα τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας τὸ δικαίωμα ἀκυρώσεως τῶν ἀποφάσεων διοικητικοῦ τινος δικαστηρίου, ὑπάρχει τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐκ τῶν γενικῶν διατάξεων.

67. Λόγοι ἀκυρώσεως, ὅταν μὲν αὕτη στηρίζεται μόνον εἰς τὰς γενικὰς διατάξεις, εἶναι α) ἀναρμοδιότης, β) παράβασις τύπου, καὶ γ) κάποτε κατάχρησις ἐξουσίας. Ὅταν δ' ἢ πρὸς ἀκύρωσιν προσφυγὴ στηρίζεται εἰς εἰδικὴν διατάξιν ὑπάρχει καὶ τέταρτος λόγος δ) ἢ παράβασις τοῦ νόμου κατ' οὐσίαν ἢ κακὴν αὐτοῦ ἐφαρμογὴν. Ἡ διάκρισις βεβαίως αὕτη δὲν εἶναι πολὺ λογικὴ, δι' ἣν καὶ δικαίως ἐπικρίνεται (Berthélemy, Droit administratif—Haurion, Droit administr—Rolland, Droit administr).

Ἐξηγεῖται μόνον ἱστορικῶς, διότι τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, δημιουργήσαν διὰ τῆς νομολογίας του τὸ ἔνδικον τοῦτο μέσον, ὡς καὶ τὸ προηγούμενον, ἐπὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν, προέβαινε μετὰ πολλῆς ἐπιφυλακτικότητος. Ἐσκέφθη, φαίνεται, ὅτι, ἐπειδὴ εἰδικαί τινες διατάξεις τῷ ἐπέτρεπον ν' ἀκύρωσιν ἀποφάσεις διοικ. δικαστηρίων διὰ παράβασιν νόμου, κατ' οὐσίαν δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἄλλων περιπτώσεων παρὰ δι' ἀναρμοδιότητα καὶ διὰ παράβασιν τύπου. Λύσις ἀστοχος ὀπωδήποτε (Berthélemy Droit administr).

68. Τὸ ἔνδικον τοῦτο μέσον δύναται ν' ἀσκηθῆ καὶ ὑπὸ τῶν νομίμων ἀντιπροσώπων τῆς Διοικήσεως ἐν ἐκάστη περιπτώσει. Ἐπὶ πλέον ὁμοῦ ὑπάρχει καὶ δικαίωμα αἰτήσεως ἀκυρώσεως (ἀναίρεσεως) ὑπὲρ τοῦ νόμου, ἀναγνωρισθὲν εἰς τοὺς Ὑπουργοὺς καὶ δυνάμενον ν' ἀσκηθῆ ἐκτὸς πάσης προθεσμίας καὶ κατ' ἀποφάσεων ἐπι μὴ ἐκδοθεισῶν ἐν τελευταίῳ βαθμῷ. Ἡ ἐπὶ τῆς αἰτήσεως ἀπόφασις ἔχει θεωρητικὴν μόνον σημασίαν (ὡς καὶ ἐν τῷ ἄστικῷ Δικαίῳ) ἀνευ πρακτικῶν συνεπειῶν (Haurion, Droit administratif).

Ἡ Ὑποθέσις οὐσίας. (Le Contentieux de la pleine jurisdiction).

69. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγεται τὸ μέγα κλῆθος τῶν ὑποθέσεων, ὡς προκαλεῖ ἡ λειτουργία τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ ἡ δρασὶς τῆς Διοικήσεως ἐν γένει καὶ ἐφ' ὧν τὰ Διοικητικὰ Δικαστήρια ἀποφαίνονται κατ' οὐσίαν. π. χ. ὅταν ἰδιώτης τις, ὑποστὰς ζημίαν ἐκ τῆς λειτουργίας δημοσίας ὑπηρεσίας, ζητῇ ἀποζημίωσιν. Ἡ ὅταν ἐργολάβος δημοσίων ἔργων ζητῇ παρὰ τοῦ Κράτους ἢ ἄλλου νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου, πλεονέκτημα ὄπερ τῷ παρέχει ἢ σύμβασιν. Ἡ ὅταν τις ἀμφισβητῇ τὸν ἐπιβληθέντα αὐτῷ φόρον κλπ.

Ἐνταῦθα ἰδίᾳ γεννῶνται αἱ δυσχέρειαι περὶ ὧν ὁμιλήσομεν ἐν παραγράφῳ 46 καὶ ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τούτων κυρίως δύναται νὰ γεννηθῇ ζήτημα ἀρμοδιότητος καὶ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων.

Αἱ ὑποθέσεις τῆς κατηγορίας ταύτης φέρονται, ἀν μὴ ὑπάρχῃ ἀντίθετος εἰδικὴ διατάξις ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὄπερ ἔχει ἀναγνωρισθῆ ὡς δικαστὴς τοῦ κοινού δικαίου ἐπὶ τῶν διοικ. ὑποθέσεων. Ἐνταῦθα ὑπάγεται μία μεγάλη καὶ σπουδαιωτάτη κατηγορία ὑποθέσεων, σχετιζομένων

μέ τὸ ζήτημα τῆς εὐθύνης τοῦ Κράτους καὶ τῶν ἄλλων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου.

70. Ὑποθέσεις καταστολῆς παραβάσεων (Le Contentieux de la repression). Ἐξαιρετικῶς αἱ παραβάσεις de grande voirie δικάζονται ὑπὸ τῶν διοικητικῶν καὶ οὐχὶ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων (§ 52). Ἐκ' αὐτῶν, κατὰ πρῶτον βαθμὸν ἀποφαίνονται τὰ Νομαρχιακὰ Συμβούλια (Conseils de préfecture) καὶ κατὰ δεύτερον τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας.

71. IV Ὑποθέσεις ἐρμηνείας διοικητικῶν πράξεων (Le Contentieux de l'interprétation) Ἐν τῇ κατηγορίᾳ ταύτῃ περιλαμβάνονται αἱ αἰτήσεις περὶ ἐρμηνείας ἀσαφοῦς διοικητικῆς πράξεως, ἐν περιπτώσει διαφορᾶς ἐγερθείσης ἐπὶ ταύτης. Ἀρμοδιότητα ἐρμηνείας ἔχουσι α) ἐπὶ τῶν πράξεων τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐξουσίας τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. β) ἐπὶ τῶν διοικ. πράξεων, ἐφ' ὧν τὰς διαφορὰς δικάζουσι τὰ Νομαρχιακὰ Συμβούλια (Conseils de préfecture), τὰ αὐτὰ Συμβούλια, ἐπιτροπευμένης ὁμως ἐφέσεως εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Καὶ γ) προκειμένου, περὶ τῶν ἄλλων διοικητ. πράξεων, ὁ ἐνεργήσας τὴν πράξιν, ἐπιτροπευμένης ὁμως προσφυγῆς εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας.

Αἱ ὑποθέσεις τῆς κατηγορίας ταύτης δὲν εἶναι ἀρκετὰ συχναί.

72. Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ὡς Ἐφετεῖον. Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας δικάζει τὰς ἐφέσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν Νομαρχ. Συμβουλίων (Conseils de préfecture) καὶ τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων τῶν Ἀποικιῶν. Τὰ πρῶτα (Conseils de préfecture) εἶναι ἐν κλειστάις περιπτώσεσιν (ἰδίᾳ ἐπὶ ἀμέσων φόρων) διοικ. δικαστήρια πρῶτου βαθμοῦ ἐν Γαλλίᾳ.

73. Γενικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ συστήματος. Προσεκαθήσαμεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω νὰ δώσωμεν μίαν ἰδέαν σαφῆ καὶ ἰδίᾳ σύντομον τῆς ὀργανώσεως, τῆς λειτουργίας καὶ τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐν Γαλλίᾳ, ὡς καὶ τῶν ἐκεῖ κριτουσῶν κατευθύνσεων, ὡς περιεγράψαμεν κεφαλαιωδέστατα.

Κρινόμενον ἐν τῷ συνόλῳ τὸ Γαλλικὸν σύστημα παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ὅλως ἐξαιρετικόν. Ἄν ἡ ὑπαγωγή τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ εἰς εἰδικὰ διοικ. δικαστήρια, ἀνεξάρτητα τῶν τακτικῶν δικαστηρίων καὶ τῆς ἐνεργοῦ Διοικήσεως ἀποτελῇ σήμερον ἀναγνωρισμένην ἐπιστημονικὴν ἀρχήν, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἀποτελῇ τὸ ὀρθότερον σύστημα, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, λειτουργοῦν ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ ἐνὸς καὶ πλεόν αἰῶνος, ἀνήγαγε τὸ σύστημα τοῦτο, διὰ τῆς φωτεινῆς του νομολογίας, εἰς τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν τελειότητα, δι' ἧς καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐπέσφην οὐ μόνον ἀπόλυτον ἐν Γαλλίᾳ σεβασμὸν ἀλλὰ καὶ ἐκτίμησιν παγκόσμιον. Καίτοι δέ, καὶ μόνον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐξεταζόμενον τὸ ἴδιον τοῦτο, ὑπεραποχράντως ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ, ἐν τοῖσις ὁ συνδιασμός μετὰ τῆς δικαστικῆς αὐτοῦ ἀρμοδιότητος καὶ κτητηκόντων βουλευομένης διοικήσεως συνετέλεσεν ὥστε αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Συμβουλίου τοῦτου νὰ

καταστάσῃ ἐν τῇ μεγάλῃ Γαλλικῇ Δημοκρατίᾳ πραγματικῶς ἀνεκτίμητοι.

Εἶναι ἀληθές, ὡς μοι ἐτόνιζον οἱ ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτου ὡς συμβουλευτικοῦ Σώματος παραμένει γενικῶς ἄγνωστον, διότι αἱ συνεδριάσεις τῆς κατηγορίας ταύτης εἶναι ἀπολύτως μυστικά (§ 18), οὐδὲν δὲ περὶ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ τούτων δημοσιεύεται. Μόνον εἰς τὰ ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως δημοσιεύόμενα κανονιστικὰ Διατάγματα, οἱ νομοδίφαι συναντῶσι συχνὰ τὴν στερεότυπον ἔκφρασιν «Le Conseil d'Etat entendu», σημειοῦν ὅτι τὸ Διάταγμα ἔτῃ τῆς προηγουμένως τοῦ ἐν λόγῳ Συμβουλίου ἐπεξεργασίας. Ἐν ᾧ ἐξ ἀντιθέτου ἡ νομολογία τοῦ Συμβουλίου ὡς Διοικ. Δικαστηρίου, δημοσιευομένη ἀνελλιπῶς, ἀπασχολεῖ ὄχι μόνον τοὺς Γάλλους νομομαθεῖς καὶ συγγραφεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς δημοσιολόγους ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐκ τούτου ὁμως δὲν ἔπεται ὅτι τὸ τμήμα τοῦτου τοῦ ἔργου τοῦ Συμβουλίου εἶναι μικρᾶς ἢ ἐλάσσονος σημασίας.

74. Πῶς δὲ νὰ μὴ θαυμάσῃ τις τὸν σεβασμὸν, ὃν ἐπέδειξαν πρὸς τὸ ἴδρυμα τοῦτο πᾶσαι αἱ κατὰ καιροὺς Γαλλικαὶ Κυβερνήσεις, αἵτινες (παρὰ τὰς πολιτικὰς ἐπαρροάς, συνήθεις δυστυχῶς εἰς τὰ κοινοβουλευτικὰ πολιτεύματα) οὐδέποτε ἐσκέφθησαν νὰ θίξουν Συμβούλους τῆς Ἐπικρατείας, οἵτινες εἶναι ἀκόμη νόμφ μετακλητοί, καίτοι οὔτοι ὄχι μόνον ἐπέδειξαν πάντοτε κλήρη ἀέναντι τῆς Κυβερνήσεως ἀνεξαρτησίαν, ἔχοντες κλήρη συνείδησιν τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν ἐν τῷ Κράτει ἀποστολῆς, ἀλλὰ καὶ εὐρέθησαν κατ' ἐκτανάλημιν εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀκυρώσουν ἐν Συμβουλίῳ οὐ μόνον πράξεις Ὑπουργῶν ἀλλὰ καὶ Διατάγματα τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας προκληθέντα ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου; Καὶ πῶς νὰ μὴ ἐκτιμῆσῃ καὶ θαυμάσῃ κανεὶς ἀκόμη τὸν σεβασμὸν, ὃν πάντοτε ἐπέδειξαν πρὸς τὸ ὑψηλὸν τῶν ἀξίωμα πάντες οἱ κατὰ καιροὺς δι' αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πολιτείας τιμηθέντες Σύμβουλοι τῆς Ἐπικρατείας;

75. Δέον ὁμως ἰδιαιτέρως νὰ ἐξαρθῇ ἡ ἐπαρροή τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς Διοικήσεως ἐν γένει. Ἐν Γαλίᾳ δὲν ὑπάρχει ἐνιαῖος καταστατικὸς νόμος τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ὑπάρχουσιν ὁμως ὀργανισμοὶ κατὰ ὑπηρεσίας, ἐμφανιζόμενοι ὑπὸ τύπον Κανονιστικῶν Διαταγμάτων (règlements d'Administration publique), ἅτινα παρασκευάζονται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας (Partie administrative). Οὕτω, ἐν ᾧ τὸ Συμβούλιον ὡς συμβουλευτικὸν Σῶμα παρασκευάζει τοὺς ὀργανοῦντας ἐκάστην ἐπιθεσίαν κανονισμοίς, ἐν τῷ Δικαστικῷ Τμήματι αὐτοῦ ἐλέγχει τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν, κρίνον τὰς ὑποβαλλομένας κατὰ παραβάσεων αὐτῶν καὶ ἄλλων παρανόμων πράξεων τῆς Διοικήσεως προσφυγὰς.

76. Ἴνα πραγματοποιήσῃ τὴν ἀποστολήν του, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ἔχει συγκεντρώσει ἀντιπροσώπους κασῶν τῶν εἰδικότητων. Στρατολογεῖ τοὺς ἀριστεῖς ὅλων τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ οὕτως εἶναι ἐξημέρονον τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἐποχρεώσεων πάντων τῶν κλάδων τῆς Διοικήσεως.

Ούτως ή εις προσωπικόν ανώτερον, μέσον και κατώτερον συγκρότησις του Συμβουλίου τούτου είναι άριστη. Δι' αυτό άλλως τε και ό άπολογισμός του έργου του είναι άριστος. Άλλά φροντίζει και διά κάτι άλλο άκόμη τό Συμβούλιον της Έγκρατειας. Καταρτίζει φνιτώριον ύπαλλήλων, έξ ών πολλοί προσλαμβάνονται εις διακεκριμένας θέσεις της ενεργού διακίησης.

Έπιτρέπεται μάλιστα υπό του Νόμου ή προσωρινή μέχρι διετίας άπόσπασις Συμβούλων ή άλλων υπαλλήλων του Συμβουλίου της Έγκρατειας εις την ενεργόν Διοίκησιν (Loi du 1 Mars, art. 9).

Ούχι σπανίως οι Έπουργοί διορίζουν προσωρινώς έκ των Maitres des requêtes τους Chefs de Cabinet του Έπουργείου των, ίνα έν τη λειτουργία των ύπηρεσιών του Έπουργείου προκαλώσιν αντίθεσιν κατά των πολιτικών αξιώσεων. Ο Chef de Cabinet είναι έν Γαλλία ανώτατος Έπουργικός υπάλληλος της προσωπικής έμπιστοσύνης του Έπουργού, ακολουθών την τύχη αυτού έν τώ Έπουργείω, ως έκ της άρμοδιότητος δ' αυτού και του ρόλου, όν έν γένει παίζει, προσομοιάζει μάλλον προς τους έν Έλλάδι Γεν. Γραμματείς των Έπουργείων. Συνήθως διορίζονται δύο Chefs de Cabinet, άν δ' ό εις είναι προελεύσεως πολιτικής, ό έτερος είναι, κατά κανόνα, ύπηρεσιακής.

Πολλάκις αι Γαλλικαί Κυβερνήσεις, προς ύποστήριξιν έν ταις Βουλαίς ύπηρεσιακών άπόψεων προκαλούν, διά Διατάγματος, τόν διορισμόν, έκ μελών του Συμβουλίου της Έγκρατειας ή έξ άλλων ανωτάτων δημοσίων λειτουργών Έπιτρόπων της Κυβερνήσεως (Commissaires du Gouvernement), οίτινες εμφανίζονται έν ταις Βουλαίς μετά άρμοδίων Έπουργών, ους και ανακληροῦσιν έν ταις Βουλαίς άπόντας ή κωλυόμενους. Ούτω έχάτως κατά την έν τη Γαλλική Γερουσία συζήτησιν του νομοσχεδίου, περί άσφαλείας κατά κοινωνικών κινδύνων (assurances sociales) είχε διορισθεί Commissaire du Gouvernement δ Σύμβουλος της Έγκρατειας Caen Salvador.

77. Μελετών τις την τόσον περσιτισμένην νομολογίαν του Συμβουλίου της Έγκρατειας, παρατηρεί— ως παρατηροῦσιν άλλως τε κλειστοί Γάλλοι συγγραφείς— ότι τό Συμβούλιον τούτο, κάπερ παρακολουθούν κατά βήμα την Διοίκησιν και την εξέλιξιν των αναγκών αυτής, σύ μόνον τηρεί πλήρη ανεξαρτησίαν άπέναντι πάντων, άλλα φροντίζει να τηρή ανεξαρτησίαν και άπέναντι έαυτού. Άποφεύγει κατά κανόνα να δεσμεύεται υπό γενικών λύσεων. Προσέχει να μη έκδίδη άποφάσεις, δυναμένας να τό δεσμεύσουν εις τό μέλλον, ιδίως όταν πρόκειται περί πολυπλόκων ζητημάτων, ότινα όσημέραι παρορυσιάζουν νέας άπόψεις. Δέν θέλει να εύρίσκειται έκτεθειμένον. Δέν έκιδυμεί να προεξοφλή την κατεύθυνσιν, ήν θά τώ επαγορεύσουν αι έξελισσόμεναι περιστάσεις.

Η ιδέα της ισότητος και δικαιοσύνης (équité) ως και ή των πραγματικών συμφερόντων της Διοκίησης, δεσπόζει των σκέψεών του και δέν τό ενδιαφέρουν πολύ αι γενικαί λύσεις των ζητημάτων.

Έλέγη διά τούτο, ότι τό Συμβούλιον της Έγκρατειας άπονέμει δικαιοσύνην κρατικοφανήν. Είναι τούτο έν μειονέκτημα; Πολύ άμφιβάλλομεν.

Ἄλλως τὲ τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας ἐν Γαλλίᾳ ἔκαμε τόσῳ ἑξαίρετον χρῆσιν τῆς ἀνεξαρτησίας, ἣν κυρίως αὐτὸ εἰς ἑαυτὸ ἐξησφάλισεν, καὶ τοῦ ἀλευθριου ἀπέναντι τῶν διοικουμένων πνεύματος, ὅπερ γενικῶς διέπει τὰς ἀποφάσεις του, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ σοβαρὸς κίνδυνος ὅτι θὰ τῆν τις εἰς ἀποφάσεις Δικαστηρίου, τοιαύτας ἔχοντος παραδόσεις, προϊόντα αὐθαιρέτου κρίσεως. Καὶ οἱ συγγραφεῖς ἔτι, οἵτινες συχνά δυσκολεύονται νὰ ὑπαγάγουν πολλὰς τοῦ Συμβουλίου ἀπαφάσεις εἰς γενικὰς λύσεις ἢ θεωρητικὰς γενικὰς ἀρχὰς καὶ νὰ εὑροῦν τοὺς νομικοὺς περιορισμοὺς, οἵτινες δεσμεύουσιν ἐν ταῖς ἀποφάσεσιν αὐτοῦ τὸ ὑπέροχον αὐτὸ Δικαστήριον, ἐν τούτοις καὶ αὐτοὶ σταματοῦν καὶ ἀποκαλύπτονται πρὸ τοῦ ἔργου του.

78. Συμβούλιον Ἐπικρατείας, κατὰ τὸν γαλλικὸν ὑπόδειγμα, ὑπάρχει ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Ἰσπανίᾳ. Ἄλλ' οὐδαμοῦ ὁ ρόλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ὑπῆρξεν ἀνάλογος πρὸς τὸν τοῦ Γαλλικοῦ.

79. Ἄλλ' ἐνῷ τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ ἔργον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐν Γαλλίᾳ, ἐν τούτοις τὸ γαλλικὸν σύστημα, ἐν τισι λεπτομερείαις ἑξεταζόμενον, δὲν διαφεύγει πᾶσαν ἐπίκρισιν. Καὶ πρῶτον ὑπάρχουν ὑποθέσεις ἀμφισβητουμένον δικητικῶ ἀναμφιβόλως, ὡς αἱ τῶν ἐμμέσων φόρων ἐν γένει, αἱ τοῦ φόρου κληρονομιῶν κλπ., αἵτινες καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπάγονται εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια. Οἱ λόγοι εἶναι ἱστορικοί. Ἰσως δ' ὀφείλεται τοῦτο καὶ εἰς τὴν ἑξαιρετικὴν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπιβάρυνσιν δι' ὄγκου ὑποθέσεων.

80. Ἐπειτα τὸ γαλλικὸν σύστημα στηρίζεται κυρίως ἐπὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἐν μόνον, ἔδρευον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Κράτους. Ὡς δ' ἐξεθέσαμεν ἤδη, δικάζει καὶ κατὰ πρῶτον βαθμὸν πλείστας ὑποθέσεις. Καὶ προκειμένου μὲν περὶ σκοιδαίων ὑποθέσεων, δικαιολογεῖται ἰσως ἡ ἐνόχλησις τοῦ ἐνδιαφερομένου νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους διὰ νὰ ζητήσῃ τὸ δίκαιόν του. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ μικρῶν ὑποθέσεων :

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν Γαλλίᾳ τὰ Νομαρχιακὰ Συμβούλια (Conseils de préfecture), αἵτινα, ὡς προηρηθή, δικάζουν κατὰ πρῶτον βαθμὸν ἐπὶ πολλῶν διοικητικῶν διαφορῶν. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν εὐρίσκονται εἰς τὸ ὕψος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Δὲν λειτουργοῦσι πάντοτε ἀριστα, δὲν θεωροῦνται ἰδίᾳ πλήρως ἀνεξάρτητα ἀπὸ τῶν πολιτικῶν ἐπιρροῶν, λόγῳ τῆς ἀπὸ τοῦ Νομαρχοῦ μερικῆς ἐξαρτήσεώς των. Ταῦτα ἐγένοντο ἀνεκείμενον πολλῶν ἐπικρίσεων. Μεταξὺ τῶν λόγων τῆς μειονετικότητος αὐτῶν φέρεται ὅτι δὲν ἐξησφαλίσθη εἰς τὰ μέλη αὐτῶν ἱκανοποιητικὴ σταδιοδρομία, καὶ δι' αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὴ καὶ ἱκανοποιητικὴ στρατολογία. Ἀρκεταὶ μεταρρυθμίσεις πρὸς διοργάνωσιν αὐτῶν προϋτάθησαν.

Ἡ ἀτέλεια τῶν δικαστηρίων τούτων συντελεῖ ὥστε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας νὰ εἶναι βεβαρημένον δι' ἑξαιρετικῶ ὄγκου ὑποθέσεων. Συνέπεια τούτου ἀναπόφευκτος ὑπῆρξε, κατὰ περιόδους, ἐπιβράδυνσις τῆς διεκπεραιώσεως τῶν ὑποθέσεων, κλίτοι οἱ συγκροτοῦντες καὶ ἰδίᾳ οἱ διειθύνον-

τες τῆς ἐργασίας τοῦ Συμβουλίου ἑξαιρητικῶς καταβάλλουσι προσπάθειάς, ὅπως τοῦτο ἢ ἐνήμερον.—Ἐγένοντο ἐπανειλημμένως σκέψεις ἐλαφρύνουσας τοῦ ἔργου τοῦ Συμβουλίου δι' ἀποσπάσεως ἀπ' αὐτοῦ διαφόρων κατηγοριῶν ὑποθέσεων.

81. Ἄλλο θεωρητικὸν μειονέκτημα τοῦ γαλλικοῦ συστήματος εἶναι ὅτι μετεχόντων εἰς τὴν ὀλομέλειαν (Γεν. Συνέλευσιν) τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐνεργοῦντος ὡς Συμβουλευτικοῦ Σώματος (l'assemblée générale du Conseil d'Etat) πάντων τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου, μετέχουσι εἰς αὐτὴν καὶ τὰ μέλη τῶν Δικαστικῶν Τμημάτων τοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Ὀλομελείας αὐτοῦ δικάζοντος ὡς διοικ. δικαστηρίου. Καὶ ἂν μὲν δικάζηται ὑπόθεσις στοχευομένη κατὰ διοικ. πράξεως, παρασκευασθεῖσιν ἐν τοῖς τμήμασι τοῦ Συμβουλίου ἐνεργοῦντος ὡς Συμβουλευτικοῦ Σώματος, τὰ μετασχόντα εἰς τὸ παρασκευάσαν τμημα μέλη δὲν δύνανται νὰ μετέσχωσι εἰς τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἵνα μὴ κρίνωσι ἐπὶ ὑποθέσεως παρ' αὐτῶν παρασκευασθείσης. Ὑπάρχει λόγος ἑξαιρέσεως δικαστοῦ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην. Προκειμένου ὁμοῦ περὶ διοικ. πράξεων, παρασκευασθειῶν ἐν τῇ Γεν. Συνελεύσει τοῦ Συμβουλίου (l'assemblée générale du Conseil d'Etat), ἥτις περιλαμβάνει—ὡς προεφρήθη—πάντας τοὺς τακτικούς Συμβούλους, δὲν συμβαίνει τὸ αὐτό. Οὕτω, ἂν ζητηθῇ ἡ ἀκύρωσις δι' ἀπέρβασιν ἐξουσίας κανονιστικοῦ τινος διατάγματος, ἐπὶ τῆς προσηυγῆς ταύτης θ' ἀποφανθῶσι Σύμβουλοι μετασχόντες κατὰ τὴν κατάρτισιν αὐτοῦ. Τοῦτο ἐπικρίνεται καὶ εὐλόγως. Δι' ὃ μάλιστα ἄλλοτε ἠμφοσθητεῖτο ἂν τὰ κανονιστικὰ Διατάγματα (réglement d'Administration publique), παρασκευαζόμενα—ὡς γνωστὸν—ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου, ὑπέκειντο εἰς ἀκύρωσιν. Ἡδὴ ὁμοῦ ἐπεφράτησεν ἐναντία λύσις. Ὁ κ. Berthélemy ἔφηγε τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην ὑποστηρίζων, ὅτι ἄλλως θὰ καθίστατο ἀνάγκη ἑξαιρέσεως πάντων τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου, ἀπ' οὗ πάντα μετέσχον εἰς τὴν Συνέλευσιν. Τοῦτο εἶναι ἀληθές. Ἀλλὰ δύναται νὰ ἐρωτηθῇ: Ἡ Συνέλευσις αὕτη, ἡ συμβουλευούσα καὶ οὐχὶ ἡ δικαίουςα (l'assemblée générale du Conseil d'Etat) δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ συγκροτηθῇ ἄλλως; Τοῦτο θὰ ἐξετάσωμεν ἐν τῷ Δ' κεφαλαίῳ τοῦ παρόντος. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐν Γαλλίᾳ δὲν ἐδίστασε νὰ ἀκυρώσῃ καὶ διοικ. πράξεις, παρασκευασθείσας παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, διτάξιν ἐνὸς κανονιστικοῦ διατάγματος (1911). Ἀλλὰ φρονοῦμεν ὅτι ἡ συγκρότησις τοῦ Συμβουλίου ἐν τῇ συγκριμένῃ περιπτώσει δὲν θὰ ἠδύνατο κατ' ἀρχὴν νὰ συστηθῇ ἀλλαγῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ἈΛΛΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΣΕΝΩΝ ΝΟΜΟΘΕΣΙΩΝ

82. *Α' Σύστημα Ἀγγλοαμερικανικόν.* Τοῦτο περιέχει σύγχυσιν, οὐκ ἔχον τῆς ἐκτελεστικῆς καὶ δικαστικῆς ἐξουσίας—διὰ τοὺς δεχομένους τὴν διά-

κρισιν τῶν ἔξουσίων τούτων—ἀλλὰ καὶ τῶν δύο λειτουργιῶν, διοικητικῆς καὶ δικαστικῆς. Διότι κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο, οὐ μόνον πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑπάγονται κατ' ἀρχὴν εἰς τὰ τακτικά δικαστήρια, τὰ δικάζοντα τὰς ἀπικὰς διαφορὰς, ἀλλὰ προσέτι αἱ δικαστικαὶ ἀρχαὶ ἀσκοῦσιν ἱεραρχικὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῶν ὑπαλλήλων τῆς Διοικήσεως ἔχουσαι τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδίδωσι πρὸς τούτους ὡς ἱεραρχικῶς προϊστάμενοι διαταγὰς.

Ἀλλὰ, πλὴν τούτου, ἐν Ἀγγλίᾳ μέχρι τῆς 1 Ἀπριλίου 1889, ἦσαν ἀνατεθειμένα καθήκοντα διοικητικὰ εἰς τοὺς Εἰρηνοδίκας. Ἡ ἀπὸ τῆς χρονολογίας ὅμως ταύτης ἰσχύσασα *acte* τῆς 3 Αὐγούστου 1888 ἀφῆρεσεν τὰ καθήκοντα ταῦτα ἀπὸ τοῖς Εἰρηνοδίκας, περιωρίσασα αὐτοὺς εἰς τὰ δικαστικὰ τῶν καθήκοντα.

83. Ἐν τούτοις ἐν Ἀγγλίᾳ ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην διοικητικῆς τινος συγκεντρώσεως, διὰ δὲ τοῦ νόμου τῆς 4 Αὐγούστου 1871 ἐδημιούργησαν συμβούλια ἐξ ὑπαλλήλων τῆς ἐνεργοῦ Διοικήσεως, διοριζομένων παρὰ τῆς κεντρικῆς ἔξουσίας, ἅτινα ἔχουσι διοικητικὰ καθήκοντα, ἀποφαίνονται δὲ καὶ ἐπὶ ὑποθέσεων ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἀποτελεῖ ἔξαιρσιν τοῦ κανόνος, καθ' ὃν αἱ ὑποθέσεις τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑπάγονται ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς τὰ τακτικά δικαστήρια. Ἀποτελεῖ ὅμως καὶ σύγχυσιν τῶν δύο λειτουργιῶν, διοικητικῆς καὶ δικαστικῆς, κατ' ἀντίστροφον διεύθυνσιν, ἢ ἀνάθεσις εἰς τὴν ἐνεργὸν διοίκησιν τῆς ἐκδικάσεως τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ.

84. Ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις, τὸ σύστημα τῆς πλήρους ὑπαγωγῆς οὐ μόνον τῶν ὑποθέσεων ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς διοικήσεως ἐν γένει εἰς τὰ τακτικά δικαστήρια, ἀσκοῦντα ἀπέναντι ταύτης δικαιοῦματα καὶ ἔξουσίαν ἱεραρχικῶς προϊσταμένης ἀρχῆς, διετηρήθη ἄθικτον. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι διὰ νόμου τῆς 25 Φεβρουαρίου 1855 ἰδρύθη ἐκεῖ εἰδικὸν δικαστήριον, ἔχον ἀρμοδιότητα ἐπὶ τινῶν διοικ. ὑποθέσεων. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὑπάγεται—ὡς καὶ τὰ ἄλλα τακτικά δικαστήρια—εἰς τὸ Ἀκυρωτικόν.

85. *Β' Τὸ Βελγικὸν σύστημα.* Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο (ὅπερ ἠκολούθησαν καὶ ἄλλα Κράτη, ὡς ἡ Δανία, ἡ Σουηδία, ἡ Νορβηγία καὶ ἡ Ἑλλάς μέχρι τινός), πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑπάγονται κατ' ἀρχὴν εἰς τὰ τακτικά δικαστήρια. Καὶ ὑπάρχουν μὲν ἐν Βελγίῳ εἰδικαὶ τινες διοικ. δικαιοδοσίαι, ὡς ἡ τῶν ἀναθεωρητικῶν Συμβουλίων, ἐχόντων ἀρμοδιότητα ἐπὶ τῶν στρατολογικῶν ἀμφισβητήσεων, καὶ ἡ τῶν ἐπαρχ. Διευθυντῶν τῶν Ἀμέσων Φόρων, ἀποφανομένων ἐπὶ τῶν φορολογικῶν ὑποθέσεων κατὰ πρῶτον βαθμὸν. Ἀλλὰ καὶ αἱ εἰς τὰς εἰδικὰς ταῦτα δικαιοδοσίας ἀνήκουσαι ὑποθέσεις ὑπάγονται κατ' ἔφεσιν ἢ ἀναίρεσιν εἰς τὰ τακτικά δικαστήρια, ἅτινα ἔχουσι τὴν τελευταίαν λέξιν ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων. Εἰδικώτερον αἱ ἀποφάσεις τῶν προμνημονευθέντων Ἐπαρχ. Διευθυντῶν τῶν Ἀμέσων Φόρων ὑπόκεινται εἰς ἔφεσιν, δικαζομένην ὑπᾶ

τοῦ Δικαστηρίου τῶν Ἐφετῶν, οὐ αἱ ἀποφάσεις δύνανται ν' ἀναρριβηθῶσιν ἐνώπιον τοῦ Ἀκυρωτικοῦ.

86. Μόνον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου αἱ ἀποφάσεις διαφεύγουσι τὸν ἔλεγχον τοῦ Ἀκυρωτικοῦ, καὶ τοῦτο διότι τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον θεωρεῖται ἐν Βελγίῳ ὡς ἀντιπροσωπεῦον τὰς Βουλὰς, παρ' ὧν τὰ μέλη τούτου ἐκλέγονται. Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς ἐκλογῆς δὲν εἶναι βεβαίως ἄξιον συστάσεως. Δὲν ἐνθουσιάζει ἄλλως τε οὐδὲ τοὺς μετέχοντας τοῦ Συνεδρίου τούτου, ὡς προσωπικῶς ἀντελήφθημεν.

87. Τὸ ἐνδικον μέσον τῆς ἀκυρώσεως τῶν πράξεων τῶν διοικ. ἀρχῶν δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας (recours en annulation pour excès de pouvoir) δὲν ὑφίσταται ἐν Βελγίῳ. Ὑποστηρίζεται ὅτι θὰ ἦδύνατο νὰ συνδυασθῆ τὸ ὑπάρχον ἐν Βελγίῳ σύστημα διοικ. δικαιοδοσίας, καθ' ὃ ἐπὶ πασῶν τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ τῆν τελευταίαν λέξιν ἔχουσι τὰ τακτικά δικαστήρια, μετὰ τῆς συστάσεως ἐνὸς Συμβουλίου Ἐπικρατείας, δικάζοντος τὰς τοιαύτας κατὰ πράξεων τῶν διοικ. ἀρχῶν περὶ ἀκυρώσεως προσφυγᾶς.

Ἐν ἔτει 1912, νομοσχέδιον παρασκευασθὲν ὑπὸ Ἐπιτροπῆς τῇ εἰσηγήσει τοῦ καθηγητοῦ Neringx, εἶχε προτείνει τὴν ἴδρυσιν διαρκoῦς δικαστηρίου ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ (Cour permanente de Contentieux administratif), περὶ ᾧ ἀτεφαίνετο προκριματικῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς εὐθιῆς τοῦ Κράτους, τῶν τακτικῶν δικαστηρίων προσδιοριζόντων τὴν ὀφειλομένην ἀποζημίωσιν, ἐὰν τὸ εἰρημένον Διοικ. Δικαστήριον ἀτεφαίνετο ὅτι ὑπάρχει ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει εὐθιῆς τοῦ Κράτους. Ἀλλὰ τὸ νομοσχέδιον τοῦτο δὲν ἐγένετο δεκτόν.

88. Γ'. Ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχουσι διοικ. δικαστήρια λίαν καλῶς ὀργανωμένα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι καὶ ἐκεῖ ἡ διάκρισις μεταξὺ τῶν δύο λειτουργιῶν, τῆς τοῦ διοικεῖν καὶ τῆς τοῦ κρίνειν τὰς ἐκ τῆς διοικήσεως προκύπτουσας διαφορᾶς, δὲν εἶναι πλήρης. Διότι ὑπάρχουσι διαφοραὶ, ἐνδιαφέρονται τὴν κεντρικὴν διοίκησιν ἐκάστου τῶν Κρατῶν τῆς Γερμανικῆς Δημοκρατίας, ἐφ' ὧν ἀποφαίνονται ὄργανα τῆς ἐνεργοῦς διοικήσεως καὶ δὴ Ὑπουργοί.

Οὐχ' ἦτον ἡ ὀργάνωσις τῆς ἀνωτέρας διοικητικῆς δικαιοσύνης εἶναι λίαν ἠανοποιητικῆ. Διὰ τοῦ πρωσικοῦ νόμου τῆς 3 Ἰουλίου 1875, ὅστις ἐχρησίμωσεν ὡς πρῶτον καὶ εἰς τὰ λοιπὰ κράτη τῆς Γερμανικῆς Δημοκρατίας, ἰδρύθη ἀνώτατον Διοικητικὸν Δικαστήριον, ἀνεξάρτητον τοῦ ἀποφανομένου ἐπὶ τῶν ἀστικῶν διαφορῶν Ἀκυρωτικοῦ, ὀργανωμένον δὲ κατὰ τρόπον ἀνάλογον πρὸς ἐκεῖνο καὶ παρέχον εἰς τοὺς πολίτας κλήρεις ἑγγυήσεις ἀνεξαρτησίας καὶ ἀμεροληψίας. Τὰ μέλη αὐτοῦ διορίζονται ἰσοβίως ὑπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, κατὰ τὸ ἡμῶν μὲν ἐκ προσώπων ἐχόντων δικαστικὴν μόρφωσιν, κατὰ τὸ ἕτερον δ' ἡμῶν ἐξ ἀνωτέραν διοικ. λειτουργῶν.

89. Δ. Ἐν Αὐστρίᾳ, πρὸ τοῦ Διαμελισμοῦ τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπὶ με-

γάλου μέρους τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ἀπεφαίνοντο κατὰ πρῶτον βαθμὸν ὄργανα τῆς ἐνεργοῦ Διοικήσεως. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ ἔτους 1867 νόμος, συμπληρωθεὶς δι' ἑτέρου ἐν ἔτει 1875 συνέστησεν Ἀνώτατον Διοικ. Δικαστήριον ἐξ ἰσοβίων μελῶν, διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Δικαστηρίου τούτου ἐξηροῦντο αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὴν διακριτικὴν ἐξουσίαν τῆς ἐνεργοῦ διοικήσεως ὑποθέσεις, αἱ ὑποθέσεις αἱ ὑπαγόμεναι εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἢ τοῦ Δικαστηρίου τῆς Αὐτοκρατορίας (Tribunal d' Empire). Τὸ τελευταῖον τοῦτο δικαστήριον ἀπεφαίνετο ἐφ' ὠρισμένων ὑποθέσεων δημοσίου δικαίου, ἦτο δὲ δικαστικῶς ὄργανομένον καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ μελῶν διοριζομένων ἰσοβίως ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπὶ τῇ προτάσει τῶν Βουλῶν.

Μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, νόμος τῆς 2ης Φεβρουαρίου 1919 ἀναδιωργάνωσεν τὸ Ἀνώτατον διοικ. Δικαστήριον. Τὸ ἕτερον Δικαστήριον τῆς Αὐτοκρατορίας κατηργήθη, ἀντ' αὐτοῦ δ' ἰδρύθη Δικαστήριον Συνταγματικῆς Δικαιοσύνης (Cour de justice constitutionnelle). Τοῦτο ἀποφαίνεται ἐπὶ τῶν συγκρούσεων καθηκόντων τῶν ἐγειρομένων μεταξὺ τῶν διοικ. ἀρχῶν καὶ τῶν δικαστηρίων ὡς καὶ τῶν ἐγειρομένων μεταξὺ αὐτοῦ τούτου τοῦ κρινοῦτος Δικαστηρίου καὶ τοῦ ἀνωτάτου Διοικ. Δικαστηρίου, περὶ οὗ ὠμιλήσαμεν. Τὰ μέλη καὶ τοῦ Δικαστηρίου τούτου εἶναι ἰσόβια, διορίζονται δὲ κατὰ τὸ ἡμισίον ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως.

90. *Ἐν Ἰταλίᾳ* ἐμιμήθησαν περισσότερον ἢ ἀλλαχοῦ τὸ Γαλλικὸν σύστημα. Ἡ διοικ. δικαιοσύνη κατὰ τελευταῖον βαθμὸν ἀπονέμεται ὑπὸ τμήματος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Κατὰ πρῶτον δὲ βαθμὸν ὑπὸ Ἐπαρχ. Ἐπιτροπῶν μικτῶν, προεδρευομένων ὑπὸ τοῦ Ἐπαρχου.

Ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τούτοις, ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἐν Γαλλίᾳ κρατοῦντα τὰ τακτικά δικαστήρια δικαιοῦνται πάντοτε νὰ ἐξετάσωσι τὴν νομιμότητα τῶν πράξεων τῶν διοικ. ἀρχῶν, δυνάμενα ἐν ἐκάστη συγκεκριμένῃ περιπτώσει ν' ἀφνηθῶσι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν ὑπὲρ διοικ. πράξεως παρανόμου, ἣν ὁμοίως δὲν δύνανται ταῦτα οὔτε ν' ἀκυρώσωσι οὔτε νὰ μεταρρυθμίσωσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

ΤΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

91. Ἐν Ἑλλάδι, ὡς γνωστόν, δὲν ἠκολούθη ἐνιαῖον πράγματι σύστημα διοικητικῆς δικαιοδοσίας.

Εἰς τὰ προγενέστερα τοῦ ἄρι ψηφισθέντος Συντάγματος τῆς ἑλληνικῆς Πολιτείας ὑπῆρχε διάταξις καθ' ἣν αἱ ὑποθέσεις τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑπῆγοντο, κατ' ἀρχὴν, εἰς τὰ τακτικά δικαστήρια. Ἄλλ' ἐπιτεράτη ἡ σύστασις ἰδιαιτέρων διοικητικῶν δικαστηρίων δι' ὠρισμένας κατηγορίας ὑποθέσεων. Ἡ διάταξις αὕτη ἐπανελήφθη ἐν τῷ ἑσχάτῳ ψηφισθέντι ἑλληνικῷ

συντάγματι (ἄρθρ. 105), ἀλλὰ μὲ σαφεῖς τάσεις χειραφετήσεως τῆς διοικ. δικαιοδοσίας ἀπὸ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων.

Σήμερα, ἐκτὸς πολλῶν ὑποθέσεων ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, αἰτίνας ὑπάγονται εἰς τὰ τακτικά δικαστήρια κατὰ τὴν προμνημονευθεῖσαν διάταξιν τοῦ Συντάγματος, ὑπάρχουσι καὶ διάφοροι εἰδικαὶ διοικ. δικαιοδοσίαι (Ἐκδικαστικά, Ἐπιτροπαὶ Διοικ. Δικαστήρια κλπ), ἀλλὰ δυστυχῶς ἄνευ συστήματος καὶ μεθόδου κατὰ κανόνα. Ἔχομεν ἰδίᾳ ὑπ' ὧσιν τὰς ἐπὶ τῶν φορολογικῶν ὑποθέσεων καὶ ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς οἰκονομικῶν ἐν γένει νόμων ἀποφαινόμενας ἐπιτροπὰς κλπ.

Ὅ,τι κυρίως ἔλλειπει ἀπὸ τῶν εἰδικῶν τούτων διοικ. δικαιοδοσιῶν εἶναι ἡ ὑπαγωγή εἰς ἓν ἀνώτατον Διοικ. δικαστήριον, ὥστε ἐνιαῖα νὰ ἦ καὶ ἡ κατεύθυνσις καὶ ἡ νομολογία. Μέχρι σήμερον ἡ λειτουργία τῶν διοικ. δικαστηρίων ἐν Ἑλλάδι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἰκανοποιητικὴ. Λόγοι ὅμως δικαιοσύνης ἐπιβάλλουσι νὰ διακρίνη τις τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον, ὅπερ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρουσιάζει ἀρίστην ὀργάνωσιν καί, ἐν τῷ συνόλῳ, λίαν ἰκανοποιητικὴν συγκρότησιν.

Τοῦτο δικάζει κατὰ πρῶτον καὶ τελευταῖον βαθμὸν ἐπὶ τῆς εὐθύνης τῶν δημοσιῶν ὑπαλλήλων διὰ πᾶσαν ἐκ δόλου ἢ ἀμελείας ἐπελθοῦσαν εἰς τὸ δημόσιον θετικὴν ζημίαν, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν λογιστικὴν νομοθεσίαν εὐθύνης τῶν δημοσιῶν ὑπολόγων. Δικάζει ἐπίσης κατὰ πρῶτον καὶ τελευταῖον βαθμὸν τὰς ἐγειρομένας ἀμφισβητήσεις ἐκ τοῦ ἔλεγχου τῶν λογαριασμῶν τῶν ὑπολόγων καὶ ἐκ τοῦ κανονισμοῦ τῶν συντάξεων. Παρὰ τούτου ὡσαύτως ἐκδικάζονται αἱ ἐφέσεις κατὰ τῶν πρωτοβαθμίων ἐκδικαστικῶν ἐπιτροπῶν τῆς φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων, τοῦ αὐτομάτου ὑπερτιμήματος κλπ. Ἀλλὰ τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον δὲν ἔχει σήμερον τὴν τελευταίαν λέξιν ἐπὶ πασῶν τῶν ὑποθέσεων ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, διότι πολλῶν κατηγοριῶν τοιαῦται ὑποθέσεις διαφεύγουσι τὸν ἔλεγχον αὐτοῦ.

92. Συνιστωμένου προσεχῶς Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἐν Ἑλλάδι, πλείστα ζητήματα θὰ γεννηθῶσιν, χρῆζοντα λύσεως. Καὶ ἀπλῆ ἐπισκόπησις τῶν ἐν τοῖς προηγουμένοις κεφαλαῖοις ἐπιτεθέντων ὑποβηθεῖ τὴν σκέψιν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν τοιούτων ζητημάτων, τοσούτω μᾶλλον καθόσον, ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος ἀναφέρομεν, αἱ σχετικαὶ διατάξεις τοῦ Συντάγματος ἔχουσι ἐμπνευσθῆν κυρίως ἐκ τῶν ἐν Γαλλίᾳ κρατούντων.

Καὶ τὸ πρῶτον ζήτημα, ὅπερ γεννάται, εἶναι: Συνιστωμένου Συμβουλίου Ἐπικρατείας, ὅπερ κυρίως θὰ εἶναι ἀνώτατον Διοικ. Δικαστήριον, δὲν ἐπιβάλλεται νὰ ὀργανωθῶσι ταύτοχρόνως καὶ τὰ ἄλλα κατώτερα διοικ. δικαστήρια;

Ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως, ἡ ἀπάντησις δὲν δύναται παρὰ νὰ ἦ καταφατικὴ. Ἀλλὰ δυστυχῶς εἰς μίαν τόσῃ ποθητὴν μεταρρυθμίειν ὑπάρχουσι σήμερον δύο κεφαλαῖοι ἐμπόδια. Πρῶτον καὶ κύριον αἱ ἀνάγκαι τοῦ προϋπολογισμοῦ. Σήμερον δυστυχῶς δὲν δύναται τὸ Κράτος νὰ διαθέσῃ τὰς ἀναγκαίουσας πρὸς τοῦτο πιστώσεις, ἀφ' οὗ μάλιστα τὰ ὑπάρχοντα δογανα

αὐτοῦ ἀμείβει λίαν ἀνεπαρκῶς. Θὰ ἦτο δι' ἡκιστα φρόνιμον, ἂν τὸ Κράτος μὴ δυνάμενον ἤδη νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς δικαίας ἀξιώσεις τῶν ὑπαρχόντων ὀργάνων του, ἠῤῥανε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.

93. Δευτέρα δυσχέρεια, σχετιζομένη μετ' τὴν πρώτην, εἶναι ἡ τῆς στρατολογίας τῶν μελῶν τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων. Ἴνα ὁ θεσμὸς ἐπιτύχῃ, ἵνα τὰ ἰδρυθησόμενα διοικ. δικαστήρια λειτουργήσωσι καλῶς, ἀπαιτεῖται πρὸ παντὸς τὰ μέλη τῶν δικαστηρίων τούτων νὰ στρατολογηθῶσι μετ' ἰδιαζούσης προσοχῆς ὑπὸ πᾶσαν ἔποσιν. Πρόκειται περὶ διοικητικῶν δικαστηρίων, καὶ ὁ κυριώτερος λόγος τῆς συστάσεώς των, ὡς προσηρῆθη (§ 44), εἶναι ὅτι αἱ τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑποθέσεις δέον νὰ δικάζονται ἐπὶ προσώπων κατεχόντων τὰ τῆς διοικήσεως. Ἀλλὰ σήμερον, μὴ ὑπαρχούσης εἰδικῆς σχολῆς, δὲν θὰ ἠδύνατο τοῦτο ἄλλως νὰ ἐπιτευχθῇ ἐν Ἑλλάδι, προκειμένου μάλιστα περὶ τῆς πρώτης τοῦ θερμοῦ ἐφαρμογῆς, παρὰ κυρίως διὰ μεταθέσεως εἰς τὰ συσταθησόμενα διοικ. δικαστήρια τῶν ἀριστέων ἐκ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ἀλλά, τούτου γενομένου, τὰ ἐπιλεκτα στελέχη τῆς διοικήσεως, ἅτινα ἀπὸ τοῦ μεγάλου πολέμου ἀραιοῦνται διαρκῶς τρεπόμενα εἰς ἄλλα ἐπαγγέλματα—ἐπ' ὅσον ἄλλως τε δὲν βλέπουσι δυστυχῶς πάντοτε εἰς τὸ Κράτος τὸν καλύτερον ἐργοδότην—θὰ σπανίζουσι πολὺ περισσότερον ἐν τῇ ἐνεργῇ διοίκησει, ἣν θὰ ἀισθανθῇ ἀναμφιβόλως τὸν ἀντίκτυπον. Δὲν φρονοῦμεν δ' ὅτι ἐπιτρέπεται τὰ νέα διοικ. δικαστήρια νὰ συγκροτηθῶσι ὅπως ὅπως. Ἡ ἐσχάτη κλάνη ἔσται χείρων τῆς πρώτης. Ἄλλως τε ἡ μερικὴ ἀποτυχία τῶν Νομαρχ. Συμβουλίων (Conseils de préfecture) ἐν Γαλλίᾳ ὀφείλει νὰ μᾶς κταστήσῃ μᾶλλον προσηκτικούς.

94. *Ἀναμφιλόκτως εἰς πρώτην ἐγκαιρίαν δέον νὰ ὀργανωθῶσι πλήρως καὶ ἐπιστημονικῶς καὶ τὰ κατώτερα διοικητικὰ δικαστήρια.* Ἐκ τῶν πρώτων δὲ μελημάτων τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὅπερ θὰ ἔχη τὴν γενικὴν ἐπὶ πάντων τῶν κατωτέρων διοικ. δικαστηρίων καὶ ἐκδικαστικῶν ἐπιτροπῶν ἐποπτεῖαν, κρίνον τὰς αἰτήσεις ἀναφέσεως ἢ ἐφέσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τούτων, πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ βαθεῖα μελέτη τοῦ ζητήματος τούτου, ἢ προπαρασκευὴ τῆς γενησομένης μεταρρυθμίσεως, ὡς καὶ ἡ μεθοδικὴ καὶ βαθμιαία βελτίωσις τῶν ἤδη ὑπαρχόντων κατωτέρων διοικ. δικαστηρίων καὶ Ἐκδικαστικῶν Ἐπιτροπῶν, μέχρι τῆς ἰδρύσεως κατωτέρων διοικ. δικαστηρίων κατὰ τρόπον ἄριστον.

95. Ἰδρυομένου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, πάντα τὰ ὑφιστάμενα καὶ δημιουργηθησόμενα διοικ. δικαστήρια καὶ ἐκδικαστικαὶ ἐπιτροπαὶ δέον νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς αὐτό, δικάζον τὰς αἰτήσεις ἀναφέσεως κατὰ τῶν ἀποφάσεων τούτων. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἀρθροῦ 105 παραγρ. 2 τοῦ θεωστί ψηφισθέντος Συντάγματος «αἱ αἰτήσεις ἀναφέσεως κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν διοικ. δικαστηρίων, ὑπάγονται ἀπὸ τῆς λειτουργίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ». Ὁ νόμος ὅμως, ἔχων ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ ἐν Γαλλίᾳ κρατοῦντα, δέον νὰ ὀρίσῃ τίνες ἀποφάσεις τῶν

διοικ. δικαστηρίων ὑπόκεινται εἰς ἀναίρεσιν καὶ ὑπὸ ποίας συνθήκας δέον νὰ ἀσκήται τὸ ἐνδικον τοῦτο μέσον κλπ.

96. Μὴ δυναμένων νὰ συσταθῶσιν, ὡς προεφρήθη, ἀμέσως καὶ κατωτέρων διοικ. δικαστηρίων κατὰ πλήρες σύστημα, δὲν εἶναι δυνατόν—φρονούμεν—νὰ μεταβιβασθῶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος πᾶσαι συλλήβδην αἱ τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑποθέσεις εἰς τὰ διοικητικὰ δικαστήρια. Οὕτως, ἐν ᾧ ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχει τεκμήριον ὑπὲρ τῆς ἀρμοδιότητος τῶν διοικ. δικαστηρίων, προκειμένου περὶ πάσης διαφορᾶς ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, ἂν μὴ ῥητῶς ἐπήχθη δι' εἰδικῆς διατάξεως εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια, ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχη ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ ἐναντίον τεκμήριον ὑπὲρ τῆς ἀρμοδιότητος τῶν τακτικῶν δικαστηρίων, ἐφ' ὅσον εἰδικαὶ διατάξεις δὲν ὑπήγαγον ἢ δὲν ὑπαγάγωσι τὰς διαφορὰς ταύτας εἰς τὰ διοικητικὰ δικαστήρια. Εἶχε μάλιστα ἄλλοτε ὑποστηριχθῆ ὅτι θὰ ἦτο ἀδύνατον εἰς τὴν νομοθεσίαν νὰ καθιερώσῃ τὸ ἀντίθετον τοῦ ἤδη ἰσχύοντος ἐν Ἑλλάδι τεκμήριου, ἦτοι τὸ ἐν Γαλλίᾳ ἰσχύον τεκμήριον ὑπὲρ τῆς ἀρμοδιότητος τῶν διοικ. δικαστηρίων ἐπὶ τῶν υποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, ἐφ' ὅσον ἢ κατ' ἀρχὴν ὑπαγωγή τῶν ἐποθέσεων τῆς κατηγορίας ταύτης εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια κλῆν τῶν δι' εἰδικῶν νόμων δημιουργημένων ἐξαιρέσεων, καθιεροῦται ἐν τῷ Συντάγματι, εἶναι δ' ἀδύνατον ν' ἀπαριθμηθῶσιν ἐν νόμῳ αἱ τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ἐποθέσεις. Εἶναι βεβαίως ἀληθὲς ὅτι νόμος δὲν δύναται ν' ἀπαριθμῆσῃ πάσας τὰς τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑποθέσεις, ἀλλὰ δὲν φρονούμεν ὅτι νόμος δὲν δύναται ν' ἀνατρέψῃ τὸ ὑπὲρ τῆς ἀρμοδιότητος τῶν τακτικῶν δικαστηρίων τεκμήριον. Ἄρχει εἰς νόμος νὰ περιλάβῃ εἰς διατάξιν τὴν ἐν Γαλλίᾳ κρατούσαν καὶ ἐν § 50 διαλαμβανομένην ἀρχήν, καθ' ἣν πᾶσαι αἱ ἐκ τῆς λειτουργίας τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν προκύπτουσαι διαφοραὶ ἢ πᾶσαι αἱ διαφοραὶ καθ' ὅς διάδικος τυγχάνει ἢ Διοίκησης ἢ ἄλλως τὸ Κράτος ἢ ἄλλο νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου ὑπάγονται εἰς τὰ διοικ. δικαστήρια, ἂν μὴ ὑπάρχη ἀντίθετος διάταξις νόμου. Τοιαύτη διάταξις δὲν θὰ ἦτο καθ' ἡμᾶς, ἀντισυνταγματικὴ, οὐ μόνον κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νεώστι ψηφισθέντος Συντάγματος ἀλλὰ καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἰσχύσαντος. Διότι, λογικῶς ἐρμηνεύων τις τὰς σχετικὰς διατάξεις, διακρίνει εὐκόλως ὅτι αἱ διατάξεις αὗται ὤρισαν ἀρμοδιότητα τῶν τακτικῶν δικαστηρίων ἐπὶ τῶν υποθέσεων τούτων μόνον διότι δὲν εἶχον πρὸ αὐτῶν πλήρως ὀργανωμένα διοικ. δικαστήρια, οὐδὲ προέβλεπον προσεχῆ αὐτῶν συγκρότησιν. Καὶ τὸ ὅτι δ' αἱ διατάξεις αὗται τῶν Συνταγμάτων, ποιοῦνται εἰδικῶς μνείαν τῶν υποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἀναγνωρίζουν ὅτι, ἄνευ τῶν εἰδικῶν τούτων διατάξεων, δὲν θ' ἀνεγνωρίζετο ἀρμοδιότης τῶν τακτικῶν δικαστηρίων ἐπ' αὐτῶν λόγῳ τῆς φύσεως τῆς διαφορᾶς. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἐπιχείρημα εἶναι ὅτι αἱ αὗται διατάξεις ἐπιτρέπουσι τὴν ἀπὸ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων ἀφαίρεσιν ὅσωνδήποτε καὶ σιμωδῆποτε κατηγορίας ὑποθέσεων ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ἀρα

καὶ πασῶν. Ἄν δ' ἡ ἀφαίρεσις πασῶν τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ἐκ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων γίνῃ δι' εἰδικῶν διατάξεων νόμων εἴτε διὰ μιᾶς διατάξεως, τίς ἡ διαφορὰ ; Δὲν εἶναι δὲ λογικὸν βεβαίως νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι, οἱ συντάξαντες τὰς συνταγματικὰς ταύτας διατάξεις ὑπελόγησαν ὅτι ὅσαι ὑποθέσεις ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ καὶ ἀν ἀφαιρεθῶσιν ἀπὸ τὰ τακτικὰ δικαστήρια διὰ νόμων, πάντως θὰ μείνουν εἰς ταῦτα καὶ μερικαί ! . .

Ὡλοσόηποτε ὅμως, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν θὰ παρουσιασθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐφ' ὅσον δὲν ὀργανοῦνται πλήρως καὶ κατώτερα διοικ. δικαστήρια.

97. Κατὰ τὸ ἀρθρον 102 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ὡς Διοικ. Δικαστήριον ἀποφαίνεται : α) ἐπὶ τῆς κατ' αἰτήσιν ἀκυρώσεως τῶν πράξεων τῶν διοικ. ἀρχῶν δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας ἢ διὰ παράβασιν νόμου, κατὰ τὰ εἰδικώτερον διὰ νόμον ὀριζόμενα καὶ β) ἐπὶ τῶν κατὰ τοὺς νόμους ὑποβαλλομένων εἰς αὐτὸ διαφορῶν ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ. Κατὰ τὸ ἀρθρον 105. παραγρ. 1 τοῦ αὐτοῦ Συντάγματος «διὰ νόμου δύνανται νὰ ὑπαχθῶν ὑποθέσεις τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας καὶ κατὰ πρῶτον βαθμὸν». Ἡ τελευταία αὕτη διάταξις, περὶ ὑπαγωγῆς καὶ κατὰ πρῶτον βαθμὸν εἰς τὸ Συμβούλιον ὑποθέσεων ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, ἀποτελεῖ μίμησιν τῶν κρατούντων ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου δικαστὴς τοῦ κοινού δικαίου ἐπὶ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων εἶναι τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Εἶναι δ' ἀναμφισβητῶς αὕτη σκόπιμος διάταξις διὰ τὴν περίπτωσιν ἀνάγκης, διότι θὰ ὑπάρξουν ἀναμφισβότως, ὑποθέσεις, ὧν ἡ ἐκδίκασις δέον σὺν τῷ χρόνῳ ν' ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων, ὧν δεσπόζουσιν αἱ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου καὶ τῆς Πολ. Δικονομίας ἀρχαί, ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος δ' αὐτῶν δὲν θὰ εἶναι πιθανῶς δυνατόν ν' ἀνατεθῇ ἡ ἐκδίκασις τῶν ὑποθέσεων τούτων, ἔστω καὶ κατὰ πρῶτον βαθμὸν, εἰς διοικ. δικαστήρια ἢ διοικ. Ἐπιτροπὰς ἀτελῶς λειτουργούσας.

98. Ἄλλ' ὁμολογοῦμεν ὅτι κατ' ἀρχὴν δὲν μᾶς ἐνθουσιάζει ἡ ἀνάθεσις εἰς ἐν ἀνώτατον Διοικ. Δικαστήριον ὑποθέσεων κατὰ πρῶτον βαθμὸν. Δὲν εἶνε μόνον τὸ μειονέκτημα τῆς μὴ ὑπάρξεως ἄλλου βαθμοῦ δικαιοδοσίας, ὅπερ εἶναι ἀμελητέον, διὰ ἔχη τις ὑπ' ὅσιν ὅσοια θαυμασία ἀποτελέσματα ἔδωκεν ἐν Γαλλίᾳ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, δικάζον κατὰ πρῶτον καὶ τελευταίον βαθμὸν. Ἀλλὰ πρέπει νὰ μὴ ἐπιβληθῇ κατ' ἀρχὴν εἰς τὸν πόλιτην ἡ ἀνάγκη νὰ μεταβαίῃ ἐκαστοτε διὰ νὰ ζητήσῃ τὸ δίκαιόν του, εἰς κρατεῦσασιν τοῦ Κράτους. Δέον ἐπίσης ν' ἀποφύγωμεν νὰ ἐπιφορτίσωμεν τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας μὲ δυσβάστακτον ὄγκον ἐργασίας. Τὸ γεγονός ὅτι καὶ σήμερον ἐκόμη ἐν Γαλλίᾳ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐργάζεται πνευστιῶν, πρέπει νὰ μᾶς καταστήσῃ σκεπτικὸς καὶ ἰδιαιτέρως προσεκτικὸς. Ἴδιᾳ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς λειτουργίας του πρέπει ν' ἀποφύγωμεν νὰ πνιξώμεν τὸ ἰδρυθσόμενον Συμβούλιον μὲ ὑπερβολικὸν ὄγκον ὑποθέσεων.

99. Ἀνατιροῦντες, ὅταν τις συγκρίνῃ τὴν θαυμασίαν ἐξέλιξιν τῆς νομολογίας τοῦ ἐν Γαλλίᾳ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου, ἐπὶ τῇ βίβσει τῶν ὁποίων κρίνονται ἀκόμη ἐν Ἑλλάδι πολλαὶ τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑποθέσεις, δὲν δύναται νὰ συστήσῃ τὴν ἐπὶ μακρῶν συνέχισιν τῆς κακαστάσεως ταύτης. Ἀλλὰ φρονοῦμεν ὅτι, μεταξὺ τῶν κυρίων μελημάτων τοῦ συστηθησομένου Συμβουλίου, δέον νὰ ᾖ καὶ ἡ μελέτη τῆς μεθοδικῆς ἀποσπάσεως κασῶν τῶν τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑποθέσεων ἀπὸ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων, ὡς καὶ ἡ τῆς σειρᾶς προκτιμήσεως ἐν τῇ ἀποσπάσει τούτων. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δέον μετὰ ὄρμον μελέτην νὰ κριθῇ καὶ ἐπὶ τίνων ὑποθέσεων δέον τὸ Συμβούλιον νὰ δικάζῃ κατ' ἔφεσιν.

Ἄλλὰ πρὸ παντός φρονοῦμεν ὅτι τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας δέον νὰ παραμείνῃ ὡς Ἀκυρωτικὸν ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ.

100. Μέχρι τῆς πλήρους συγκροτήσεως καὶ κατωτέρων διοικ. δικαστηρίων ἐσκέφθημεν μῆπως θὰ ἦτο δυνατόν, κατ' ἄλλον τρόπον, ν' ἀνατεθῇ εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἡ κατεύθυνσις ἐφ' ὄρισμένων σπουδαίων ζητημάτων ὡς τὸ ζήτημα τῆς εὐθύνης τοῦ Κράτους, ἅτινα ὑπάγονται ἤδη εἰς τὰ τακτικά δικαστήρια. Ἐσκέφθημεν μῆπως θὰ ἦτο δυνατόν ἐπὶ τοιούτων ὑποθέσεων—ἐφ' ἧν ἀναγνωρίζεται ὅτι τὰ τακτικά δικαστήρια δὲν εἶναι φυσικὸς αὐτῶν δικαστῆς—αἱ αἰτήσεις ἀναφέσεως κατὰ ἀποφάσεων τῶν κατωτέρω τακτικῶν δικαστηρίων θὰ ἠδύναντο νὰ δικάζωνται οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ἡ πρότασις χρήζει βεβαίως πολλῆς μελέτης, δὲν θὰ ἠδυνάμεθα δὲ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ τὴν ἐμφανίσωμεν ἄνευ ἐνδοιασμῶν. Εἰς ταύτην δὲ θὰ ὑπάρξωσιν ἀναμφιβόλως ἀντιροῦσεις. Καὶ ἀντιλαμβανόμεθα καλῶς τοῦτο. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι πρόκειται περὶ ὑποθέσεων ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, αἵτινες δὲν ἀνήκουσιν ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν εἰς τὰ τακτικά δικαστήρια, ἀλλὰ ἐπήχθησαν εἰς αὐτὰ μόνον διότι δὲν ὑπάρχουσι ὡργανωμένα διοικ. δικαστήρια. Ἡ τοιαύτη λύσις, ἐν ᾗ θὰ ἐξυπηρετῆ καλλίον τὴν διοικ. δικαιοσύνην, θὰ συνετέλει ἐν ταύτῃ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὰ διοικ. ζητήματα καὶ τὴν διοικ. νομολογίαν περισσότερο οἰκεία εἰς τὰ μέλη τῶν τακτικῶν δικαστηρίων, ἅτινα θὰ ἦσαν οὕτω μᾶλλον παρασκευασμένα διὰ νὰ καταλάβωσι κενουμένας θέσεις ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς ἐπικρατείας, ἂν ἐκρίνετο ὅτι μέρος τῶν θέσεων τούτων θὰ ἔδει νὰ πληρῶται δι' αὐτῶν.

Τὸ ζήτημα βεβαίως δὲν χρήζει ἀμέσου λύσεως, θὰ ἐμφανισθῇ δὲ καλύτερον μετὰ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν τοῦ Συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας ἀν—δὲ τὸ εὐχόμεθα διαπίρως—αὕτη εἶναι ἐπιτυχής.

101. Τὸ ἄρθρον 114 § 1 τοῦ Συντάγματος ἀναθέτει εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας μίαν σπουδαιοτάτην κατηγορίαν ὑποθέσεων. Ν' ἀποφαίνεται ἐπὶ τῶν προσφυγῶν κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν διαφόρων ὡργανωμένων ὑπηρεσιακῶν Συμβουλίων τῆς Διοικήσεως. Τὴν κατηγορίαν τῶν

ὑποθέσεων τούτων ὁ νόμος 290 τοῦ 1914, περὶ συμβουλίου ἐπικρατείας, χαρακτηρίζεται ὡς «ἀνωτέραν πειθαρχικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν ἀπολαύσεων μονιμότητος ὑπαλλήλων τῆς Διοικήσεως». Οἰαδήποτε ὅμως καὶ ἂν ἡ ὀνομασία καὶ αἱ ὑποθέσεις αὐταὶ εἶναι ἀμφισβητούμενοι διοικητικοῦ. Ἐφ' ὅσον σήμερον χάριν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος ἀνεγνωρίσθη εἰς τοὺς τακτικούς δημοσίους ὑπαλλήλους δικαίωμα ἐπὶ τῆς δημοσίας θέσεως ἢ κατέχουσι μὴ δύναμενον ἢ ἀλλοιωθῆ ἢ ἀποσβεσθῆ παρὰ κατὰ κεκλιμένας διατάξεις, τὴν ἐννοίαν δὲ ταύτην ἐκφράζει ἡ *μονιμότης*, ἐξασφαλισθεῖσα μάλιστα διὰ συνταγματικῶν διατάξεων. Οἰαδήποτε ἀμφισβήτησις περὶ τὴν ὑπηρεσιακὴν κατάστασιν τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου θίγει δικαίωμα αὐτοῦ καὶ συνεπῶς ἡ ἐντεῦθεν προκύπτουσα διαφορὰ δὲν δύναται παρὰ νὰ εἶναι ἀμφισβητούμενου διοικητικοῦ.

Διὰ ταῦτα, φαίνεται ἡμῖν κάπως παράδοξος ὁ χωρισμὸς τῶν ὑποθέσεων τούτων ἐν τε τῷ νόμῳ 290 τοῦ 1914 καὶ ἐν τῷ εἰς τὴν Βουλὴν ὑποβληθέντι νομοσχεδίῳ καὶ ἡ ὑπαγωγή αὐτῶν οἰχί εἰς τὸ Δικαστικὸν Τμήμα τοῦ Συμβουλίου ἀλλ' εἰς τὸ Τμήμα αὐτοῦ, εἰς ὃ ἀντιτίθενται καθήκοντα βουλευομένης διοικήσεως. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου θὰ ἐπανέλθωμεν καὶ κατωτέρω.

102. Περὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν ἐνδίκου μέσου τῆς κατ' αἴτησιν ἐκχώσεως τῶν πράξεων τῶν διοικ. ἀρχῶν δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας ἢ διὰ παράβασιν νόμου, ἀμλήσαμεν ἀνωτέρω § 62 ἐκ. Ὅτι θὰ ἡδυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ συστήσωμεν εἶναι νὰ μὴ περιορισθῆ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐντὸς στενοῦ κλοιοῦ διατυπώσεων ἐν τῇ δράσει αὐτοῦ, προκειμένου μάλιστα περὶ ἐνδίκου μέσου, ὅπερ ἐν Γαλλίᾳ ἐδημιουργήθη, ὡς προεργήθη κυρίως διὰ τῆς νομολογίας.

Βεβαίως δεόν νὰ ἐξαιρεθῶσι τῆς προκειμένης ἐκχώσεως αἱ λεγόμεναι *πράξεις Κυβερνήσεως* (actes de Gouvernement, §§ 54 καὶ ἐπομ.). Ἄλλα μὴ ὄντος δυνατοῦ, ὡς προεργήθη τοῦ θεωρητικοῦ καθορισμοῦ αὐτῶν, κατ' ἀνάγκην δεόν νὰ ἀφεθῆ οὗτος εἰς τὴν νομολογίαν. Ἡ νομολογία ἄλλως τε τοῦ ἐν Γαλλίᾳ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας θὰ εἶναι ἐν προκειμένῳ, ὡς καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις περιπτώσεσι πολύτιμος. Καὶ ὁ νόμος 290 τοῦ 1914 ἀπέφυγεν εὐλόγως οἰονδήποτε καθορισμὸν τῶν τειούτων πράξεων, περιορισθεὶς νὰ εἰσαγάγῃ τὴν προκειμένην ἐξάφαισιν ἐν ἀρθρῷ 45 διὰ τῆς ἐξῆς διατάξεως: «Ἐξαφροῦνται ἐπίσης αἱ κυβερνητικαὶ πράξεις καὶ διαταγαὶ αἱ ὑπαγόμεναι εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας».

103. Τὸ Σύνταγμα ἀναθέτει εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας καὶ καθήκοντα βουλευομένης διοικήσεως, ὅρῳ ἐν ἀρθρῷ 102 ὅτι ὑπάγεται εἰς αὐτὸ ἡ ἐπεξεργασία τῶν κενονιστικῶν διαταγμάτων.

11. Ἄλλα καθήκοντα βουλευομένης διοικήσεως δὲν ἀνατίθενται ὑπὸ τοῦ Συντάγματος εἰς τὸ Συμβούλιον. Δὲν ἐμποδίζεται ὅμως, φρονοῦμεν, ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἢ ἀναθήσῃ εἰς αὐτὸ καὶ ἄλλα τειαιότης φύσεως καθήκοντα, οἷον προκατασκευὴν ἢ μελέτην σπουδαιῶν νομοσχεδίων, ἐνεργουμένην εἴτε ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Τμήματος τοῦ Συμβουλίου εἴτε διὰ Ἐπιτροπῶν ἐκ Συμ-

βούλων συγκροτούμενων ή υπό Συμβούλων Επικρατείας προεδρευομένων. Επίσης δύναται ν' ανατεθῆ εἰς αὐτὸ γνωμοδότησις ἐπὶ διοικ. πράξεων ἑξαιρητικῆς σπουδαιότητος.

104. Ὡς δεικνύται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, τὸ νεωστὶ ψηφισθὲν Σύνταγμα (καθὼς ἄλλως τε καὶ τὸ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθὲν) προβλέπει τὴν ἴδρυσιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Επικρατείας κατὰ τὸ γαλλικὸν πρότυπον, μὲ καθήκοντα ἀνωτάτου διοικ. Δικαστηρίου καὶ καθήκοντα βουλευομένης διοικήσεως. Διὰ τοῦτο ὀρθῶς δ, τε νόμος 290 τοῦ 1914 καὶ τὸ ὑπὸ τὴν ψήφον τῆς Βουλῆς νομοσχέδιον προβλέπουσι τὴν εἰς δύο τμήματα διαίρεσιν αὐτοῦ.

105. Ἀποτελεῖ σήμερον ἀνεγνωρισμένην ἐκιστημονικὴν ἀρχὴν ἡ διαίρεσις μεταξὺ τῶν καθηκόντων τοῦ διοικ. Δικαστοῦ καὶ τῶν καθηκόντων τῆς βουλευομένης καὶ τῆς ἐνεργοῦ διοικήσεως. Δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν ὀρθὸν ν' ἀνατίθεται ἡ ἐκδίκασις τῶν ὑποθέσεων ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ εἰς τὰ ὄργανα τῆς ἐνεργοῦς διοικήσεως καὶ μάλιστα συγκεκριμένως εἰς τὸ ἐνεργήσαν τὴν προσβαλλομένην πράξιν διοικ. ὄργανον, ὅπως δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ἀνατίθεται ἡ ἐκδίκασις αὐτῆ εἰς τὸ ὄργανον, ὅπερ ἐγνωμάτευσεν ἐπὶ τῆς προσβαλλομένης πράξεως πρὸς τῆς ἐνεργείας αὐτῆς. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς πλείστα Κράτη ἐγένετο μερικὴ παράβασις τοῦ κανόνος, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο μόνον ὅπου τὰ ἐμπόδια διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς τεθείσης ἀρχῆς ἦσαν ἀνεπὲρβλητα.

Οὕτω πολλὰκις ὄργανα τῆς ἐνεργοῦς διοικήσεως ἐν Ἑλλάδι, ὡς καὶ ἀλλοῦ, ἀποφαίνονται κατὰ πρῶτον βαθμὸν ἐπὶ ὑποθέσεων ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καταβάλλεται φροντίς ὅπως μὴ τὸ ἀποφαινόμενον ὄργανον ἢ αὐτὸ τὸ ἐνεργήσαν τὴν προσβαλλομένην πράξιν. Μόνη δικαιολογία τῶν μέτρων τούτων εἶναι ἡ ἀνάγκη, εἰς ἣν εὐρίσκονται τὰ Κράτη, ἐνθα δὲν ὑπάρχουσι πλήρως ὁργανωμένα διοικ. δικαστήρια ἰδίως κατώτερα. Τὰ ἐκ τῆς ἀτελείας δὲ ταύτης ἀποπα μετριάζονται αἰσθητῶς, ὅταν ὑπάρχουσι καλῶς ὁργανωμένα ἀνώτερα διοικ. δικαστήρια, εἰς ἃ δύναται νὰ προσφύγῃ ὁ πολίτης.

106. Καίτοι δ' ἔχει πολλὰκις λεχθῆ ὅτι ἐν τῇ εἰρημένῃ περιπτώσει ἡ Διοίκησις καθίσταται διαδίκος καὶ δικαστὴς, οὐχ ἦττον δὲν δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὸ δόγμα τοῦτο τὴν σημασίαν. Ἦν ἔχει ἐν τῷ Ἀστικῷ Δικαίῳ. Διότι φρονοῦμεν ὅτι ἡ Διοίκησις ἐν ταῖς διοικ. δίκαις δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καίρῃ τὸν ρόλον ἀελοῦ διαδίκου ἀστικῆς διαφορᾶς. Ἡ Διοίκησις εἶναι κατελήμνη εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος καὶ εἰς τὴν τοῦ συμφέροντος ἐκάστου πολίτου, ὅταν τοῦτο δὲν συγχρῆσται πρὸς τὸ γενικόν. Ἡ Διοίκησις δὲν δικαιούται ν' ἀντιδικῆ πρὸς τὸν πολίτην, ἀφ' οὗ τούναντιον καθήκον ἔχει νὰ προστατεύῃ νὰ νόμιμα συμφέροντα αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ κλίνη, αἱ ἐσφαλμένοι ἀντιλήψεις καὶ ἄλλα αἰτία συμπαρομαρτοῦντα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ὧν δὲν δύναται δυστυχῶς νὰ εἶναι πάντοτε ἀπηλλαγμένα τὰ διοικ. ὄργανα, δύναται νὰ ἐκθέσουν εἰς κίνδυνον τὰ συμφέροντα τοῦ πολίτου, διὰ τοῦτο πᾶντα ἄλλον ἀναγνωρίζομεν τὴν τεθείσαν

ἀρχήτης διακρίσεως τοῦ Διοικ. Δικαστοῦ ἀπὸ τῆς ἐνεργοῦ καὶ τῆς βουλευομένης διοικήσεως.

Ἰδίᾳ, προκειμένου περὶ ἀνωτέρου διοικητικοῦ δικαστηρίου, ἡ ἀρχὴ ἀβ-
τη τηρεῖται κατὰ κανόνα, ἀναμφιβόλως δὲ δεόν νὰ τηρῆται ἀπαρε-
κλήτως. Ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὸ Δικαστικόν Τμήμα τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρα-
τείας δὲν δύναται κατὰ τὴν ἐκδικασίαν ὑποθέσεώς τινος, νὰ μετίσχη Σύμβου-
λος ἢ Maître des requêtes, ὅστις ἐν τῷ Διοικητικῷ Τμήματι (Partie admi-
nistrative) εἶχε λάβει μέρος εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς κρινομένης πρῶτης.
Ὡς προεορήθη (§ 81), δὲν συμβαίνει τὸ αὐτό, ἂν ἡ προσβαλλομένη πρῶτις
προπαρασκευάσθῃ ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου (l'assem-
blée générale du Conseil d'État) καὶ τοῦτο διότι τῆς Συνελεύσεως ταύτης
μετέχουσι πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου. Ὁ λόγος εἶναι φαι-
νεται μᾶλλον ἰστορικῶς, διότι τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἰδρύθη ἐν ἀρ-
χῇ κυρίως ὡς Συμβούλιον τῆς Διοικήσεως, εἰς δὲ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ταῦτα
εἶχε δοθῆ ἐν ἀρχῇ μετῶν σημασία. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἀκόμη, ὡς ἐλέχθη ἤδη, ἡ
ἀνωμαλία αὕτη ἐπικρίνεται.

Καὶ ἐν Ἑλλάδι ὁ νέος τοῦ Ἐλεγκτ. Συνεδρίου ὄργανισμός, ἐκπονηθεὶς
ὑπὸ διακεκῶν μελῶν τοῦ Σώματος τούτου, ἀκολουθεῖ πιστῶς τὴν τεθείσαν
ἀρχὴν τῆς διακρίσεως μεταξὺ διοικ. δικαστοῦ καὶ βουλευομένης διοικήσεως.
καθόσον ἐν ἀρθρῷ 8 παρ. 9 ὀρίζει ὅτι τὸ Ἐλεγκτ. Συνέδριον ἐγνωμοδοτεῖ
ἐπὶ τῶν παρὰ τῶν Ὑπουργῶν τιθεμένων θεμάτων, ἐφ' ὅσον δὲν ἤθελε κατὰ
τὴν κρίσιν του θεωρηθῆ ὅτι ἡ ζητούμενη γνώμη του ἀποτελεῖ πρόβλημα
τῶν πρῶτων ἢ τῶν δικαστικῶν του ἀποφάσεων». Δηλ. δὲν δύναται τὸ Ἐ-
λεγκτ. Συνέδριον νὰ κληθῆ νὰ γνωματεύσῃ ἐπὶ θεμάτων, ἐφ' ὧν θὰ κληθῆ ν'
ἀποφανθῆ ὡς διοικ. δικαστήριον.

107. Ἐν τῷ νόμῳ ὁμοῦ 290, ὡς καὶ ἐν τῷ ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Βουλῆς
νομοσχέδιῳ, παρατηροῦμεν, ἀνευ ἀποχωρήσεως λόγου, παραγνώριον τῆς τε-
θείσης ἀρχῆς, διότι τὸ Α' Τμήμα τοῦ Συμβουλίου, κατὰ τὸν νόμον 290
καὶ τὸ νομοσχέδιον, ἔχει ἐν ταύτῳ καθήκοντα βουλευομένης διοικήσεως, διότι
ἐπεξεργάζεται τὰ κανονιστικὰ Διατάγματα, ἀλλὰ καὶ καθήκοντα διοικ. δικα-
στοῦ, διότι ἀποφαίνεται ἐπὶ τῶν προσφυγῶν κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν πε-
θαρχικῶν Συμβουλίων τῆς Διοικήσεως. Δὲν εὐρίσκομεν οὐδένα λόγον δικαιο-
λογοῦντα τὴν σύγχυσιν ταύτην. Εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐγένετο ἡ σκέψις ὅτι τὸ δι-
κάζον τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ Β' τμήματος θὰ ἔχη πολ-
λῷ μείζονα ἐργασίαν ἢ τὸ Α' τμήμα, καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ—φρονοῦμεν—ἀπο-
λύτως λογικὴν πρόβλεψιν. Ἄλλ' αὕτη ἀκριβῶς ἡ σκέψις, ἀντὶ τῆς προτεινομέ-
νης συγχύσεως, δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀγάγῃ εἰς καλυτέραν ὀργάνωσιν τοῦ Β'
τμήματος, διὰ συγκεντρώσεως εἰς αὐτὸ μετῶν ἀριθμοῦ Συμβούλων καὶ Πα-
ρέδρων.

108. Κατὰ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα (ἄρθρον 103) ὁ ἀριθμὸς τῶν Συμβού-
λων δὲν δύναται νὰ ᾖ ἀνώτερος τῶν 21, εἰς 21 δὲ καθίσταται τὸν ἀριθμὸν
τούτων τὸ νομοσχέδιον, θὰ ἠδύνατο φρονοῦμεν, νὰ ὀρισθῆ ὅτι τὸ Α' τμήμα

περιλαμβάνει 9 ἢ 7 μέλη. τὸ δὲ Β' τὰ λοιπὰ 12 ἢ 14, κατανεμόμενα εἰς δύο ἢ τρία ὑποτμήματα, αἵτινα συμπληρούμενα διὰ παρόδρων ἐν περιπτώσει ἀπουσίας ἢ κωλύματος τῶν Συμβούλων, θὰ ἠδύνατο νὰ δικάζουν τὰς κοινὰς τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ διαφορὰς. Ἡ δ' ὀλομέλεια τοῦ Συμβουλίου ὡς Διοικ. Δικαστηρίου θ' ἀποτελεῖτο ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐκ πάντων τῶν μελῶν τοῦ Β' τμήματος, 14 ἢ 12, μὲ ἐλάχιστον ὄριον ἀπαρτίας 11 ἢ 9 μελῶν, ἧτις εὐχερέστατα θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαυχυθῆ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀναπληρώσεως τῶν κωλυομένων Συμβούλων ὑπὸ Παρόδρων. Κατὰ τῶν ἀποφάσεων μάλιστα τῶν ὑποτμημάτων, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτρέπηται προσφυγὴ εἰς τὴν ὀλομέλειαν τοῦ τμήματος τούτου, ἧτις ἄλλως τε θὰ ἐδίκαζε καὶ πάσας τὰς σπονδαίας τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ διαφορὰς ὡς καὶ τὰς παραπεμπομένας ὑπὸ τοῦ Προέδρου ἢ ἢ ὑπὸ τῶν ὑποτμημάτων.

109. Οὕτω θὰ ἀπεφεύγετο καὶ ἄλλη σύγκυσις καθηκόντων διοικ. δικαστοῦ καὶ καθηκόντων βουλευομένης διοικήσεως, ἣν παρατηρεῖ τις καὶ εἰς τὴν ὀλομέλειαν τοῦ Συμβουλίου οὐ μόνον κατὰ τὸν νόμον 290 καὶ τὸ νομοσχέδιον, ἀλλὰ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ὡς προεβλήθη. Τῷ ὄντι εἰς τὴν ὀλομέλειαν ὑπάγονται κατὰ τε τὸν νόμον 290 καὶ τὸ νομοσχέδιον, αἱ αἰτήσεις ἀκυρώσεως κατὰ τῶν πράξεων τῶν διοικ. ἀρχῶν καὶ ἄλλαι τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ υποθέσεις, εἰς τὴν ὀλομέλειαν ταύτην δύναται γὰρ λάβουν μέρος καὶ μέλη ἀνήκοντα εἰς τὸ Α' Τμήμα, ὅπερ ἐνδεχόμενον ἐν συγκεκριμένῃ περιπτώσει νὰ μετέσχεν εἰς τὴν προπαρασκευηθῆ τῆς προσβαλλομένης διοικ. πράξεως ἢ νὰ ἐγνωμάτευσεν ὀπωσδήποτε ἐκ' αὐτῆς. Ὑποθέσωμεν ὅτι ὑποβάλλεται προσφυγὴ περὶ ἀκυρώσεως κανονιστικοῦ Διατάγματος ἢ μᾶς διατάξεως αὐτοῦ προπαρασκευασθέντος, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τοῦ Α' Τμήματος τοῦ Συμβουλίου. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὰ μέλη τοῦ Α' τμήματος θὰ κρίνωσι περὶ πράξεως ὑπ' αὐτῶν παρασκευασθείσης.

110. Ὡς δικαιολογία τοῦ ἀτόπου τούτου θὰ ἠδύνατο ἴσως ν' ἀντιταχθῆ πρῶτον ὅτι τὰ κανονιστικὰ Διατάγματα θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξαιρεθῶσι τῆς κατ' αἴτησιν ἀκυρώσεως, ἀπ' οὗ ἐκ' αὐτῶν προηγεῖται ἡ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπεξεργασία. Θὰ ἦτο καὶ τοῦτο μία λύσις, ἀλλ' ὄχι ἡ ὀρθότερα, ἀπ' οὗ ἐν Γαλλίᾳ ἡ νομολογία τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας κατέληξεν εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἀντιθέτου ἀρχῆς. Τὰ ἀνθρώπινα ἔργα εἶναι πάντοτε ἀτελῆ. Καὶ δὲν εἶναι μὲν πιθανὸν ὅτι τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας θὰ παρασκευάσῃ κανονιστικὴν διάταγμα ἐξ ὀλοκλήρου παρὰ νόμον. Ἀλλὰ δυνατόν διατάξις τις ἐνὸς κανονιστικοῦ Διατάγματος νὰ προσκρούσῃ εἰς μίαν διάταξιν νόμου ἰσχύουσαν, ἀλλὰ κεκρυμμένην κάπου, ὅπερ δὲν εἶναι δυστυχῶς ἀδύνατον, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ὑπαρχούσης πολινομίας. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ κρέπη νὰ ἐπιτρέπηται ἡ ἀκύρωσις τῆς διατάξεως τοῦ Διατάγματος, ἧτις προσκρούει εἰς τὸν νόμον;

111. Ἄλλ' ἐνταῦθα γεννᾶται καὶ ἕτερον ζήτημα, ὅπερ ἐγεννήθη καὶ ἐν Γαλλίᾳ. Θὰ ὑποχρεοῦται ἡ Κυβέρνησις, προκειμένου περὶ κανονιστικῶν

Διαταγμάτων, νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας κατὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν ; ἢ θὰ ὑποχρεοῦται μόνον νὰ τὴν ζητήσῃ, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ ;

Νομίζομεν ὀρθοτέραν τὴν δευτέραν λύσιν, ἣν καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἀπεδέξαντο, ἵνα μὴ δεσμεύηται ὑπὲρ τὸ δέον ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, ἐκτὸς ἂν ἑξαρετικῶς ὁ νόμος ἀπαιτῆ *σύμφωνον* γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει, ὁσάκις δηλαδὴ νόμος ἀπαιτεῖ *σύμφωνον* γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἢ Κυβέρνησις, μὴ ἀποδεχομένη τυχόν ἐν συγκεκριμένῃ περιπτώσει τὰς ἀπόψεις τοῦ Συμβουλίου τούτου μὴ δυναμένη νὰ πραγματοποιήσῃ διὰ τοῦ Διατάγματος τὰς ἰδίας αὐτῆς ἀπόψεις, βεβαίως θὰ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν Βουλῶν τὴν διὰ νόμου πραγματοποίησιν ἐκείνου, ὅπερ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τοῦ κανονιστικοῦ Διατάγματος.

112. Τούτου τεθέντος, ἂν μὲν ἡ Κυβέρνησις κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ κανονιστικοῦ Διατάγματος συνεμορφώθῃ πλήρως πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, οὐδὲν εἰς τ' ἀνωτέρω ἔχομεν νὰ προσθέσωμεν.

Ἄλλ' ἂν ἡ Κυβέρνησις δὲν συνεμορφώθῃ πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ κανονιστικοῦ Διατάγματος, ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει πρῶτον οὐδαμῶς δικαιολογεῖται ἡ μὴ ὑπαγωγή Διατάγματος τῆς κατηγορίας ταύτης εἰς τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ἀκυρώσεως, διότι αἱ διατάξεις αὐτοῦ δὲν εἶναι αἱ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπεξεργασθεῖσαι καὶ συνεπῶς δὲν συντρέχει ποσῶς ἐν προκειμένῳ ὁ ἀνωτέρω ἰσχυρισμὸς ὑπὲρ τῆς ὑποθεσίσεως ὡς ἐνδεχομένης—ἀλλ' οὐχὶ ὀρθότερας, ὡς προσροήθη—λύσεως περὶ μὴ ὑπαγωγῆς τῶν κανονιστικῶν διαταγμάτων εἰς τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ἀκυρώσεως. Ἄλλ' ἂν ἀντιθέτως—ὡς πρέπει τὰ Διατάγματα ταῦτα ὑπαχθῶσιν εἰς ἀκύρωσιν ἐν συγκεκριμένῃ δὲ περιπτώσει ἀκυρωθῆ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τοιούτου Διατάγματος ὑπὸ τῆς Ὀλομελείας, ὡς συγκροτεῖται αὐτὴ κατὰ τὸ νομοσχέδιον, δὲν θὰ ἠδύνατο μία Κυβέρνησις ν' ἀπειθῆνῃ κατὰ τῶν μελῶν τοῦ Α' Τμήματος, ὅτινα θὰ μετασχοῦν καὶ τῆς Ὀλομελείας, τὸ παράπονον ὅτι ἠκέρωςαν διατάξεις τοῦ Διατάγματος διότι δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ γνώμη αὐτῶν κατὰ τὴν ἔκδοσιν τούτου, ἂν μάλιστα συμπέσῃ κατὰ τῶν διατάξεων ἐφ' ὧν δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ γνώμη τοῦ Α' Τμήματος νὰ ἐγερθῆ ἡ προσφυγή.

113. Ἀλλὰ πλὴν τῶν κανονιστικῶν Διαταγμάτων καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐπουδαιῶν διοικ. πράξεων δύναται, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, σὺν τῷ χρόνῳ νὰ ζητηθῆ ἡ γνώμη τοῦ Α' Τμήματος τοῦ Συμβουλίου ἀναλόγως τῶν ἐξελισσομένων ἀναγκῶν τῆς Διοικήσεως. Συνεπῶς καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις περιπτώσει δυνατόν νὰ παρατηρηθῆ τὸ ἀτοπον τῆς συγχύσεως τῶν καθηκόντων διοικ. δικαστοῦ καὶ τῶν καθηκόντων βουλευομένης διοικήσεως.

114. Ἐτέρα δικαιολογία τῆς παρατηρουμένης ἐν τῇ συγκροτήσει τῆς Ὀλομελείας τοῦ Συμβουλίου συγχύσεως καθηκόντων διοικ. δικαστοῦ καὶ βουλευομένης διοικήσεως, δυνατόν ἴσως νὰ προβληθῆ ὅτι καὶ ἐν Γαλλίᾳ

ὑπάρχει ἡ τοιαύτη σύγχυσις καὶ μάλιστα ἐν μεζονι βαθμῷ. Διότι ἐν ἐν τῇ ὀλομείᾳ, τῇ κατὰ τὸ νομοσχέδιον, μόνον μέρος τῶν Συμβούλων μετέχει τῆς προκατασκευῆς τῆς προσβαλλομένης πράξεως (οἱ τοῦ Α'. Τμήματος), ἐν Γαλλίᾳ μετέχουν πάντες (§ 81).

Ἄλλ' ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, τὸ σύστημα τοῦτο καὶ ἐκεῖ κατακρίνεται, δὲν δύναται δὲ νὰ συστηθῇ ἀλλαγῶν. Τὸ προμηθεδὲν (§ 106) παράδειγμα τοῦ νέου ὄργανισμοῦ τοῦ Ἑλεγκτ. Συνεδρίου εἶναι πολλῶν μᾶλλον ἀξίον μμησεως.

Ἐν πάσει δὲ περιπτώσει, προκειμένου ἤδη ἐξ ὑπαρχῆς νὰ συστηθῇ τὸ Συμβούλιον, διατὶ νὰ μὴ συγκροτηθῇ κατὰ τὸν δυνατὸν ὀρθότερον καὶ ἐπισημονικώτερον τρόπον;

115. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ νομιμῶν ὅτι καὶ προκειμένου περὶ τῶν πειθαρχικῶν ὑποθέσεων, ὡς θὰ δικάζῃ κατὰ τὸ νομοσχέδιον τὸ Α'. Τμήμα τοῦ Συμβουλίου, δὲν δύναται νὰ παρουσιασθῇ περὶ τῆς, καθ' ἣν τὸ Τμήμα τοῦτο θὰ κρίνῃ καὶ ἐπὶ διοικ. πράξεως, καθ' αὐτοῦ τούτου παρασκευασθείσης. Καὶ πρῶτον ὑποθέτομεν περὶ τῆς πειθαρχικῆς διώξεως ὑπαλλήλου διότι δὲν συνεμορφώθη πλήρως πρὸς διάταξιν κανονιστικοῦ Διατάγματος, μὴ σύμφωνον πρὸς διάταξιν νόμου, ἥτις ἀπεδείχθη ἐν τῇ πράξει ἀνεφάρμοστος ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει. Καὶ προκειμένου μὲν περὶ κατωτέρου ὑπαλλήλου δὲν εἶναι πολὺ πιθανὴ τοιαύτη περίπτωσις. Μέχρις οὐ μάλιστα ἡ Διοίκησις φθάσῃ εἰς τὴν προσηκουσαν τελειότητα, δὲν πρέπει — φρονουῦμεν — νὰ ἐπιτρέπηται εἰς κατωτέρους ὑπαλλήλους, ἔχοντας μάλιστα ἀτελῆ μόρμωσιν, ν' ἀρνοῦνται τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν διαταγῶν τῆς προϊσταμένης αὐτῶν ἀρχῆς — ἐκτὸς τῶν ἀναμφιβόλων παρανόμων — ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι δὲν εὐρίσκουσι τούτους συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῶν κειμένων νόμων.

Ἄλλὰ προκειμένου περὶ ἀνωτέρου ὑπαλλήλου; ἐνὸς Διευθυντοῦ ἢ Τμηματάρχου ἢ Οἴκου. Ἐφόρου ἢ Τελώνου ἢ Ταμίου, ἂν μάλιστα ἢ μὴ ἐφαρμοσθεῖσα διάταξις τοῦ κανονιστικοῦ Διατάγματος συγκρούεται πρὸς διάταξιν τινὰ τῆς λογιστικῆς νομοθεσίας, διὰ τὴν τήρησιν τῆς ὁποίας οἱ δημόσιοι ὑπάλλογοι εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀτομικῶς ὑπεύθυνοι; Δὲν πρέπει δὲ νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι εἶναι ἀδύνατον ἡ Διοίκησις νὰ σκεφθῇ νὰ διώξῃ πειθαρχικῶς ὑπάλληλον οὕτως ἐνεργήσαντα. Διότι γνωρίζομεν περὶ τῆς, καθ' ἣν ἐτιμωρήθη πειθαρχικῶς μετ' ἀληθοῦς σκληρότητος δημόσιος ὑπάλληλος καὶ μάλιστα δημόσιος ὑπάλλογος, διότι δὲν ἐξέτελεσε διαταγὴν παράνομον, ἥς ἡ ἐπιτέλεσις θὰ συνεπήγεται, κατὰ τὸν νόμον, δι' αὐτὸν προσωπικῶν (χρηματικῶν) εὐθύνην. Ἐκφράζεται περὶ προκαταβολῆς μὴ στηριζομένης εἰς τὸν νόμον. Διὰ λόγους δικαιοσύνης δεῖται τις ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν ἢ δοθεῖσα διαταγὴ τῆς προκαταβολῆς εἶχεν ἔξαιρετικὴν τινὰ σκοπιμότητα. ἐπιφυλάσσετε δ' ἡ Διοίκησις νὰ τακτοποιήσῃ τὴν διαταχθεῖσαν προκαταβολήν, ἐνεργουσα ἐκ τῶν ὑπέρτερων ὅτι οἱ νόμοι ἐπέβαλλον νὰ γίνῃ ἐκ τῶν προτέρων. Ἄλλ' ἡ διαταγὴ αὕτη δὲν ἔκανε νὰ εἶναι παράνομος, ἢ δ' ἐπιτέλεσις

αὐτῆς μέχρι τακτοποιήσεως, ἢ ἂν ἡ τακτοποίησις δὲν ἐνηργεῖτο δι' οἰονδήποτε λόγον ἢ κόλυμα—θὰ ἐδημιουργεῖ προσωπικὴν εὐθύνην τοῦ ἐκτελεστοῦ τῆς διαταγῆς ὑπαλλήλου, καὶ οὐχὶ τῆς διαταξάσης ἀρχῆς. Ἀλλὰ καὶ ἂν δεχθῆ τις ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ μὴ συμμορφωθείς πρὸς τὴν εἰρημένην διαταγὴν ὑπάλληλος ἐπέδειξε δυσπιστίαν πρὸς τὴν πανόχυρον προισταμένην του ἀρχῆν, δι' ἣν δυσηρεστήθη αὐτὴ προσωπικῶς καὶ ἂν δεχθῆ ἀκόμη ὅτι διὰ τῆς μὴ ἐκτελέσεως τῆς εἰρημένης διαταγῆς ἐματαιώθη ἐπιείγουσα ἐνέργεια τῆς Διοικήσεως, ἐρωτᾶται :

Ἡδύνατο ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει ν' ἀσκηθῆ πειθαρχικὴ δίωξις ; Ἀναμφιβόλως ὄχι.

116. Τοιαῦτα καὶ ἄλλα ζητήματα δυνατόν νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὸ συμβούλιον κρίνον ἐπὶ πειθαρχικῶν ἀποφάσεων. Εἶναι δὲ τοσοῦτον πιθανώτερον νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς τὸ Α' Τμήμα ζητήματα, ἐν οἷς θὰ κρίνη τοῦτο καὶ ἐπὶ διοικ. πράξεων, ὡς παρεσκεύασεν ἢ ἐφ' ὧν ἐγνωμάτευσεν, ὅσον τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὡς Συμβουλευτικῆς Σώματος εὐρύνονται. Τὸ αὐτὸ ἤθεόν κατὰ μείζονα μάλιστα λόγον, διὰ τὴν ὁλομέλειαν, περὶ ἧς ὠμιλήσαμεν ἤδη.

Ἴσως εἴπη τις ὅτι τὰ Μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας δέον ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ εἶναι ἀνώτεροι ἄνθρωποι καὶ ὅτι συνεπῶς ἂν, γνωματεύσαντες ἐπὶ συγκεκριμένης διοικ. πράξεως ἐπλανήθησαν, δὲν θὰ διατάσσοι ν' ἀναγνωρίζοι τὴν πλάνην των, κρίνοντες ἐπὶ τῆς διοικητικῆς ταύτης πράξεως.

Βεβαίως οὕτω δέον νὰ ἔχη τὸ πρᾶγμα.

Ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ, καὶ αὐτοὶ δὲν δύνανται παρὰ νὰ εἶναι ἄνθρωποι. Οἱ δὲ ἄνθρωποι δυστυχῶς δὲν κρίνουσι πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀντικειμενικῆς λογικῆς (Logique rationnelle) ἀλλὰ ἰσχυρῶς κρίνουσιν ἐπὶ τῇ βάσει ὑποκειμενικῆς λογικῆς (Logique affective ou logique des sentiments) ἧς εἶνε ἀρκετὰ διάφορος τῆς πρώτης. Καὶ καλοὶ χαρακτήρες δύνανται δυστυχῶς νὰ παρασυρθῶσιν ὑπὸ τῆς ὑποκειμενικῆς λογικῆς, χωρὶς καὶ μάλιστα νὰ τὸ ἀντιληφθῶσιν. Λέγεται ὅτι σπανιώτατα, ἂν μὴ οὐδέποτε, νομικοὶ ἀναγνωρίζουσι τὴν πλάνην των. Τὴν πλάνην των ἀναγνωρίζουσι πάντοτε οἱ σοφοί, ἀλλ' οὕτοι δὲν ἀποτελοῦσι τὸν κανόνα, πολλοῦ γε καὶ δεῖ.

Διὰ ταῦτα πάντα φρονοῦμεν ὅτι ἀποτελεῖ ἔργον φρονήσεως ἢ πλήρης ἐφαρμογῆς τῆς γενικῶς ἀνεγνωρισμένης ἐπιστημονικῆς ἀρχῆς περὶ διακρίσεως μεταξὺ τῶν καθηκόντων διοικ. δικαστοῦ καὶ καθηκόντων βουλευομένης διοικήσεως ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας.

117. Ἄν ἡ ἡμετέρα πρότασις ἐγίνετο δεκτὴ, βεβαίως καὶ τὸ Α' Τμήμα τοῦ Συμβουλίου, τὸ ἀσκοῦν καθήκοντα βουλευομένης διοικήσεως, θὰ ἠδύνατο νὰ διαιρεθῆ εἰς Ἐπιτροπὰς με ὠρισμένην καθ' Ἐπιτροπείαν ἀρμοδιότητα, διὰ τὴν μεθοδικωτέραν ἐπεξεργασίαν τῶν ὑποβαλλομένων θεμάτων, ἐφ' ὧν θὰ ἐπεφαίνετο ὅλον τὸ Α' Τμήμα, βοηθούμενον πάντοτε, ὡς καὶ αἱ Ἐπιτροπαὶ αὐτοῦ, ὑπὸ Παρέδρων καὶ Εἰσηγητῶν.

Ὁ εἰς δύο δὲ τμήματα χωρισμὸς τοῦ Συμβουλίου οὐδὲ θὰ ἠδύνατο νὰ

ἐξισωθῆ πρὸς ὑπαρξίν δύο συμβουλίων, ἐφ' ὅσον τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου θὰ ἐνηλλάσσοντο ἐν τοῖς Τμήμασι περιοδικῶς καὶ τοῦτο εἶναι ἀναμφιβόλως σκόπιμον.

118. Εἰς τε τὸν νόμον 290 καὶ τὸ νομοσχέδιον δὲν βλέπομεν τὸν θεσμὸν τῶν *Commissaires du Gouvernement* (Ἐπιτρόπων τῆς Δημοκρατίας, θὰ ἐλέγομεν ἐν Ἑλλάδι), ὅστις ἰσχύει ἐν Γαλλίᾳ (§26 καὶ ἐπ.). Βεβαίως δὲ δὲν ἀντιστοιχεῖ, φρονοῦμεν, πρὸς τὸν θεσμὸν τοῦτον ἢ διάταξις τοῦ ἀρθροῦ 38 τοῦ νόμου 290, καθ' ἣν ἡ ἐκδοῦσα τὴν προσβυλικομένην προῶν ἀρχὴ δύναται ν' ἀντιπροσωπευθῆ κατὰ τὴν σφῆτῆσιν διὰ Νομ. Συμβουλίου ἢ ἀνωτέρου ὑπαλλήλου ἢ διὰ τινος τῶν παρέδρων κλπ. Καὶ ἐρωτῶμεν: Δὲν θὰ ἦτο σκόπιμος ἡ εἰσαγωγή τοῦ θεσμοῦ τοῦτου ἐν Ἑλλάδι ἀφ' οὗ ἐν Γαλλίᾳ ἔδωκετο ὁφθαλμὸς ἀποτέλεσματι. Ἀναμφιβόλως, εἰσαγομένου τοῦ θεσμοῦ, τοιοῦτοι θὰ ἔπρεπε καὶ ἐν Ἑλλάδι νὰ εἶναι κλείονες τοῦ ἐνός. Ὅταν τις γνωρίζῃ, ἔστω καὶ ἀμυδρῶς, τὴν ποικίλιαν τῶν ὑποθέσεων καὶ ζητημάτων, ἅτινα θὰ ταχθῶσιν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου διακρίνοντος ὡς διοικ. δικαστηρίου, ἀντιλαμβάνεται ἄριστα τοῦτο. Ὑπάρχουσι τόσα ζητήματα, δι' ἃ ἀλλαγῶ ἔχουσι γραφῆ τόσα βιβλία, ἐν ᾧ ἐν Ἑλλάδι δὲν ἔχει γραφῆ σχεδὸν τίποτα. Ἡ ἔκτασις τῶν θεμάτων τοῦτων θὰ ἐμφανισθῆ ἀναμφιβόλως, ὅταν γίνῃ ἐναρξὶς ἀνακινήσεως αὐτῶν. Συνεπῶς οὔτε ἐν οὔτε δύο πρόσωπα θὰ ἠδύναντο καθ' ἡμᾶς—ν' ἀναποκριθῶσιν εἰς τοιοῦτο ἔργον, ἀφ' οὗ ἐπ' ἐκάστης ὑποθέσεως θὰ ἔδει νὰ ἀγορεύσῃ, μετὰ ὤριμον μελέτην ταύτης, καὶ εἰς ἐπίτροπος τῆς Δημοκρατίας.

Ἐν Γαλλίᾳ πλειστακίς οἱ *Commissaires du Gouvernement* ὑπαγορεύουσι ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τὰς δοτέας ἐπὶ τῶν κρινομένων ὑποθέσεων λύσεις.

Καὶ μόνον ὡς ὑπαρξίς δευτέρου ἀνεξαρτήτου Εἰσηγητοῦ ἀν θεωρηθῆ ὁ θεσμὸς οὗτος. Εἰσηγητοῦ διατυκούντος ἐν ἐκάστη ὑποθέσει ἐλευθέρως τὰς γνώμας αὐτοῦ, δὲν δύναται παρὰ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν καλύτεραν ἀπονομήν τῆς διοικ. δικαιοσύνης.

Θὰ ἠδύναντο οὔτοι νὰ λαμβάνωνται ἐκ τῶν παρέδρων, αὐξανομένου κατὰ τι τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν. Ἀλλὰ δέον ν' ἀναγνωρίσῃ τις ὅτι ἡ στρατολογία αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι θὰ ἦτο ἀρκετὰ δυσχερὴς ἐν ἀρχῇ ἀλλ' ὄχι ἀδύνατος. Θὰ ἠδύναντο ἐν τούτοις σὺν τῷ χρόνῳ νὰ δημιουργηθῶσιν.

119. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀκολουθητέαν διαδικασίαν, ὀφειλομέν νὰ συστήσωμεν κλήρη ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Πολ. Δικονομίᾳ ἀκολουθημένων δογμάτων.

Ἀρχαί, ὡς ἡ τοῦ ἀνευ ἐπικουρίας δικάζεσθαι, ἢ τῆς ἀρνήσεως τῆς ἱστορικῆς βίας τῆς ἀγωγῆς κλπ., τυγχάνουσι ἐντελῶς ἀποβλητέαι ἐκ πάσης διοικ. διαδικασίας. Ἐὰν αἱ ἐν τῇ Πολ. Δικονομίᾳ κρατοῦσαι ἀρχαὶ καὶ ἢ ἐν γένει ἀκολουθουμένη κατ' αὐτὴν διαδικασία δὲν κατῴρθωσαν νὰ ἐξασφαλίσουν, οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι ἀλλὰ καὶ ἀλλαγῶ, εἰς πολλὰς περιπτώσεις οὐσιαστικὴν ἀλλὰ τυπικὴν δικαιοσύνην, εἶναι πολλῶ μᾶλλον ἀκατέλλη-

λοι διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν διοικητικῶν διαφορῶν. Ἡ δικαιοσύνη, ὅταν δὲν εἶναι ταχεῖα, παύει νὰ εἶναι πλήρης. Τὰ ἀπολα δμως τῆς βραδύτητος εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα, προκειμένου περὶ διοικ. δικαιοσύνης. Ἡ Διοίκησις ὀφείλει νὰ ἦ ταχίστη, παρουσιάζει δὲ πάντοτε ζητήματα χερίζοντα ἀμέσου λύσεως. Ἡ ἐκκεμότης τῶν διοικ. διαφορῶν δύναται πολλάκις νὰ παραλύσῃ τὴν Διοίκησιν.

Ἡ διοικ. διαδικασία πρέπει νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατόν ἀπλουσιτέρα καὶ ταχύτερα, ὡς πρὸς ταύτην δὲ δέον ν' ἀφεθῇ εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἢ δυνατὴ μεγαλύτερα ἐλευθερία. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἐν Γαλλίᾳ Συμβουλίου, ὅπερ αὐτὸ κυρίως ἐδημιούργησε τὴν ἀκολουθητέαν διαδικασίαν ἔσται χρήσιμον.

120. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν θεσμοῦ τῆς σπουδαιότητος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τὰ πρόσωπα, ἀπανα θὰ τὰ ἀπαρτίσουν κατὰ τὴν πρώτην ἰδίαν συγκρότησιν αὐτοῦ θὰ καίξουν πρωτεύοντα ὅλως ῥόλον. Εἶναι γενικῶς γνωστὸν κατὰ κόσμον τὰ πρόσωπα στηρίζουν τοὺς θεσμούς. Ἐν Γαλλίᾳ, τὰ πρόσωπα ἦσαν ἐκεῖνα ἀπανα ἀνήγαγον τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας εἰς τὴν σημερινήν αὐτοῦ περιωπήν. Καὶ ἐν Ἑλλάδι ἔχομεν ἀρκετὴν πείραν ὅτι καὶ ἀριστοὶ θεσμοὶ ἀποτυγχάνουν κακῶς ἐφαρμοζόμενοι μέτριοι δὲ θεσμοὶ ἐπιτυγχάνουν καλῶς ἐφαρμοζόμενοι.

Ἡ στρατολογία τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἰδίᾳ κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐφαρμογήν, δέον νὰ ἦ ἄκρως ἐπιμελεημένη καὶ προσεκτικὴ. Ὡς ἐκ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου δὲν ἐπαρτέεται νὰ διατελῶσιν ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ζητημάτων τῆς Διοικήσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς διοικ. ζωῆς. Λαμβανομένου δ' ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ διοικ. ζητήματα δὲν ἔχουσιν ἀρχοῦντως καὶ εἰς εὐρείαν κλίμακα μελετηθῇ ἐν Ἑλλάδι (Ποσάως διακρεπεῖς νομικοὶ δὲν μᾶς εἶπον ἐν εὐλικρινεῖα ὅτι τὰ πλεῖστα θέματα τῆς διοικήσεως εἶναι δι' αὐτοὺς terra incognita ;) ἢ συγκέντρωσις ἀρμοδιοτήτων ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας θὰ παρουσιάσῃ ἀξιολόγους δυσχερείας. Ἀν δέ, τῇ ἀληθείᾳ, ἐπρόκειτο νὰ συγκροτηθῇ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐκ προσώπων διακρινθέντων μόνον εἰς τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον καὶ τὴν Πολ. Δικονομίαν, θὰ ἦτο, καθ' ἡμᾶς, πολὺ προτιμότερον νὰ μὴ συστηθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος Συμβουλίου Ἐπικρατείας ὡς περιττόν, ν' ἀνατεθῇ δ' εἰς τὸ τμήμα τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐνισχυομένου καταλλήλως, ἀρμοδιότητος ἐφ' ὀρισμένων θεμάτων, ἀπανα θὰ ἀνεπίθεντο εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας.

121. Ὁ,τι ἰδιαίτερος ἐν προκειμένῳ δέον νὰ ἐξαρθῇ εἶναι, ὅτι τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ἵνα πραγματοποιήσῃ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἀποστολήν, δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὴν συνείδησιν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας ἐν γένει ὡς πᾶν ἄλλο Δικαστήριον. Δέον πρὸ παντός νὰ ἐπιβληθῇ εἰς πᾶσαν τὴν Ἑλλην. Διοίκησιν καὶ ν' ἀσκή ἐπὶ τῶν κατευθύνσεων αὐτῆς ἀγαθοποιὸν ἐπίδρασιν. Ὅφειλε ἐπίσης νὰ καταστῇ σεβαστὸν πρὸς πᾶσας τὰς ἐναλλασσομένας Ἑλλ. Κυβερνήσεις καὶ νὰ διατελῇ μακρὰν

οίασδήποτε πολιτικής επίρροης. Και βεβαίως θά είνε λίαν δυσχερές νά επιτύχη έν Συμβούλιον 'Επικρατείας άν θεωρηθῆ παρά του πολιτικού κόσμου ως έδαφος πολιτικής διαπάλης. 'Εν τούτω ή ήθική ευθύνη των άρμοδίων θά είνε μεγίστη, όπως θά είνε άνυκολόγητος ή ήθική ευθύνη των πρώτων μελών του Συμβουλίου και ίδια εκείνων, οτινες θά τά εκλέξουν.

Γ. Κοφινάς. Είναι ιδιαίτερος ευτυχής, διά την ομιλίαν του κ. Μερτικοπούλου. 'Ως 'Υπουργός των Οικονομικών έσχεν την ευκαιρίαν νά συνεργασθῆ μετά του κ. Μερτικοπούλου και νά εκτιμήσῃ τά ξαιρετικά του προσόντα και συνετέλεσεν εις την εις Γαλλίαν προς ευρύτερα σπουδás αποστολήν αυτού, των όποιων τό αποτέλεσμα, εάν κρίνωμεν και εκ της άποψίνης του ομιλίας είνε λίαν ικανοποιητικόν. Δι' αυτό ήθελεν συστήσει, όπως τό μέτρον της εις τό έξωτερικόν αποστολής επιλέκτων νέων δημοσίων υπαλλήλων προς περαιτέρω πραγματικής σπουδás, συνεχισθῆ, προτασσομένον παντός Άλλου έν τῷ δημοσιούκαλλιηκῷ προγράμματι.

Τό θέμα τό όποιον μετά τόσης σαφηνείας, έμβριθείας και μεθοδικότητος διεχειρίσθη άπόψε ό κ. Μερτικόπουλος συνδέεται στενότερα προς την φορολογικήν δικαιοσύνην και τά δικαστικά αυτής όργανα και έχει μεγίστην σημασίαν διά τό όλον φορολογικόν σύστημα. Τάς άτελείας αυτού αντιληφθείς ό κ. Κοφινάς κατά την πρώτην του ύπουργείαν του 1923 συνέστησε τότε τό 'Ελεγκτικόν Συνέδριον ως δευτεροβάθμιον δικαστήριον των έφέσεων κατά των άποφίσεων των πρωτοβαθμίων εκδικαστικῶν των ένστάσεων των φορολογουμένων 'Επιτροπῶν. 'Απεκτήσαμεν δ' οὕτω δευτεροβάθμιον δικαστήριον αντιᾶσιον της άποστολής του. Διότι αἱ 'Επιτροπαί, ως εκ των πραγμάτων άπεδείχθη έμπνεόμεναι συνήθως έξ υπεράγαν ταμειευτικού πνεύματος, δέν επέδειξεν πάντοτε, ότι εκ δικαστικής συνειδήσεως αντιλαμβάνονται την άποστολήν των. 'Αφ' ότου μάλιστα διά τινος Διατάγματος μήπω κυρωθέντος νομοθετικῶς άφέθη «εις την έλευθέραν κρίσιν» των 'Επιτροπῶν ή εκτίμησις της φορολογητέας προσόδου ή του κεφαλαίου της περιουσίας του φορολογουμένου. Κάπως βεβαίως υπελείφθη ύπό των 'Επιτροπῶν τούτων, ότι ή έλευθέρα κρίσις υποθάλλει άδικαιολόγητον άπόφασιν. 'Ενῶ αἱ 'Επιτροπαί, ως όργανον της φορολογικῆς δικαιοσύνης, άσκοῦσι δικαστικά έργα και δέον νά εκδίδωσιν ήτιολογημένας άποφάσεις, αἰτινες διά του σκεπτικῶν των νά κείθωσι, και αυτόν τόν φορολογούμενον, ότι τυγχάνουσιν απαίγασμα δικαστικής συνειδήσεως. Οὕτω δέ άποφεύγεται ή αυθαίρεσία, ήτις είνε επικίνδυνος, ού μόνον διά τόν φορολογούμενον, του όποιου τίθησιν έν άμφιβόλω τά πολυτιμώτερα των δικαιωμάτων του καίτοι, άλλα και δι' αυτό τό Κράτος, διότι, όταν σχηματισθῆ γενικότερα γνώμη περί της αυθαίρετου άσκήσεως της φορολογικῆς δικαιοσύνης, όταν ένεκα τούτου βαθμηδόν και κατ' ολίγον κορυφωθῆ ή άγανάκτησις της Κοινωνίας, τότε ή αντίδρασις αυτής θά άποβῆ τόσον ισχυρά, οὕτω θά άποβῆ προβληματική ή βεβαίωσις και ή είσπραξις του φόρου και θά καταρεύσῃ τό οικοδόμημα, ως έγινετο άλλοτε έν Γαλλία, ύπό τό

κράτος του παγείου συστήματος, δε το προσωπικὸς φόρος (l'impôt personnel) κατέργευσεν ἔνεκα τῶν αὐθαιρεσιῶν.

Α. Σβῶλος. Μὴ παρακολουθήσας ὀλόκληρον τὴν ἀνακοίνωσιν περιορίσθη εἰς γενικὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος. Ἐτόνισεν ἰδίως α) ὅτι ἡ αἴγλη τοῦ Γαλλικοῦ ἰδίου Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας δὲν εἶναι εὐκόλως μεταφερτὴ εἰς πᾶσαν χώραν εἰσάγουσαν κατὰ μίμησιν τὸν θεσμόν διό και ἐπιβάλλεται πρὸς ἀποτροπὴν τῆς τόσον προχείρου παρ' ἡμῖν ἀπογοητεύσεως ἐκ τῶν νέων θεσμῶν, νὰ συγκροτηθῶσι τὸ Σ. Ε. ὅσον εἶναι δυνατόν ἐξ ἐργασιοτέρων προσώπων και ἀφ' ἑτέρου νὰ ἐνισχυθοῦν παρ' ἡμῖν αἱ σπουδαὶ τοῦ Διοικητικοῦ και ἐν γένει τοῦ Δημοσίου Δικαίου, ὥστε νὰ διαμορφωθοῦν και δικηγόροι ἐντριβεῖς εἰς τὰ θέματα τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Σ. Ε. διὰ νὰ συνδράμουν εἰς τὴν ἔξαρσιν τῆς λειτουργίας αὐτοῦ εἰς περιωπὴν β) ὅτι ἡ μεγαλύτερα προσοχὴ δεόν νὰ καταβληθῆ εἰς τὴν ἐπιλογὴν τῶν καρέδρων, εἰσηγητῶν κλπ. και ἐν γένει τοῦ προπαρασκευαστικοῦ τῶν ὑποθέσεων προσωπικοῦ τοῦ Σ. Ε. γ) ὅτι ὑπὲρ τὴν χρησιμότητα και τοῦ Σ. Ε. θεωρεῖ τὴν ἀνάγκην διοργανώσεως τῆς κατωτέρας διοικητικῆς δικαιοσύνης. Τὰ σήμερον ἐν Ἑλλάδι λειτουργοῦνται και λεγόμενα «διοικητικὰ δικαστήρια» ἀν' ἐξαιρέσει τις τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον, τὸ Δικαστήριον τῶν Μεταλλείων και εἴ τι ἄλλο, ἀποτελοῦν ἀπλῶς διακομώδωσιν τῆς ἰδέας τῆς δικαιοδοσίας, κάκιστα ἐπιδρῶσαν ἐπὶ τῆς ἰδέας και αὐτῆς τῆς Δικαιοσύνης. Καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἡ φορολογικὴ νομολογία εἶναι ἐνίστη χονδροειδῶς ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὴν ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου Ταμείου πρόληψιν (Fiskalismus), τῶν δὲ πρωτοβαθμίων και δευτεροβαθμίων φορολογικῶν δικαστηρίων, ὑπὸ οἰονδήποτε ὄνομα ἰδρυμένων, ἡ λειτουργία πᾶν ἄλλο ἐνθυμίζει ἡ ἰδέαν δικαστηρίων Ἐπὶ πλείστον, τέλος, ἄλλων θεμάτων ἀναγομένων εἰς τὴν κατὰ τὴν ἐπιστήμην και τὴν ἔννοιαν τοῦ Συντάγματος (ἀρθρ. 105 § 1) ἀρμοδιότητα τοῦ «ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ», εἶναι ἐπιτακτικὴ πλέον ἡ ἀνάγκη ὁπως ἰδρυθῆ ἰδία δικαιοδοσία δικαστηρίων, καταλλήλως συγκεροτημένων, ἀφαιρουμένη ἀπὸ τῶν πολιτικῶν. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν πασῶν τούτων τῶν βασικῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ δικαιονομικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς χώρας ἡ ἐνίσχυσις τῶν ἐρευνῶν τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου εἶναι ἀπαραίτητος, διό και ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης συγχαίρει τὸν ἀγορητὴν, τόσον φιλοτίμως ἐργαζόμενον πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν.

Ὁ κ. Καλιτσουνάκις κηρύσσει τὴν λύσιν τῆς συνεδριάσεως.